

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

”EI VUOROTYÖTÄ, VAAN YHTEISTYÖTÄ”

Varhaista tukea perhekuntoutusperheille verkostoyhteistyön kautta. Päiväkuntoutus varhaisen tuen työmuotona.

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala, YAMK
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Heli Kuitunen ja Hanna Turkki

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden Ylempi Ammattikorkeakoulututkinto
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen koulutusohjelma

KUITUNEN HELI
TURKKI HANNA:

”Ei vuorotyötä vaan yhteistyötä”

Varhaista tukea perhekuntoutusperheille verkostoyhteistyön kautta. Päiväkuntoutus varhaisen tuen työmuotona.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen opinnäytetyö 84 sivua, 11 liitesivua

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö toteutettiin työelämälähtöisenä kehittämishankkeena peruspalvelukeskus Oivan hyvinvointipalveluiden tulosalueella. Hanke toteutettiin toimintatutkimuksena. Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää yhteistyötä perhekuntoutusosasto Puhtilan ja ehkäisevän perhetyön välillä. Kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää päiväkotoutuksen prosessimalli. Prosessi luotiin tarjoamaan palveluita lapsiperheille oikea-aikaisesti ja arkilähtöisesti.

Kehittämishanketta on ohjannut näkemys siitä, että erityisiä palveluita kehittämällä voidaan tarjota varhaista tukea perheille tehokkaasti. Tutkimukset ja selvitykset tukivat ajatusta siitä, että on taloudellisesti ja inhimillisesti välttämätöntä tarkastella uudelleen nykyisiä palvelurakenteita ja niiden vaikuttavuutta. Hankkeen kohderyhmänä olivat pikkulapsiperheet, joiden kohdalla ajattelimme varhaisen tuen olevan oikea-aikaisempaa paitsi lasten iän myös arjen haasteiden pitkittymisen näkökulmasta.

Kehittämishankkeen keskeinen lähtökohta oli verkostoyhteistyö. Päiväkuntoutusmalli luotiin lisäämättä henkilöstöresurssia ja painopiste oli olemassa olevien rakenteiden hyödyntämisessä ja tehostamisessa. Kehittämishankkeeseen ja prosessimallin luomiseen osallistuivat työmuotojen työyhteisöt ja esimiehet. Verkostoyhteistyötä rakennettiin kehittämispäivien avulla, joissa keskityttiin luottamuksen luomiseen, käytännön kysymysten pohtimiseen ja tulevaisuuden visioiden suunnitteluun. Kehittämispäivät sijoittuivat päiväkotoutusjaksojen väliin, joita toteutui hankkeen aikana kolme.

Kehittämishankkeen tuotoksena syntyi prosessimalli, joka tarjoaa Oivan alueen lapsiperheille uudenlaisen palvelun ehkäisevänä lastensuojeluna. Hanke nosti esille, että uudella tavalla ajatteleva mahdollistaa toisin tekemisen. Tulevaisuudessa onkin tärkeää kiinnittää huomiota palveluiden joustavuuteen, joka mahdollistaa intensiivisen palvelun ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Avainsanat: varhainen tuki, perhekuntoutus, verkostoyhteistyö, osallisuus, toimintatutkimus

Lahti University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social and Health Care Services

KUITUNEN HELI,
TURKKI HANNA:

“Teamwork Instead of Shift Work”

Network Cooperation as a Means of Early Support in Family Rehabilitation. Daytime Family Rehabilitation as an Early Working Method.

Master's Thesis in Social Services, Securing Child and Youth Welfare 84 pages,
11 appendices

Spring 2014

ABSTRACT

This thesis was carried out as a working life based development project for the welfare services unit at the Oiva Centre for Basic Services. The project was conducted as an action research. The purpose of the project was to improve cooperation between the Puhtila family rehabilitation ward and preventive family work. The project also aimed at generating a process model for daytime family rehabilitation in order to offer more timely services for families with children with regard to the requirements of everyday life.

The development project has been guided by the vision that by developing targeted services early support can be offered for families effectively. Studies and research supported the idea that for economical and humane reasons it is necessary to review the present structure of services and their effectiveness. The target group was families with young children, where early support seemed timelier with regard to not only the age of the children but also the prolongation of challenges in everyday life.

The central premise of the development project was networking as a means of cooperation. A model for daytime rehabilitation was created without increasing human resources, and the focus was set on utilizing and optimizing the present structures. The managers and working communities of these forms of work took part in the development project and in creating the process model. Network cooperation was forged with the help of development days that focused on building trust, discussing various practical questions and planning future visions. The development days were organized between periods of daytime rehabilitation of which there were three during this project.

As a result of the development project, a process model was created, offering a new type of service as preventive child welfare for families with children in the Oiva region. The project raised the idea that new ways of thinking can allow alternative working methods. In the future, it is important to pay attention to the flexibility of services, which enables intensive services without being a child welfare client.

Keywords: Early Support, Family Rehabilitation, Network Cooperation, Inclusion, Action Research

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1	Hankkeen kohdeorganisaatio	5
2.2	Puhtilan perhekuntoutus	7
2.3	Ehkäisevä perhetyö Oivassa	8
2.4	Työyksiköiden välinen yhteistyö ennen kehittämishanketta	10
3	HANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS	12
4	VERKOSTOYHTEISTYÖ JA PERHEKUNTOUTUS VARHAISEN TUEN TYÖMUOTOINA	14
4.1	Verkostoyhteistyö	14
4.2	Perhekuntoutus	18
4.3	Varhainen tuki	23
5	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	26
5.1	Lähestymistapana toimintatutkimus	26
5.2	Hankkeen aikataulu, kulku ja toteutus	30
5.3	Hankkeen esittely yhteistyökumppaneille	33
6	TYÖYHTEISÖJEN OSUUS KEHITTÄMISHANKKEESSA	35
6.1	Työyhteisöjen osallistaminen	35
6.2	Ensimmäinen kehittämispäivä, tutustuminen ja luottamuksen syntyminen	37
6.3	Toinen kehittämispäivä, työyhteisöjen välinen yhteistyö	39
6.4	Kolmas kehittämispäivä, tulevaisuuden muistelu	42
7	KEHITTÄMISHANKKEEN AIKANA TOTEUTUNEET JAKSOT	46
7.1	Kuntoutusprosessin kulku pilottijakson yhteydessä	46
7.2	Päiväkuntoutusjakso (sykli 1)	48
7.3	Päiväkuntoutusjakso (sykli 2)	50
8	KEHITTÄMISHANKKEEN TULOSTEN TARKASTELUA	53
8.1	Päiväkuntoutuksen prosessimalli	53
8.2	Hankkeen aikana kehitetty materiaali	58
9	HANKKEEN ARVIOINTIA	60
9.1	Asiakkaat	60
9.2	Työntekijät ja yhteistyökumppanit	62

9.3	Itsearviointi	63
9.4	Kehittämisehdotuksia	65
10	POHDINTA	70
	LÄHTEET	77
	LIITTEET	85

1 JOHDANTO

Yhteiskunnallisessa keskustelussa on noussut esille ennaltaehkäisevien sosiaali- ja terveyspalveluiden tärkeys. On havaittu tärkeäksi saada perheet yhä varhemmin ja oikea-aikaisemmin palveluiden piiriin. Pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa (2011, 56–58) todetaan, että sosiaali- ja terveyspalvelujen keskeinen tavoite on väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Avainasemassa ohjelmassa pidetään sekä perus-, että ennaltaehkäiseviä palveluita. Ohjelmassa hallitus painottaa myös julkisten palveluiden tärkeyttä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden takaajina. Ohjelmassa mainitaan lisäksi, että sosiaali- ja terveyspalvelut järjestetään yhtenä kokonaisuutena painottaen ennaltaehkäisyä ja asiakkaan asemaa. Myös sosiaali- ja terveysministeriön pääohjelma Kasteen päätavoitteena on siirtyä ongelmalähtöisyydestä ennaltaehkäisemiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä asiakaslähtöisyyteen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.) Hokkasen (2013, 56) mukaan asiakaslähtöisyyttä voidaan tarkastella myös osana sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotantorakenteen muutosta, jossa kuluttajakansalaisuus limittyy tehokkuuden, tuottavuuden ja hallinnallisuuden ideaaliin. Tavoitteena on tällöin yksilö- ja tilannekohtaisesti räätälöity palvelutuotanto, jossa palvelut hioutuvat asiakaskohtaisesti.

Tarkastelun kohteeksi on yhteiskunnallisessa keskustelussa noussut myös yhteistyön merkitys toimintojen järjestämisessä. Sisäasiainministeriön ja Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen selvityksessä perhesurmista (Piispa, Taskinen & Ewalds 2012, 17) huomautetaan, että tutkimalla perhesurmien yhtäläisyyksiä, on voitu todeta yhteistyön ja siten oikeanlaisen ja oikea-aikaisen avun tärkeys. Yhteistyön merkitys korostuu, kun viranomaisen huoli perheestä herää ja on syytä verkostoitua toimimaan. Selvityksessä todetaan oleelliseksi se, että perheen tuottamat huoli- ja ajatukset tai koettu kriisi otetaan vakavasti ja niihin tartutaan; riittävän varhaiset interventiot saattavat ehkäistä myös korjaavilta toimenpiteiltä. Viranomaisten oma-aloitteinen työn kehittäminen ja ehkäisevän lastensuojelutyön mahdollisuudet nousevat näin esille.

Perhekuntoutus on vielä melko uusi työmuoto lastensuojelun työkentällä. Vaikka perhekuntoutuksen voi ajatella olevan yksi lastensuojelun sosiaalityön työmenetelmä, sille ei suoraan löydy lainsäädännöstä määritelmää. (Kainulainen 2008, 29.)

Tämä mahdollistaa sen, että perhekuntoutusta voidaan järjestää sekä lastensuojelun asiakkuudessa oleville että ehkäisevän perhetyön asiakasperheille. Valtakunnallisesti on kuitenkin tyypillisempää, että perhekuntoutukseen ohjautuu lastensuojeluasiakkuudessa olevia perheitä. Tämä voi ohjata kuntoutuksen sisältöä. Lastensuojelulaki kuitenkin edellyttää laaja-alaisesti lasten ja perheiden ongelmia ennaltaehkäiseviä toimia niin sosiaalityön kuin muidenkin sektoreiden alueilla. Ehkäisevän lastensuojelun katsotaan tukevan lapsen kehitystä ja hyvinvointia sekä tukevan vanhemmuutta. Ennaltaehkäisevän lastensuojelun saaminen ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta. (LSL 417/2007, 3a§.)

Lastensuojelulain hengen mukainen ehkäisevän työn merkitys tukee myös omaa ajatustamme päivämuotoisen perhekuntoutuksen kehittämisestä. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän selvittämään ja valmistelemaan uutta sosiaalihuoltolain muutosta. Uusi sosiaalihuoltolaki tulisi voimaan vaiheittain, aikaisintaan vuonna 2015. Työryhmän syyskuussa 2012 antaman tiedotteen mukaan uusi sosiaalihuoltolaki painottaa ennaltaehkäiseviä palveluita ja yksilökohtaisen palvelutarpeen arvioinnin merkitystä. Käytännössä laki tulisi edellyttämään kunnan selvitysvelvollisuutta asiakkaiden tarpeisiin nähden ja sitä, että palveluiden tulisi olla tasapuolisesti kaikkien kuntalaisten saatavilla ja saavutettavissa, matalalla kynnyksellä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Ennaltaehkäisevän työn tarve näkyy myös yhteiskunnan muuttuessa, jolloin paine kuntouttavaan sosiaalityöhön lisääntyy. Perherakenteiden muuttuminen, yksinäisyys, uupuminen arjessa ja juurettomuus ovat haasteita ja samalla nämä luovat myös vaikuttamistarpeen sosiaalityön välinein koko yhteiskuntaan. Kuntoutuksellinen lähestymistapa nostaa keskiöön asiakkaan tavoitteellisena toimijana. Myös Kainulainen (2008, 91) toteaa, että perhekuntoutustyössä on tärkeää korostaa perheiden omia vaikutusmahdollisuuksia ja työskennellen niiden asioiden parissa, jotka perhe itse kokee tärkeäksi.

Työskentelemme molemmat Hollolan kunnassa, Peruspalvelukeskus Oivassa. Organisaatiokaavio löytyy liitteestä 1. Tämän opinnäytetyön tekijöistä toinen työskentelee lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yksikössä, vastaavana ohjaajana ehkäisevässä perhetyössä ja toinen, lastensuojelun ja lapsiperheiden erityispalveluiden yksikössä, perheohjaajana perhekuntoutusosastolla.

Hollolaan perustettiin vuoden 2011 alussa uusi perhekeskus, jossa toimii myös perhekuntoutusosasto Puhtila. Jo perustamisvaiheessa on kytenyt ajatus päivämuotoisesta kuntoutuksesta, mutta toiminta kuitenkin aloitettiin tarjoamalla viikkojaksoja, joissa asiakasperheillä oli lastensuojelun asiakkuus. Toiminnan käynnistyttyä oli kuitenkin nähtävissä, että laituskuntoutuksessa olleet perheet eivät saaneet täyttä hyötyä kuntoutuksesta, koska perheiden tilanteet vaativat jo monin eri tavoin korjaavia toimenpiteitä. Samaan aikaan ehkäisevän perhetyön asiakkuudessa oli yhä enemmän perheitä, joiden asiakkuus pitkittyi kompleksisuutensa ja perheiden vaikeiden elämäntilanteiden vuoksi. Näimme järkeväksi paneutua miettimään mahdollisuutta, että asiakkuudet kuntoutukseen tulisivat jo ehkäisevästä perhetyöstä; ennen kuin perheiden tilanteet pääsevät monimutkaistumaan tai vaativat lastensuojelun asiakkuutta. Yhteisten opintojen alkaessa huomasimme mahdollisuuden kehittää päivä kuntoutusmallia ja yhteistyötä ehkäisevän perhetyön ja Puhtilan kuntoutusosaston kanssa.

Kehittämishankkeemme pohjautuu syksyllä 2012 kokeiltuun päivä kuntoutuksen pilottijaksoon. Tavoitteena oli saada jaksolle pikkulapsiperheitä, joiden arjen haasteet eivät olleet vielä kärjistyneet. Tällöin varhainen puuttuminen olisi aiempaa paremmin mahdollista ja myös perheiden motivaatio työskentelyyn korkeampi. Yhteistyö ehkäisevän perhetyön ja kuntoutusosaston välillä alkoi ja haimme tutkimusluvan kehittämishankkeelle (liite 2).

Hankkeen kautta kehitimme uuden työmuodon peruspalvelukeskus Oivaan. Työmuodon avulla mahdollistuu se, että myös ilman lastensuojelun asiakkuutta olevat perheet saavat mahdollisuuden osallistua päivä kuntoutusjaksoille. Tämän hetkisen tietomme mukaan samantyyppistä työmuotoa toteutetaan vain Vantaalla, Kuuselan perhekuntoutuskeskuksessa. Päijät - Hämeessä päivämuotoista perhekuntoutusta ilman lastensuojeluasiakkuutta ei ole tarjolla muilla toimijoilla kunnallisin palveluin tuotettuna.

Olemme saaneet kehittämistyön alusta alkaen sekä organisaation johdon että työtiimimme tuen työskentelylle ja sen jatkojalostamiselle. Johdon tuki kehittämistyölle on ollut merkityksellistä, koska tiedostamme kuntatalouden jatkuvan muutoksen ja kansantalouden epävakaa tilanteen. Kuntasektori elää jatkuvassa muutoksessa ja odotuksen ilmapiirissä suhteessa valtionhallinnon ratkaisuihin ja esi-

merkiksi lainsäädännöllisiin muutoksiin. Ilman tätä kehittämismyönteisyyttä uudenlaisen työmuodon luominen ei olisi ollut mahdollista. Motivaatio on näkynyt työtiimeissä sekä perhekuntoutuksen työntekijöissä että ehkäisevässä perhetyössä innostuksena ja tahtona luoda uutta ja pureutua työmuodon haasteisiin erilaisia näkökulmia esille tuoden. Olemme halunneet mahdollistaa työryhmien välisen keskustelun luomalla sille sijaa mm. kehittämisspäivissä, koska niiden merkitys yhteishengen kehittymiselle ja ”tekemisen meaningille” on merkittävä. Yhdessä tekeminen loi myös pohjan kehittämishankkeen nimelle erään työntekijän todetessa kehittämisspäivässä, että kyse ei ole vuorotellen työn tekemisestä, vaan työn tekemisestä yhdessä. Yhteinen kokemus on, että tämän päivän perheiden auttamis- ja tukityö ei onnistu vain yhden ammattiryhmän kautta, vaan ympärillä tarvitaan monia erilaisia toimijoita.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Hankkeen kohdeorganisaatio

Peruspalvelukeskus Oiva on perustettu vuonna 2007. Taustalla on sosiaali- ja terveyspiiri- hanke sekä PARAS- lainsäädäntö, jossa nostetaan esille sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä vähintään 20 000 asukkaan alueella. Sosiaali- ja terveyspiirihanke toteutettiin Päijät- Hämeessä vuonna 2005- 2008, jolla varauduttiin etukäteen PARAS- lain muutokseen. Tällöin läntisessä perusturvapiirissä kunnat siirsivät kaikki perustason sosiaali- ja terveyspalvelut yhteistoiminta-alueelle, jolloin ne toteutettiin laajemmin kuin laki velvoitti. Läntinen perusturvapiiri on viiden kunnan; Asikkalan, Hollolan, Padasjoen, Hämeenkosken ja Kärkö-
län muodostama yhteistoiminta-alue (kuvio 1). Peruspalvelukeskus Oiva toimii liikelaitoksena vuoden 2013 loppuun. Kunnilla on yhteinen kymmenhenkinen perusturvalautakunta, joka on osa Hollolan kunnan organisaatiota. Palvelut tuottaa Peruspalvelukeskus Oiva, joka on myös osa Hollolan kunnan organisaatiota. Tällä hetkellä palvelut tuotetaan em. kuntien alueella asuvalle, noin 42 000 hengen väestölle. (Forsberg 2012.)

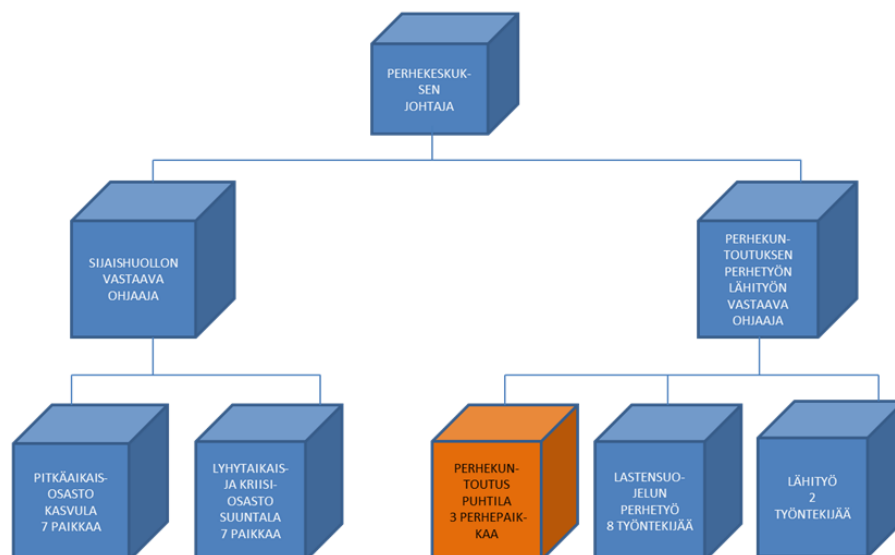

KUVIO 1. Peruspalvelukeskus Oivan toiminta-alue merkittynä oranssilla. (Forsberg 2012)

Koko Peruspalvelukeskus Oivassa on noin 1100 työntekijää ja toimintaa johtaa peruspalvelukeskuksen johtaja. Kaikki työntekijät ovat Hollolan kunnan työntekijöitä (Forsberg 2012). Oivassa on yhteensä viisi tulosaluetta, joilla kullakin on oma johtajansa sekä jokaisella näiden alaisuudessa toimivilla yksiköillä päälliköt.

Peruspalvelukeskus Oivassa hyvinvointipalveluiden tulosaluetta johtaa hyvinvointijohtaja. Tulosalueen alaisuudessa toimii neljä yksikköä: sosiaalityön yksikkö, lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yksikkö, terveyden edistämisen yksikkö sekä lastensuojelun ja lapsiperheiden erityispalveluiden yksikkö. Tulosalueen tehtävänä on tuottaa perustason sosiaali- ja terveystalvet kohderyhmänä lapset, nuoret ja lapsiperheet sekä vastata myös aikuisten kuntalaisten terveyden edistämisen palveluista.

Peruspalvelukeskus Oivassa aloitettiin perhekeskuksen selvitys- ja valmistelutyö vuonna 2008 ja perhekeskus Viisikko avattiin vuonna 2011 Hollolaan. Perhekeskus toimii lapsiperheiden erityispalveluiden yksikön alaisuudessa ja perhekeskuksella on oma johtaja. Perhekeskus Viisikossa toimii kolme osastoa; lyhyt- ja kriisiaikaisosasto Suuntala, pitkäaikaisten sijoitusten osasto Kasvula sekä perhekuntoutusosasto Puhtila. Lisäksi Viisikossa on kuuden lastensuojelun perhetyöntekijän työtilat sekä kaksi tukiasuntoa (kuvio 2).

KUVIO 2. Puhtilan perhekuntoutus Viisikon perhekeskuksessa

Kehittämishankkeemme kannalta keskeiset Oivan osa-alueet ovat ehkäisevä perhetyö sekä Puhtilan perhekuntoutusosasto, joiden välisen yhteistyön kautta olemme kehittäneet Oivaan päivämuotoista perhekuntoutusta uutena työmuotona.

2.2 Puhtilan perhekuntoutus

Puhtilan perhekuntoutusosastolla työskentelee kuusi perheohjaajaa. Lisäksi osaston työskentelyssä on vahvasti mukana Viisikon oma psykologi. Psykologi tapaa kaikkia vanhempia jakson aikana. Lisäksi hän on veto vastuussa vanhempien keskusteluryhmästä, joka kokoontuu 1-2 kertaa viikossa. Psykologi on mukana myös osaston tiimi-palaverissa ja työnohjauksessa. Osastolla työskentelee lisäksi vastaava ohjaaja, joka toimii myös perhe- ja lähityön esimiehenä.

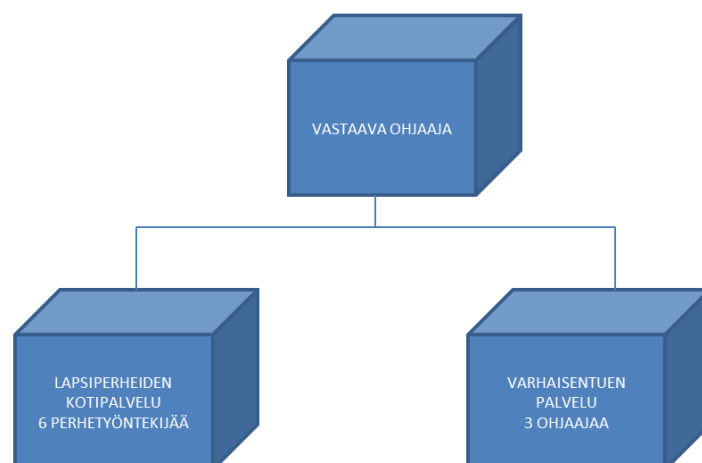
Perhekuntoutusosaston toiminta aloitettiin seitsemän viikon mittaisilla viikkokuntoutusjaksoilla. Viikkokuntoutus jaksoille perheet ohjautuivat lastensuojelun sosiaalityöntekijän kautta, avohuollon tukitoimenpiteenä. Jakso kirjataan asiakkaan asiakasuunnitelmaan ja siitä päätöksen tekee lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Viikkokuntoutusjaksoille perheitä mahtuu kerrallaan kolme. Seitsemän viikon kuntoutusjakso sisältää yhden kotiviikon, jolloin perhe harjoittelee oppimiaan taitoja kotona. Tällöin perheen kotiin tehdään kotikäyntejä, 2-3 kertaa. Muut arki- viikot perheet asuvat ympärivuorokautisesti Puhtilassa. Myös ennen jaksoa perheiden kotiin tehdään kotikäynti ja heillä on mahdollisuus tutustua Puhtilaan.

Tärkeimmäksi työmenetelmäksi viikkokuntoutusjaksoilla muodostunut alusta alkaen säännöllinen päivärytmi, jossa lähes kaikilla perheillä on pulmia. Toimiviksi työmenetelmiksi osastolla koetaan myös aikuisten keskusteluryhmä, lasten ryhmät, toiminnalliset ryhmät sekä lähes päivittäiset perhetapaamiset, joissa paneudutaan perheen omiin tavoitteisiin. Menetelminä käytetään myös roolikarttoja, valokuvausta, videointia, kortteja, retkiä ym. toiminnallisia menetelmiä. Myöhemmin käyttöön otettu varhaiseen vuorovaikutukseen ja kiintymyssuhteen tueksi tarkoitettu Hoivaa ja Leiki- ryhmä on osoittautunut myös toimivaksi ja oleelliseksi osaksi kuntoutusjaksoa. Viikon alussa perheille jaetaan päiväjärjestys, josta viikon kulkua on helppo seurata ja josta perheet voivat ennakoida tulevia tapahtumia. Kuntoutusosastolla perheohjaajat työskentelevät pareittain. Jokaiselle perheelle nimetään oma ohjaajapari.

Tärkeänä osastolla pidetään myös sitä, että osastolla on hyvä ilmapiiri, huumoria unohtamatta. Jaksoja rytmittävät alku-, väli- ja loppuneuvottelut. Tavoitteiden laatiminen aloitusneuvottelussa on erityisen tärkeää. Merkitykselliseksi kuntoutumisen kannalta on osoittautunut se, että perhe on itse laatimassa näitä tavoitteita. Melko pian osastolla huomattiin myös se, että tavoitteiden tulee olla maltillisia, mahdollisimman konkreettisia ja suhteutettuja seitsemän viikon jaksoon. Loppuneuvottelussa tärkeää on suunnitella perheen tuki jakson jälkeen.

2.3 Ehkäisevä perhetyö Oivassa

Ehkäisevän perhetyön vastuuyksikkö sijoittuu tulosalueella lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yksikköön, jonka esimiehenä toimii hyvinvointipäällikkö. Samalla vastuualueella toimii perhesuunnittelu- ja lastenneuvolatoiminta, opiskelu- ja kouluterveydenhuolto ja koulupsykologi ja -kuraattoripalvelut. Ehkäisevän perhetyön palvelut on rakennettu perheiden omia voimavaroja tukevaksi ja perheiden arjessa suoriutumisen tueksi. Ehkäisevän työn rooli on reagoida oikea-aikaisesti ja yhdessä perheen kanssa tehdyn suunnitelman mukaisesti niin, että erityispalveluiden tarve voidaan välttää. Ehkäisevässä perhetyössä työskentelee (kuvio 3) vastaavan ohjaajan alaisuudessa lapsiperheiden kotipalvelussa yhteensä kuusi työntekijää (perhetyöntekijät) ja varhaisen tuen palveluissa kolme ohjaajaa.

KUVIO 3. Ehkäisevän perhetyön organisaatio

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain (710/1982) 17§:n 20 - 21§:n ja sosiaalihuoltoasetuksen (607/1983) 9§:n mukaista sosiaalipalvelua. Laki määrittelee kotipalvelun mm. asumisen, henkilökohtaisen hoivan ja huolenpidon, lasten hoidon ja kasvatuksen sekä muun totunnaisen elämän tueksi silloin, kun perheen toimintakyky on alentunut esimerkiksi perhetilanteen, sairauden tai synnytyksen vuoksi. Lapsiperheiden kotipalvelu on määräaikaista ja tavoitteellista, ja siitä laaditaan aina sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista säädetyn lain (817/2000) mukainen palvelusuunnitelma. Lapsiperheiden kotipalvelua voidaan järjestää myös lastensuojelulain mukaisena avohuollon tukitoimena, jolloin siitä laaditaan lastensuojelulakiin perustuva asiakassuunnitelma ja sosiaalityöntekijä tekee siitä päätöksen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 30§.)

Varhaisen tuen palvelu ja päivä kuntoutus ovat lastensuojelulain (417/2007) 3a§:n mukaista erityistä tukea, jota järjestetään ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna. Myös neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuoltoa koskevan asetus (338/2011) 13§ korostaa erityisen tuen tarpeen tunnistamista ja tuen järjestämistä. Varhaisen tuen palvelu on rakennettu erityiseksi palveluksi peruspalveluiden sisälle niin, että sillä voidaan palvella perheitä, joiden tuen tarve on laajempaa tai vaatii sosiaali-ohjauksellista otetta. Varhaisen tuen palvelu ei kuitenkaan ole mahdollinen lastensuojelun asiakkuudessa oleville perheille vaan tällöin ohjaus tapahtuu lastensuojelun toimesta.

Ehkäisevän perhetyön asiakkaaksi ohjaututaan eri yhteistyökumppaneiden kautta. Eniten asiakasohjausta tapahtuu perhesuunnittelu- ja lastenneuvolan taholta. Asiakasohjausta tapahtuu myös muun perusterveydenhuollon tai sosiaalityön kautta kuten terveysasemien lääkäreiltä, psykologeilta, sairaanhoitajilta sekä lastensuojelun sosiaalityöstä. Asiakkailta on myös mahdollisuus omatoimisesti ottaa yhteyttä. Keskeinen työväline on palvelutarpeen arviointi, jota tehdään usein yhdessä eri toimijoiden ja asiakkaan mahdollisesti lähettäneen tahon kanssa. Palvelutarvetta pohditaan yhdessä perheen kanssa ja työskentely pyritään käynnistämään mahdollisimman pian yhteydenotosta.

2.4 Työyksiköiden välinen yhteistyö ennen kehittämishanketta

Alle kouluikäisten lasten perheille on olemassa laaja kirjo erilaisia palveluja. Palveluiden määrä ja saatavuus vaihtelee kunnittain, eikä sitä ole alun perin suunniteltu niin, että se kattaisi kokonaisuutena yksilön palveluntarpeen tai hoitoketjun vaan palvelu sirpaloituu eri osa- ja toimialoille. Tällöin muokkaantuu myös suhtautumistapa, jolla työn kohdetta lähestytään; asiakkaana, potilaana vai perheenä, diagnosoituna, ongelmana, haasteena vai vahvuuksien kautta. Näin asiakas välttämättä tulee kohdatuksi kokonaisvaltaisesti (Rantala 2002.) Tämä on näkynyt myös arkityössä Peruspalvelukeskus Oivassa. Ehkäisevän perhetyön näkökulmasta yhteistyötä on ollut paljon, mutta se ei ole ollut systemaattista vaan perustunut yksilö- ja asiakaskohtaisiin tarpeisiin. Yhteistyö on ollut erillistä: saman asiakkaan kohdalla yhteistä verkostokeskustelua ei ole käyty vaan yhteistyö on perustunut usein ehkäisevän perhetyön keskusteluihin yksittäisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Tyypillisimpiä yhteistyökumppaneita ovat olleet neuvola, psykologit, psykiatrian sairaanhoitaja tai lastensuojelu.

Lastensuojelun sosiaalityön ja ehkäisevän perhetyön välillä tehty yhteistyö on tyypillisesti ollut edelläkierrota perhekohtaisempaa ja rajatumpaa. Yhteistyö on käynnistynyt lähtien asiakkaan ongelmatilanteesta, johon on koettu tarvitsevan esimerkiksi avoimuollollista tukea palveluista, joita ehkäisevä perhetyö on voinut tuottaa. Tällöin yhteistyö on perustunut tiedon ja avun antamiseen ja saamiseen, ei niinkään verkostokeskusteluun tai asiakasperheen kokonaisvaltaiseen huomioimiseen. Työnjaon epäselvyys ehkäisevän perhetyön ja lastensuojelun sosiaalityön välillä on tuonut yhteistyöhön haasteita ja pohdintaa siitä, onko asiakas lopulta asiakkaana oikeassa paikassa. Nevalainen & Tuovinen (2010, 78) toteavatkin lastensuojelun työntekijöiden tekevän tavanomaisemmin yhteistyötä erikoispalveluiden suuntaan asiakasperheiden tarpeiden vuoksi, jolloin yhteistyörakenteet jäävät peruspalveluiden suuntaan kevyemmiksi. Myös Rantala (2002, 47) kuvailee tämän näyttäytyvän sekä asiakkaille että muille verkoston työntekijöille lisääntyneenä palvelukentän hajanaisuutena, kun eri ammattiryhmien välinen tuntemus jää pinnalliseksi eikä siten tee yhteistyötä mielekkääksi.

Asiakasperheiden myötä tehty yhteistyö oli kuitenkin yleisesti ottaen riittävää ja sujuvaa. Organisaation ja johdon tasolta on yhteistyö ollut keskeinen arvo, johon

panostamista on suosittu. Myös työntekijöiden orientaatio asiakkaiden asemaa edistävään, perhekeskeiseen työskentelyyn on varmistettu koulutuksilla ja toimintaympäristöjä muokkaamalla, jolloin taidot vuorovaikutukselliseen työskentelyyn vahvistuvat entisestään. (Rantala 2002, 73.)

3 HANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS

Kehittämishankkeemme tavoitteena on kehittää päivä kuntoutuksen prosessimalli, joka palvelee kohdennetusti asiakasperheitä, joiden voimavarat eivät riitä arkielämän haasteisiin. Päiväkuntoutusprosessin avulla voidaan tarjota palvelua, kun asiakasperhe tarvitsee erityisempää tukea jollain elämänhallinnan alueilla. Prosessin selkiyttämiseksi nostamme esille palveluiden oikea-aikaisuuden näkökulman; tehokkuusnäkökulman osana ehkäisevää työtä sekä sisällöllisesti että yhteistyön näkökulmasta. Kehitämme myös resurssien tehostamista: olemassa olevien työmuotojen hyödyn tehostaminen ja lisääminen ilman suoranaisia henkilöstölisäyksiä.

Hankkeemme tarkoituksena on kehittää yhteistyötä perhekuntoutuksen ja ehkäisevän perhetyön välillä. Keino yhteistyön lisäämiseksi ovat yhteiset kehittämispäivät. Kehittämispäivien avulla lisätään työntekijöiden yhteisöllisyyttä ja avoimuutta, tuttuutta sekä osallistetaan heitä yhteistyöhön. Isoherrasen (2012, 22) mukaan kehittämistyössä nostetaan esiin ilmiöitä ja kehittämishaasteita, jotka ovat vielä ajatuksina vieraita useissa organisaatioissa. Tällaisia ovat esimerkiksi roolien päällekkäisyys, tieteiden väliset erot, ajatus keskinäisestä riippuvuudesta, johtajuuden jakaminen ja jatkuva yhdessä arvioiminen ja kehittäminen.

Yhteistyö rakentuu myös asiakasprosessien ja tutustumispäivien kautta. Hankkeen aikana perhekuntoutusta ja uutta työmuotoa markkinoitiin ja siitä tiedotettiin mahdollisuuksien mukaan sekä nykyisille että potentiaalisille uusille yhteistyökumppaneille.

Sekä tavoitteen, että tarkoituksen näkökulmasta pidämme tärkeänä ajatusta siitä, että siirrymme ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön ajatusmaailmassa ongelma- ja kriisikeskeisyydestä yhä enemmän ja suunnitelmallisemmin tukemaan perheiden voimavaroja. Näemme, että lähtökohtana tulisi olla perheiden elämämaailma ja arjesta nousevat, todellisiin tarpeisiin kohdistuneet tukitoimet. Tällöin myös muut näkökulmat esimerkiksi perheiden sosiaaliset olosuhteet, kuten etninen tai taloudellinen tilanne, perheiden erilaiset elämäntilanteet sekä siihen liittyvät kysymykset nousevat keskiöön. Jokaisen yksilölliset kokemukset ja realistiset,

tämänhetkiset arjen haaste luovat kuvan perheestä heidän omassa elinympäristönsään; ilman ymmärrystä tästä emme voi myöskään auttaa perheitä. (Hovi-Pulsa 2011, 26–27.)

Hankkeessamme tuomme perhekuntoutusta menetelmänä enemmän esille, koska perhekuntoutus voi sinällään olla tehokas ja riittävä interventio sellaisissa perheissä, joissa se osataan arvioida oikeassa kohdassa arjen tueksi.

4 VERKOSTOYHTEISTYÖ JA PERHEKUNTOUTUS VARHAISEN TUEN TYÖMUOTOINA

4.1 Verkostoyhteistyö

Kokonaisvaltaisen työn ja perheiden kohtaamisen tarve on noussut esille valtakunnallisessa keskustelussa. Verkostoyhteistyöllä voidaan nostaa esiin rakenteellisia tekijöitä ja vastata näihin kysymyksiin. Verkotot ovat yksi keskeisimmistä kehittämiskohteista sosiaali- ja terveystoimialoilla. Verkostojen kehittäminen on tärkeää, jotta pystyttäisiin vastaamaan laadun ja kustannustehokkuuden kehittämisen haasteisiin. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 3). Virtanen ja Stenvall (2010, 199) jatkavat verkostoajattelun nousseen voimakkaasti esille viime vuosina. Tapahtuneen kehityksen taustalla on heidän mukaansa yksinkertainen ajatus; ihmisiä ei voi tarkastella pelkästään yksittäisinä toimijoina, vaan nimenomaan suhteessa heidän erilaisiin verkostoihinsa.

Isoherranen (2005, 14) määrittelee yhteistyön tarkoittavan sitä, että ihmisillä on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavanaan, ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänään tai he etsivät uusia näkökulmia yhdessä keskustellen. Moniammatillisuuden avulla yhteistyöhön saadaan mukaan useita eri tiedon ja osaamisen näkökulmia. Käytännön näkökulmasta tarkastellen korostuu moniammatillisessa yhteistyössä asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen.

Työelämässä on tapahtunut viime aikoina monia muutoksia. Organisaatiot ovat kehittyneet tiimipohjaisiksi ja rakenteeltaan aiempaa matalammiksi. Asiakaslähtöiset tiimit toimivat itsenäisesti omaa toimintaansa arvioiden ja kehittäen. Tietotekniikan kehittymisen myötä mahdollistuu tiedon liikkuminen ja kokoaminen yhteen yli asiantuntija- ja organisaatorajojen (Isoherranen 2012, 5- 152.)

Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan peruspalveluiden kehittämisen lisäksi myös asiakkaiden elämäntilanteiden helpottamiseksi. Monipuoliseen näkemykseen perustuvat toimintatavat ja päätökset koituvat lopulta asiakkaiden eduksi. Myös valtakunnallisten ohjeiden mukaan kuntien tulee tehostaa lapsiperheiden parissa työskentelevien moniammatillista ja suunniteltua yhteistyötä. (Noppari

2008, 10.) Järvinen ja Taajamo (2008, 11–12) lisäävät lapsiperheiden palvelujen tarpeen muuttuneen viime vuosina. Yhteiskunnalliset muutokset, esim. työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteet ja perheiden tukea antavan luonnollisen verkoston väheneminen, tuovat paineita perheiden arkeen. Perheiden ja niiden jäsenten tarpeet ovat useasti sellaisia, joihin pyritään vastaamaan moniammatillisella työotteella.

Isoherranen (2012, 5-152) nostaa esiin neljä keskeistä taitovaatimusta ja valmiutta moniammatillisen yhteistyön onnistumiseksi. Tiimissä tarvitaan *reflektiivistä arvioinnin taitoa*, jolla tutkija tarkoittaa kykyä tunnistaa ongelmien ratkaisussa moninäkökulmaisuuksien merkityksen ja valmiutta oman toiminnan arviointiin ja yhdessä kehittämiseen. Toinen tarvittava taito on *taitavan keskustelun ja dialogin taidot*. Lisäksi tarvitaan *taitoa jaettuun johtajuuteen*, joka antaa jokaiselle ammatilliselle vastuun omalla alueellaan. Tähän taitoon kuuluu myös vastuu kokonaisuuden toteutumisesta. Moniammatillisen tiimin jäseniltä vaaditaan lisäksi *taitoa joustavuuteen rooleissa*. Tiimille tärkeää on avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri, joka on kaikkien sen jäsenten yhteinen aikaansaannos.

Erilaiset kumppanuuteen ja yhteistyöhön perustuvat verkostot eivät muodostu itsestään vaan ne on systemaattisesti synnyttävä. Monen toimijan yhteistyöllä pyritään siihen, että sektoroituneeseen palvelujärjestelmään saadaan uudenlaista joustavuutta. Eri organisaatioissa työskentelevien osaamisen ja resurssien yhdistäminen tuottaa perheiden palvelujärjestelmän paranemista ja sitä kautta perheiden hyvinvointia. (Pietilä-Hella & Viinikka 2006, 70.)

Järvinen ja Taajamo (2008, 12) katsovat moniammatillisuuden olevan yhteistyösapuolten yhteinen, suunnitelmallinen vuorovaikutus-, arviointi- ja tekemisen prosessi, jossa kunnioitetaan ja arvostetaan mukana olevien asiantuntijuutta ja osaamista. Yhteistyötä tarvitaan sekä asiakaskohtaisessa työssä, että palvelujen ja toimintojen kehittämisessä. Yhteistyöllä pyritään kohti kokonaisvaltaisia ja kustannustehokkaita ratkaisuja ja sen avulla pyritään korjaamaan palvelujärjestelmän sektorijaon ja kapean ammattilaisuuden aiheuttamia epäkohtia.

Hyvässä moniammatillisessa verkostotyössä pyritään siihen, että ryhmä muodostaa sen alussa yhteisen tulkinnan siitä, mitä on tapahtumassa ja mitä ryhmän jäse-

net aikovat tehdä. Moniammatillisten ryhmien ilmapiirin tulee olla kannustava. Tällöin myös eriävistä näkökulmista on mahdollista keskustella. Tämä edellyttää sitä, että verkoston jokainen jäsen osaa tunnistaa oman asiantuntijuutensa ja tuoda keskusteluun siitä nousevan osaamisensa sekä on valmiina kuuntelemaan muita asiantuntijoita avoimin mielin. Luottamus toisten jäsenten ammattitaitoon onkin erityisen tärkeää. (Isoherranen 2005, 102.)

Moniammatillisen yhteistyön onnistuminen vaatii aikaa, ammattitaitoa, valmistautumista, johtamista sekä koulutusta. Yhteistyö edellyttää toimijoilta sekä oman, että toisten ammattiryhmien arvostamista, keskinäistä luottamusta, ääneen sanottuja tavoitteita, sitoutumista ja vuorovaikutusta. Näiden avulla on mahdollista saavuttaa dialogi, jonka avulla parhaimmillaan saavutetaan oppimista ja uudistamista joiden kautta synnytetään oivalluksia hyvinvointityöstä. (Järvinen & Taajamo 2008, 13.) Yhteistyön onnistumisen kannalta on tärkeää, että toiminnan kehittämiseksi lausutaan julki yhteinen tavoite. Lisäksi tarvitaan valmiutta ja rohkeutta uudistaa vanhoja rakenteita ja toiminta tapoja. Myös jatkuva tuki muutokselle on tärkeää. (Isoherranen 2012, 151.)

Kuntoutusprosessin aikana minkään toimijan roolia ei voi pitää stabiilina tai itsensänselvänä. Esim. pelkkä lähete ei riitä, vaan on tärkeää, että lähettävä taho osallistuu kuntoutusprosessin ajan yhteistyöhön. Onnistuneen perhekuntoutuksen edellytyksenä voidaankin pitää uuden, vaativamman palvelukulttuurin kehittymistä. Monitoimijuus pelkästään ei takaa kuntoutusprosessin onnistumista. Olennaista on se, minkälaista monitoimijuus on. Yhteistoimijuus edellyttää tiedon jakamista ja toimintatapaa, jossa eri toimijat näkevät toistensa roolin ja osuuden yhteisesti hyväksytyyn tavoitteen saavuttamisessa. Monitoimijuutta voidaan pitää tärkeänä avaimena kuntoutusprosessin onnistumisen suhteen. (Linnakangas, Seppälä, Suikkanen & Lehtoranta 2013, 323–324.) Isoherranen (2005, 18) jatkaa moniammatillisen asiantuntijuuden käsitettä käytettävän joskus kuvaamaan ihmistä tai ammattiryhmää, joka toimii työssään ylittäen monen perinteisen ammattiryhmän rajoja ollen näin monitaitoinen.

Verkoston toimimisen kannalta on tärkeää, että se saa jatkuvasti tietoa ulkopuolelta oman toimintansa onnistumisesta. Oppivan organisaation keskeisimpiä ajatuksia on se, että organisaatio kehittyy ja muuttuu tällaisen tiedon kautta. Sen raken-

teet pyritään luomaan näin ollen joustaviksi, jotta oppiminen mahdollistaa myös tarvittavat muutokset. (Isoherranen 2005, 102.)

Yhteistyön kehittymisen kautta asiakkaan rooli yhteistyöryhmän toimijaosapuolella muuttuu aktiivisemmaksi. Tällöin asiakas nähdään yhteistyö kumppanina, joka on mukana määrittelemässä käsiteltäviä asioita ja käsittelytapoja. (Järvinen ja Taajamo 2008, 20.) Kuntoutuksessa on tärkeää rakentaa yhteistyötä perheen lisäksi lapsen muun arjen verkoston kuten päivähoiton ja koulun kanssa. Yhteistyössä tärkeää on tällöin myös se, että nämä toimijat pääsevät prosessiin osallisiksi niin, että kukin on selvillä kuntoutusprosessin toteutumisesta ja omista vastuistaan ja tehtävistään siinä. (Linnakangas ym. 2013, 313–314.)

Järvinen ja Taajamo (2008, 17–19) toteavat, että yhteistyötä tehdessä arvioiva työote on hyödyllinen, jopa välttämätön. Ilman arviointia työntekijöiden on vaikea oppia omasta toiminnastaan ja kehittää yhteistyötä edelleen. Arvioinnin tarkoituksena on lisätä ymmärrystä moniammatillisen työryhmän toiminnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Arvioinnin avulla voidaan myös tunnistaa ennalta yhteistyön riskit ja mahdolliset erityishaasteet. Ymmärrystä synnyttävään yhteistyöhön tarvitaan toistuvasti vuorovaikutusta. Ymmärryksen syntymistä edesauttaa työntekijöiden tutuus. Yhteistyön tuloksellisuuden yhtenä edellytyksenä voidaan pitää dialogin syntymistä. Tällöin osallistujat ovat uteliaita ja avoimia kuulemaan toisten näkökulmia.

Isoherrasen (2005, 147) mukaan taloudellisesti tiukkoina aikoina moniammatillinen yhteistyö jää usein vähäiseksi, vaikka sitä tarvittaisiinkin edelleen. Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan saavuttaa monenlaisia mahdollisuuksia yhteistyön uudelleen suunnittelun ja käyttöönoton suhteen. Järvinen ja Taajamo (2008, 13) jatkavat tutkimusten mukaan työntekijöiden olevan halukkaita vahvistamaan moniammatillista yhteistyötä, koska se koetaan yhdeksi tärkeimmäksi keinoksi vastata tulevaisuuden haasteisiin. Yhteistyön avulla voidaan välttää päällekkäistä työtä ja mahdollistaa asiakkaille tai kuntalaisille laadukkaat ja taloudellisesti tuotetut palvelut.

Ammattilaisten tehdessä yhteistyötä tavoitteena on asiakkaan tilanteen selkiytyminen ja muutoksen tukeminen, yhteisesti jaettu tulkinta toiminnan tavoitteista, yhteistyö kumppanien työnjaon kesken ja vastuiden selkiytyminen sekä päällekkäisyyksien poistaminen. Näin asiakkaiden tilanteeseen saadaan kokonaisnäkemys, joka sisältää asiakkaan kuvausten lisäksi eri ammattilaisten näkemyksen. (Järvinen & Taajamo 2008, 14.)

Isoherranen (2012, 58) huomioi sosiaali- ja terveysalalla yhteistyöryhmissä toimivan ammattilaisten lisäksi maallikoita, eli asiakkaita ja heidän läheisiään. Asiantuntijoiden ja ammattilaisten toimintaan näissä tilanteissa vaikuttaa heidän käsityksensä omasta asiantuntijuudestaan.

4.2 Perhekuntoutus

Perhekuntoutuksen käsitteen määrittelyä ei ole lainsäädännössä. Tämän vuoksi käytäntö on alkanut ohjata perhekuntoutuksen toimintaperiaatteita. Heidän mukaansa nykyiset perhekuntoutuksen käytännöt perustuvat vain osittain tutkimustulosten sovelluksiin. (Linnakangas ym. 2013, 302.)

Pärnä (2010a, 42) täsmentää kuntoutus sanaan liittyvän jo itsessään visio tulevaisuudesta, voimavarojen ja ratkaisujen löytymisestä sekä muutoksesta kohti parempaa. Pärnä määrittelee edelleen kuntoutuksen yleisnimikkeeksi tavoitteelliselle toiminnalle sekä niille tukitoimenpiteille, joilla pyritään parantamaan asiakkaiden toimintakykyä ja osallistumismahdollisuuksia. Kuntoutuspalvelut koostuvat neuvonnasta, ohjauksesta, kuntoutustutkimuksista, terapioiden, kuntoutuslaitosjaksoista ja apuvälinepalveluista. Myös Tenhola (2012, 9) toteaa perhekuntoutustyössä painottuvan voimavara- ja ratkaisukeskeisen työtteen, jonka periaatteena on lasten ja vanhempien arvostaminen ja vahvuuksien etsiminen.

Kuntoutus on osa yhteiskunnallista palvelu- ja säätelyjärjestelmää, jolla pyritään edistämään sekä yhteiskunnan että yksilön etua. (Hurtig 1999, 9). Törrösen (2010, 39) mukaan yhteiskunnassa tärkeää on se, että sijoitetaan ehkäiseviin ja leimaamattomiin, universaaliselta pohjalta tuotettuihin palveluihin, kuten perheyöhön ja kotipalveluun. Cannan ja Warren (1997, 1) jatkavat, että lapsen ja perheiden tuen tarvetta tarkasteltaessa tulee asioita tutkia taloudellista näkökulmaa

laajemmin. Tarvitaan sosiaalipalveluiden kulttuurillista muutosta, modernisoimista ja asioiden ajattelemista uudella tavalla.

Perhekuntoutuksen ytimenä voidaan pitää luottamusta ihmiseen ja ihmisten arvostamista sellaisina kuin he ovat. Vanhempien ja lasten puolesta ei tehdä asioita, vaan heidät nähdään kykenevinä ja aktiivisina toimijoina. Näin vahvistuu perheen tunne siitä, että sen jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa itseä ja omaa perhettään koskeviin asioihin. (Miller & Törrönen 2010, 76.) Myös Kainulainen (2008, 90–91) esittää pro gradu työssään, että perheiden omien vaikutusmahdollisuuksien korostaminen on tärkeää. Hän toteaa myös, että käytännössä nämä samat asiat ovat osoittautuneet tärkeiksi myös työntekijöiden mielissä.

Huoli lapsesta kohdistaa katseen perheeseen. Perheen voi nähdä lapsen oireiden tai pahoinvoinnin osittaisena selittäjänä, mutta myös niiden tärkeimpänä ratkaisijana. (Hurtig 1999, 23.) Miller ja Törrönen (2010, 70) kirjoittavat, että perhekuntoutus on voimakas interventio perheen elämään ja vanhemmuuteen. Sen tavoitteena on perheen toimintakyvyn vahvistaminen sekä parantaa lasten mahdollisuuksia turvalliseen ja riittävän hyvään lapsuuteen. He jatkavat perhekuntoutuksen olevan tarpeellista ja hyödyllistä tilanteissa, joissa lapsen turvallisen kehityksen ja hyvinvoinnin on arvioitu olevan uhattuna jostakin vanhemmuuteen ja lapsen arjen sujumiseen liittyvästä syystä. Solantaus, Paavonen, Toikka ja Punamäki (2010, 7) toteavatkin, että heidän tutkimuksensa mukaan perheen pulmiin voidaan vaikuttaa nopeimmin ottamalla mukaan työskentelyyn kaikki perheen jäsenet.

Perhekuntoutuksessa oleellista on lapsen edun huomioiminen kaikissa tilanteissa sekä lapsen ja vanhempien äänen kuuleminen. Perhekuntoutuksessa harjoitellaan vanhemmuuden taitoja ja vahvistetaan niitä. Oleellista on myös löytää perheenjäsenten yhteisiä tavoitteita ja keinoja arjentalanteiden helpottamiseen. (Pärnä 2010a, 47.) Perhekuntoutus ei ole terapiatyöskentelyä, mutta se on interventio, joka antaa elämänläheisen ja käytännöllisen tilaisuuden etsiä uusia näkökulmia sekä perheenjäsenille mahdollisuuden vahvistua yhdessä. (Miller & Törrönen 2010, 75.)

Linnakangas ym. (2013, 309) huomioi, että lapsi ja perhe tarvitsevat kuntoutuakseen heille räätälöidyn suunnitelman. Perheen kuntoutukseen ohjaavan tahon tulee selvittää perheen tilanne ja pohtia yhdessä vanhempien kanssa perheen ja lapsen kuntoutuksen tarvetta ja mahdollisuutta. Kuntoutusosaston tehtävänä on tämän jälkeen perheen ja lähettävän tahon kanssa yhdessä tarkentaa ja suunnitella kuntoutuksen tavoite ja miettiä, millaisin työskentelytavoin tavoitteisiin päästään ja miten kuntoutuksessa edetään. Perhekuntoutuksessa yleisiä tavoitteita ovat mm. turvallisen lapsuuden ja aikuisuuden rakentuminen, arjen sujuvuuden paraneminen myönteisten ja lapsen kehitystä tukevien vuorovaikutustaitojen vahvistuminen, vanhempien kasvattajan taitojen vahvistuminen, perheen voimavarojen lisääntyminen sekä arkielämän taitojen kehittyminen.

Laine, Heino ja Pärnä (2010, 143) toteavat samoin, tavoitteiden nivoutuvan kuntoutuksessa osaksi perheen kokonaisvaltaista muutosprosessia. Tavoitteista keskustellaan koko kuntoutusjakson ajan: sen alussa prosessin kestäessä ja sen lopussa. Kuntoutusjakson alussa perhe laatii yhdessä työntekijöiden kanssa konkreettiset tavoitteet kuntoutukselle. Myös Hurtig (2010, 245) toteaa, että tavoitteiden läpinäkyvyys sekä avaaminen ja konkretisointi ovat yksi keskeisimpiä tekijöitä perhekuntoutuksessa.

Arjen tilanteissa onnistuminen kannustaa vanhempia eteenpäin, heidän etsiessään positiivisia tapoja toimia lasten kanssa hiukan eri tavoin kuin ennen kuntoutusjaksoa. Myönteisesti koetut muutokset arjen tilanteissa antavat rohkeutta katsoa asioita erilailla ja auttavat näkemään uusia mahdollisuuksia omassa toiminnassa. Haasteena perhekuntoutuksessa on se, kuinka työntekijä ohjaa perheiden toimintaa positiivisesti niin, että vanhempien itseluottamus ja omat taidot ohjata lapsiaan vahvistuvat. (Miller & Törrönen 2010, 71–83.)

Vertaistuen avulla vanhemmat voivat jakaa selviytymiskeinoja ja hyviä toimintamalleja. Tämä on vanhemmille voimaannuttavaa ja usein jopa riemastuttavaakin. Perhekuntoutuksen asiakkaat hyötyvät usein erilaisista lähestymistavoista. Toiset perheet hyötyvät säännöllisistä keskusteluista toisten taas arvostaessa puheen sijaan toiminnallisuutta. Konkreettiset, arkeen sitoutuvat oivallukset, tunnekokemukset ja muut tekijät auttavat perheitä eteenpäin. Jokainen perhe tarvitsee oman lähestymisen ja omat toimintatapansa. (Miller & Törrönen 2010, 75–77.)

Linnakangas ym. (2013, 312- 319) toteavat, että vanhemmat tarvitsevat tietoa kuntoutuksen toteuttamistavoista ja siitä, miten asetettujen tavoitteiden suuntaisesti yhdessä työskennellään. Lisäksi perheen kuntoutukseen lähettänyt taho tarvitsee tietoa siitä, mitä kuntoutuksessa tapahtuu ja miten se etenee. Hoitovastuun tulee säilyä koko kuntoutuksen ajan lähettävällä taholla. Läpi jakson jatkuva yhteistyö on olennaista koko kuntoutusjakson ajan. Heidän mukaansa ilmeistä on se, että yhteinen jaettu tieto ja ymmärrys kuntoutuksen tavoitteista, toimintatavoista ja siitä, mitä perhekuntoutuksessa käytännössä tehdään, auttaa vanhempia löytämään oman roolinsa kuntoutuksessa.

Linnakangas, Lehtoranta, Järvikoski ja Suikkanen (2010, 33) ovat huomanneet Kelan psykiatrisen perhekuntoutuksen kehittämishanketta arvioidessaan, että vanhemmat toivovat kuntoutusjaksoilta apua lasten kasvatukseen ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Lisäksi vanhemmat toivoivat heidän mukaansa tukea vanhemmuudessa toimimiseen, lasten tunnetilojen käsittelyyn ja lapsen vahvuuksien tunnistamiseen. Vanhemmat kaipasivat myös keinoja, jolla voivat tukea lastaan kaverisuhteisiin liittyvissä pulmissa. Joka toinen vanhempi kaipasi tämän tutkimuksen mukaan keinoja kontaktin saamiseksi lapseen ja yhtä suuri osa halusi tietoa lasten käyttäytymisestä ja kasvatuksesta.

Perheiden kokemus osallisuudesta mahdollistuu yhteistyön ja toiminnallisuuden kautta. Se antaa tunteen oman elämän hallittavuudesta. Kuntoutuksellisen perheyön tärkeimpinä lähtökohtina pidetään lasten ja vanhempien välisen tunneyhteyden aktiivista rakentamista, hyväksyvän, välittävän ja kannustavan ilmapiirin tukemista sekä vuorovaikutuksen ja suhdetaitojen harjoittamista. Kiintopisteinä ja työn lähtökohtina voidaan tällöin pitää arjen tilanteita ja pyrkimystä myönteiseen muutokseen. Tavoitteena perhekuntoutuksessa on yhteisöä, jossa lapselle tärkeät ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Heino & Miller 2007, 13–14.) Myös Cannan ja Warren (1997, 1) lisäävät, että täytyy rakentaa työskentelyolosuhteita, jotka mahdollistavat lasten voimaantumisen ja julkisia palveluita, joissa lapset ja perheet ovat keskiössä.

Avainasemaan perhekuntoutustyössä nousevat työntekijän omat vuorovaikutustaidot ja suhtautumistavat. Lyhyet ja intensiiviset perhekuntoutusjaksot ovat tuloksellisia vain silloin, kun asiakkaan omat voimavarat ovat käytössä ja hän voi luottaa siihen, että tulee kuulluksi kaikissa asioissaan ja tilanteissa. (Miller & Törönen 2010, 70.) Erityisesti lapsen kuuleminen ja kuulluksi tulemisen varmistaminen ovat yksi vanhempien ja työntekijöiden tärkeimmistä ja vaikeimmista tehtävistä. Ensiarvoisen tärkeää on lapsen tunne siitä, että häntä kuullaan ja hänen mielipiteensä, ajatuksensa ja kysymyksensä ovat arvokkaita ja niillä on merkitystä ja vaikutusta kuntoutuksen kulkuun ja ratkaisuihin. (Laine ym. 2010, 145.)

Linnakangas ym. (2010, 22) kirjoittavat tutkimuksessaan perhekuntoutuksen vaikutusten olevan vielä vähän tutkittuja. Pärnän (2010b, 255) mukaan kuntoutus on ollut tuloksellista silloin, kun yhdessä asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Hänen mukaansa kuntoutuksessa tehtävien asioiden voidaan tulkita olevan yhteydessä tavoitteiden saavuttamiseen, jos kuntoutuksessa on harjoiteltu näitä asioita ja perhe kokee, että heidän voimavaransa näiden asioiden suhteen ovat vahvistuneet.

Junes (2013, 57) toteaa yamk-työssään, että hänen tutkimuksensa perusteella perheiden elämänlaatu parani heidän osallistuttuaan perhekuntoutuksen päivämuotoiseen toimintaan Riihimäellä. Hänen mukaansa vanhemmat saivat perhekuntoutuksen myötä rohkeutta ilmaista itseään asiallisesti ja perustellusti. Lisäksi hän arvioi, että vanhempien oli ryhmätoimintaan osallistuttuaan helpompi vastaanottaa palveluita jatkossa vastaan.

Lasten perhekuntoutusta kehitetään vuosina 2010–2015 kansaneläkelaitoksen LAKU-hankkeen avulla. Hankkeessa tuetaan vanhempia kasvatukseen ja vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa. LAKU-hankkeen hankesuunnitelmassa todetaan, että perhekuntoutuksen tuloksellisuuden suhteen on tärkeää se, että kuntoutus perustuu selkeään ja perusteltuun viitekehykseen ja menetelmiin. Kuntoutuksessa keskeistä on sen intensiivisyys, suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus ja se, että kuntoutuksen sisällöistä on sovittu yhdessä kuntoutujan, hänen perheensä sekä hoitavan tahon kesken. Keskeistä kuntoutuksessa on lisäksi se, että erilaisten menetelmien avulla voidaan vaikuttaa lapsen ja perheen käyttäytymiseen ja vuorovaikutukseen. (Kela 2009, 7-8.)

4.3 Varhainen tuki

Vanhemmuus, lasten pahoinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy ovat painottuneet sekä yleisessä keskustelussa että lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistyössä 2000-luvulla. Sosiaali- kasvatusta- ja terveystyössä on innokkaasti kehitetty ehkäiseviä väliintulon mekanismeja. Varhaisessa puuttumisessa lapsen, nuoren ja perheen ongelmat havaitaan ja niihin pyritään löytämään ratkaisuja ja vaikuttamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Remsu 2007, 23.) Myös Heino (2007, 36) toteaa 2000-luvun trendinä olleen varhaisen puuttumisen ja varhaisen tuen. Hän kirjoittaa lastensuojelullisessa yhteydessä niiden tarkoittavan toimintaa, jolla pyritään ennaltaehkäisemään vaikeuksien kasaantumista ja jolla vältetään lastensuojelun interventiot ja vähennetään tarvetta huostaanottoihin.

Uuden lastensuojelulain mukaan määrittänyt vastuu lapsen hyvinvoinnista ensisijaisesti lapsen vanhemmille ja huoltajille. Tämän lisäksi kaikki viranomaiset määrätään tukemaan vanhempia kasvatustehtävässä ja tarjoamaan tarpeellista apua riittävän varhain. Heidät veloitetaan myös ohjaamaan tarvittaessa lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin. Lastensuojelulaissa puhutaan myös erikseen ehkäisevästä lastensuojelusta. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jolla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Heino erittelee ehkäisevän lastensuojelun ja lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun väliin ja erottavaksi tekijäksi jäävän lastensuojelun asiakkuuden kriteerin ja työn tekemisestä vastuussa olevan tahon. (Heino 2007, 39.)

Perheiden haasteisiin tulisi puuttua riittävän ajoissa, jo ennen kuin niistä puhutaan ongelmina. Näin myös ehkäistään perheiden mahdollista syrjäytymistä. Ehkäisevän työn mielekkyyden voikin nähdä siinä, että perheet ovat toimintakykyisempiä ja usein sitoutuvat työskentelyyn lastensuojelu perheitä paremmin. Työn tekeminen on tällöin myös palkitsevaa, kun tavoitteita saavutetaan ja perheen saamaan hyödyn näkee konkreettisesti. (Joutsiluoma, Murtojärvi ja Talvitie 2010,6.) Joutsiluoman ym. (2010,11) mukaan pienen huolen perheet kaipaavat arkeensa usein lisätukea esim. neuvolan palveluiden oheen. Usein ennaltaehkäiseviä tukimuotoja tarvitaan täydentämään jo olemassa olevia palveluita. Perheen voimavarat ja voimaantuminen ovat tiiviisti yhteydessä perheen hyvinvointiin. Perheen voimavarat ovat summa vanhempien, perheen yhteisten sekä lasten voimavaroista. Marklund

ja Simic (2012, 7) toteavatkin, että pohjoismaissa on ainutlaatuinen tilaisuus tunnistaa ja puuttua perheissä oleviin pulmiin niiden varhaisessa vaiheessa juuri neuvolatoiminnan avulla.

Heino (2007, 36) kertoo, että vielä on liian aikaista sanoa, miten varhaisen tuen tarjoamiseen tähdännyt toiminta on vaikuttanut. Huostaanotot ovat viime vuosina lisääntyneet, erityisesti murrosikäisten nuorten kohdalla. Vastaavasti vauvojen huostaanotot ovat viime vuosina vähentyneet. Johtuuko tämä varhaisen tuen hyvästä kohdentumisesta elämänkaaren alkuvaiheeseen vai painopistemuutoksen päinvastaisesta kehittämisestä tai siitä, että huostaanottoon joudutaan kuitenkin, vaikkakin myöhemmin.

Varhaisen tuen työmuotojen arvioiminen on haastavaa ja vielä vähäistä. Näin on esim. perhekuntoutuksen kohdalla. Lisäksi tutkimus on heterogeenistä sekä tutkittavan intervention että tutkimusmenetelmän kannalta. Oman haasteensa perhekuntoutuksen arvioinnin toteuttamiseen tuo se, että lapsen kohdalla tapahtuu usein myös iänmukaista kehitystä, joka väistämättä yhdistyy kuntoutuksen vaikutuksiin. (Linnakangas ym. 2010, 19–22.) On tärkeää ymmärtää, ettei varhainen tuki vaikuta ikuisesti. Varhaista tukemista ei voi pitää kertaluontoisena tukitoimenpiteenä, vaan sen on oltava jatkuva prosessi, jossa perheitä seurataan vaikeina aikoina ja vaikeissa tilanteissa. (Marklund & Simic 2012, 9.)

Vaikka perheiden kanssa toimitaan niinkin kurinalaisesti kuin perhetyössä, on elämä yleensä arvaamatonta ja yllätyksellistä. Vaikka perheen kanssa työskentelään tavoitteellisesti, ei voida tietää mitä perheelle kuuluu jonkin ajan kuluttua. (Holm 2000, 37.)

Heikinheimo (2010, 1) on yamk- työssään tutkinut varhaisen tuen työskentelyn vaikuttavuutta. Hän etsi tutkimuksellaan tietoa siitä, mitä konkreettista tietoa perheet saivat hänen tutkimastaan varhaisen tuen työmuodosta. Lisäksi hän tutki työntekijöiden kokemuksia asiakastyöskentelystä sekä yhteistyökumppaneiden näkemyksiä yhteistyöstä. Heikinheimon mukaan työmuotona ollut perhevalmennustyö koettiin kokonaisvaltaiseksi ja vaikuttavaksi. Työmuodon avulla voitiin vahvistaa pitkäaikaisia ihmissuhteita, osallisuuden kokemusta, perheen omia voimavaroja ja sisäistä vuorovaikutusta. Työryhmältä työskentely vaati tulosten mu-

kaan laaja-alaista ja terapeutista tietotaitoa perheen elämäntapaan liittyen. Lisäksi vahvat vuorovaikutustaidot nähtiin tärkeinä. Työskentelystä saatiin hyvää palautetta myös yhteistyökumppaneilta.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

5.1 Lähestymistapana toimintatutkimus

Kehittämishankkeemme koostuu syksyllä 2012 olleesta päivä kuntoutuksen pilottijaksosta sekä kahdesta päivä kuntoutusjaksosta, keväällä 2013 sekä syksyllä 2013. Kiviniemen (1999, 67) mukaan toimintatutkimukselliselle lähestymistavalle onkin kuvaavaa työkäytäntöjen uudistamisen jatkuvuus. Ensimmäisen toteutusvaiheen tulisi hänen mukaansa olla lähinnä alkua jatkuvalla kehittämiselle ja sen miettimiselle, kuinka toimintakäytäntöjä tulisi muuttaa. Heikkisen, Rovion & Kiilakosken (2008, 78) mukaan toimintatutkimuksen lähtökohtana voikin olla arkisessa toiminnassa havaittu ongelma, jota ryhdytään kehittämään.

Toimintatutkimus kohdistuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan, jonka pohjana on vuorovaikutus. Yleensä toimintatutkimus on ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jonka aikana suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. Työn tekeminen edellyttää aina yhteistyötä muiden kanssa. Tästä syystä työn kehittäminen vaatii myös ihmisten välisen yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen edistämistä. Tämä onnistuu vain huomioimalla muiden tehtävät, koko organisaatio ja toimintaympäristö. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 19–20.)

Toimintatutkimuksessa tavoitellaan käytännön hyötyä eli käyttökelpoista tietoa. Tutkimusmuodossa tutkija nähdään aktiivisena vaikuttajana ja toimijana, eikä hänen edes oleteta olevan ulkopuolinen tai neutraali. Toimintatutkimuksen ajatuksena on myös voimaannuttaa tai valtauttaa siihen osallistuvia ihmisiä valamalla uskoa heidän omiin kykyihinsä ja toimintamahdollisuuksiinsa. (Heikkinen ym. 2008, 16–17) Voimaantuminen ja omiin taitoihin luottaminen yhteistyössä toisten työntekijöiden kanssa on ollut myös ajatuksenamme hankkeen kehittämispäivissä sekä muutoinkin hankkeen aikana. Hankkeemme on tarkoitus olla myös mahdollisimman käytännönläheinen, jotta sen aikana kehitetty malli jäisi elämään ja kehittämään työyhteisöjemme välistä yhteistyötä myös jatkossa.

Toimintatutkimukseen liittyy ajatus toiminnan vähitellen ja usean vaiheen kautta tapahtuvasta prosessinomaisesta kehittamisestä. Työtään kehittävässä työyhteisössä pyritään hyödyntämään kehittämiskokemuksista ja eri aineistonkeruuvaiheista saatava palaute meneillään olevan toiminnan muuttamiseksi ja uudenlaisten toimintakäytäntöjen toteuttamiseksi. (Kiviniemi 1999, 63.) Toimintatutkimuksen tavoitteena voidaan pitää myös sitä, että se tuottaa uutta tietoa tutkimuksen kohteena olevasta asiasta. Tärkeää on myös se, että tämä uusi tieto saatetaan muiden tietoon, julkisesti arvioitavaksi. (Heikkinen ym. 2008, 30.)

Toimintatutkimuksessa toimintaa pyritään kehittämään reflektiivisen ajattelun avulla. Tällä tarkoitetaan totuttujen toiminta- ja ajattelutapojen perusteiden pohdintaa. Työyhteisön käytänteitä ja ajattelutapoja tarkasteltaessa uudessa valossa, voidaan omaksua uusia tapoja ajatella, keskustella ja kehittää toimintaa. Näin nämä käytänteet eivät koskaan vakiinnu täysin. (Heikkinen ym. 2008, 33–34.)

Toimintatutkimuksessa tärkeänä pidetään myös osallistumista ja osallistamista. (Toikko & Rantanen 2009, 91). Hankkeessamme osallistumisella on kaksi suuntaa. Me kehittäjinä osallistumme käytännön toimintaan, mutta myös toimijat eli työyhteisömme osallistuvat kehittämiseen. Kehitämme siis työtämme sisältäpäin, osallistujan ja toimijan näkökulmasta. Omat välittömät kokemukset voivat olla myös osana aineistoa. (Heikkinen ym. 2008, 20).

Toimintatutkimuksessa olennaista on se, että tutkittavat ihmiset otetaan aktiivisiksi osallisiksi tutkimukseen mukaan (Kuula, 2013). Myös Heikkinen (2006, 33) toteaa, että osallisuus toimintatutkimuksessa ymmärretään usein niin, että mahdollisimman moni yhteisön jäsen osallistuu aktiivisesti tutkimukseen ja kehittämiseen. Heikkisen mukaan on tärkeää, että osallistujat ovat mukana myös tutkimuksen suunnittelussa, aineiston keruussa sekä tulkintojen ja päätelmien tekemisessä. Heikkinen (2008, 28–33) nimeää yhteisöperustaiseksi toimintatutkimukseksi tavan, jossa hankkeeseen osallistuvat henkilöt niin tuottavat siihen tiedon kuin osallistuvat sen tulkitsemiseenkin. Heikkinen & Jyrkämä (1999, 64–65) painottavat lisäksi, että toimintatutkimuksen toteutukseen tulee osallistua sellaisia henkilöitä, joiden työstä suhteessa päämäärään on kysymys ja he ottavat näin myös osaa tutkimuksen tekemiseen.

Osallistavuus toimintatutkimuksessa ymmärretään siten, että mahdollisimman moni yhteisön jäsen osallistuu aktiivisesti tutkimukseen ja kehittämiseen. Toimijat ovat mukana tutkimuksen suunnittelussa, aineiston keruussa sekä tulkintojen ja päätelmien tekemisessä. Tässä mielessä osallistaminen on aktiivista kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tämä tuo osaltaan tutkimushankkeeseen läpinäkyvyyttä, avointa dialogia toimijoiden kesken. (Heikkinen ym. 2008, 32–33.)

Osallisuus on siis työssämme hyvin keskeistä. Sen rakentaminen ei kuitenkaan ole itsestään selvää. Työtiimimme osallisuus on väistämätöntä siksi, että hanke kehittämisvaiheineen on toisaalta jokaisen nk. leipätyötä, mutta toisaalta vaatii myös uudenlaista ja erilaista ajattelua, joka vie koko prosessia eteenpäin. Jokaisen toimijan on löydettävä omaehtoinen motivaatio toimia osana hanketta vaikka joudumme myös ulkoapäin luomaan paineita ja sitä edellyttämään.

Kehittämishankkeissa keskeisiä toimijoita ovat kollegat sekä palvelua käyttävät asiakkaat. On tärkeää, että tahot osallistuvat kehittämiseen, koska he ovat siinä keskiössä, jossa toiminta todellisuudessa tapahtuu ja ovat asianosaisia siinä kaikessa, mitä hankkeessa todellisuudessakin tapahtuu. (Toikko & Rantanen 2009, 94.) Ajattelemme, että hankkeessamme he ovat myös kanssamme tasavertaisia toiminnan kehittäjiä, joiden moniäänisyys ja eriävätkin mielipiteet sallitaan ja ne huomioidaan jokaisessa hankkeemme vaiheessa. Huttunen ja Heikkinen (1999, 187–188) toteavat myös, että toimintatutkimuksen pääosassa ovat tavalliset ihmiset, jotka pyrkivät toimimaan tasa-arvoisesti keskenään ja ottamaan huomioon kaikkien osallisten mielipiteet tasapuolisesti. Parhaimmillaan he arvioivat toimintatutkimuksen olevankin silloin, kun se on demokraattista tiedon hankintaa ja päätöksen tekoa saavutetun tiedon pohjalta.

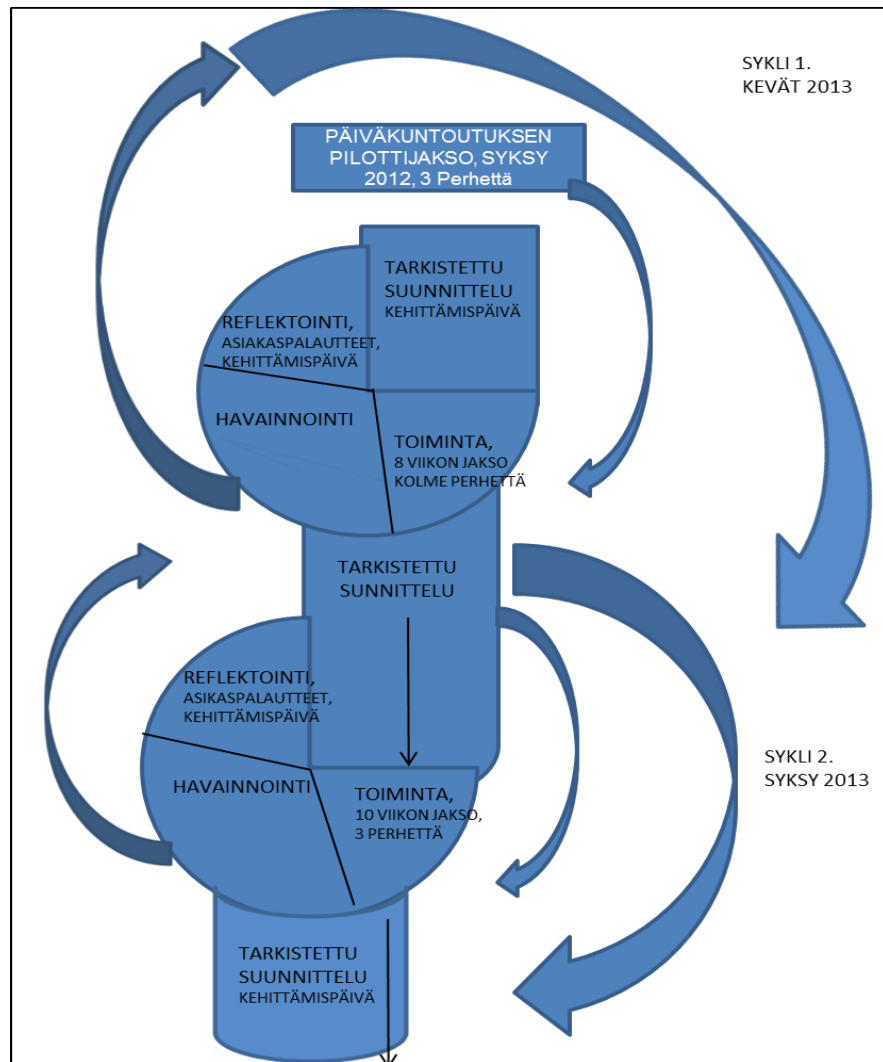
Hankkeessamme luomme edellytyksiä erilaisia menetelmiä käyttäen, josta voi osallisuuden ajatuksen ajatella syntyvän. Toikon ja Rantasen (2008, 94) mukaan paradoksaalisuus osallistumisen ja osallisuuden välillä on väistämätön ja on kannettava vastuu motivaation ylläpitämisestä. Avoin yhteistyö mahdollistaa vilpittömän keskustelun, aidon dialogin. Siten mahdollistuu myös reflektoinnin myötä väylä oppia keskustelun avulla toinen toisiltamme.

Toimintatutkimus kuvataan usein sykleinä, johon kuuluu sekä konstruoivia, että rekonstruoivia vaiheita. Konstruoivana toimintana pidetään uutta rakentavaa, tulevaisuuteen suuntaavaa toimintaa. Rekonstruoivaa toimintaa puolestaan on toteutuneen toiminnan havainnointi ja arviointi. Rekonstruointi tarkoittaa uudelleenrakentamista. Toimintatutkimuksessa syklien vaiheiden ajatellaan vuorottelevan kehämäisesti suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin välillä. Toimintatutkimuksessa syklien määrää tärkeämpänä pidetään juuri näiden vaiheiden toteutumista. (Heikkinen ym. 2008, 78–82.)

Hankkeemme aikana järjestettiin kaksi sykliä eli päivä kuntoutusjaksoa, keväällä sekä syksyllä 2013. Päiväkuntoutusjaksojen sisällöstä ja kulusta kerromme luvussa 7.

Kuviossa 4 esitetyn mukaan päivä kuntoutuksen pilottijakson jälkeen syklin 1 alussa keväällä 2013 tarkistettiin ja suunniteltiin saadun kokemuksen pohjalta päivä kuntoutusprosessia. Erityisesti kehittämistyötä tehtiin 1. kehittämispäivässä. Kehittämispäivistä kerromme tarkemmin luvussa 6.2. Ensimmäisen syklin päivä kuntoutusjaksolle osallistui kolme perhettä ja jakso oli kahdeksan viikon mittainen. Päiväkuntoutusjakson jälkeen havainnoitiin ja refleктоitiin saatuja kokemuksia toisessa kehittämispäivässä.

Tämän jälkeen hankkeemme toisessa syklissä syksyllä 2013 tarkastellen ja suunnitellen edettiin toiseen päivä kuntoutusjaksoon edelleen havainnoiden ja reflektoiden. Toisen syklin päivä kuntoutusjakso oli kymmenen viikon mittainen ja sille osallistui kolme perhettä. Jakson jälkeen havainnoitiin, refleктоitiin, kerättiin asiakaspalautetta ja pidettiin kolmas kehittämispäivä. Tarkistetun suunnittelun kautta mallia muokataan hankkeen päätyttyä tarvetta vastaavaksi.

KUVIO 4. Toimintatutkimuksen syklit kehittämishankkeessa.

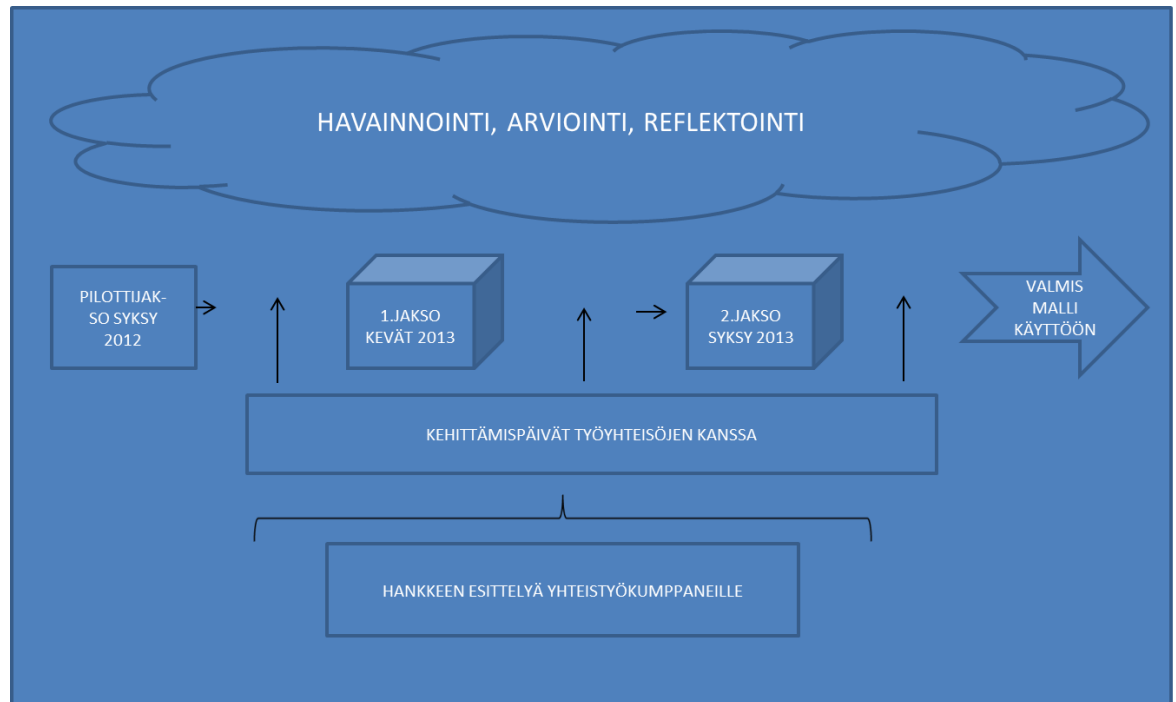
5.2 Hankkeen aikataulu, kulku ja toteutus

Yhteistyö ehkäisevän perhetyön ja perhekuntoutuksen välillä alkoi syksyllä 2012 järjestetyn pilottijakson myötä. Kehittämishankkeemme käynnistyi tämän päivä-kuntoutuksen pilottijakson jälkeen sekä käytännön tarpeesta, että yhteisten opintojemme alkaessa. Hankkeemme aikana (kuviot 4 ja 5) järjestettiin kaksi sykliä eli päivä-kuntoutusjaksoa, keväällä sekä syksyllä 2013. Järjestimme työyhteisöillemme kehittämispäiviä, jolloin kaikki työyhteisöjen jäsenet olivat paikalla. Lisäksi kehittämispäivissä oli paikalla mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan Viisikon

psykologi, Viisikon johtaja sekä hankkeen ulkopuolisia henkilöitä. Kehittämispäivien ajankohdat ajoitimme ennen ja jälkeen toteutuneiden syklien. Tällöin oli käytävissä kokemustietoa jakson kulusta ja pystyimme yhdessä suuntaamaan ajatuksia uuteen, seuraavaan jaksoon.

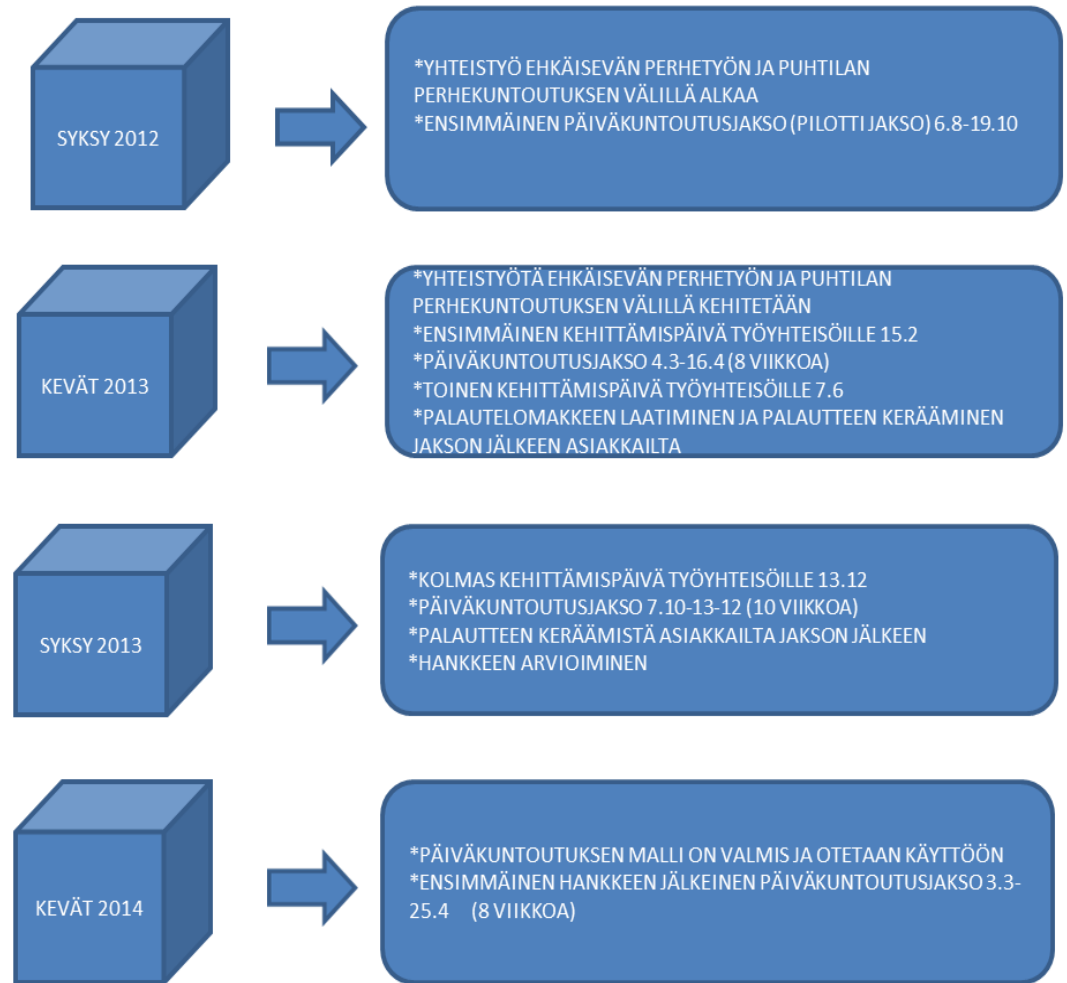
Hankkeen aikana arvioimme, havainnoimme ja refleктоimme jatkuvasti sen etenemistä toimintatutkimukselle tyypilliseen tapaan. Erityinen kohta pohtimiselle olivat kehittämispäivät. Hankkeen kulkua ja esim. jaksoiden rakenteita muutettiin tarvittaessa näiden arvioiden ja havaintojen perusteella. Hankkeen aikana keräsimme päivä kuntoutusjaksoille osallistuneilta asiakkailta palautetta yhdessä perhekuntoutuksen henkilökunnan kanssa kehittämällämme kaavakkeella. Kehittämispäivien aikana pyysimme palautetta myös työyhteisöiltämme. Pyrimme reagoimaan saamaamme palautteeseen nopeasti ja ottamaan nämä asiat huomioon hankkeen seuraavissa vaiheissa. Esimerkiksi päivä kuntoutuksen pilottijaksolla perheet olivat kokeneet raskaaksi neljänä päivänä viikossa kuntoutukseen tulemisen. Palautteen jälkeen muutimme jakson rakennetta lyhyemmäksi ja perheille kevyemmäksi.

Valmis malli on otettu hankkeen jälkeen käyttöön ja ensimmäinen hankkeen jälkeinen jakso toteutui tammikuussa 2014. Päivä kuntoutus jää elämään perhekuntoutuksessa toisena työmuotona, jota toteutetaan lomittain viikkojaksojen kanssa. Päivä kuntoutusjaksoille perheitä voi ohjautua ehkäisevän perhetyön lisäksi myös lastensuojelusta.

KUVIO 5. Kehittämishankkeen eteneminen

Hankkeen aikana perhekuntoutuksen esimiehet suunnittelivat, kuinka päiväkuntoutusjakso sijoittuivat ajallisesti. Perhekuntoutuksessa toteutettiin päiväkuntoutusjaksojen välissä myös seitsemän viikon mittaisia viikkokuntoutusjaksoja. Päiväkuntoutusjaksojen toivottiin olevan viikkokuntoutusjaksoja pidempiä koska, perheet ovat osastolla vähemmän aikaa sekä päivittäin että viikoittain. Päiväkuntoutusjaksojen pituuteen vaikutti myös se, kuinka molempia jaksoja saatiin sovittua parhaalla mahdollisella tavalla kalenteriin. Myös kerätty palaute vaikutti näihin asioihin. Aikataulullisesti hankkeemme jakautuu neljään vaiheeseen; syksyyn 2012, kevääseen ja syksyyn 2013 sekä kevääseen 2014 (kuvio 6).

KUVIO 6. Kehittämishankkeen aikataulu

5.3 Hankkeen esittely yhteistyökumppaneille

Hankkeen aikana esittelimme päivä kuntoutuksen prosessimallia paljon erilaisissa tilaisuuksissa. Näihin tilaisuuksiin laadimme useita erilaisia power point-esityksiä, jotka koimme selkeyttävinä toiminnan kuvaamisen kannalta. Hankkeen esittelyyn osallistui vahvasti myös perhekuntoutuksen esimies. Hanketta esiteltiin perhekuntoutuksen tiloissa eri tahoilta tuleville tutustujille sekä osaston ulkopuolisissa tilaisuuksissa. Hanketta pyydettiin myös esiteltäväksi erilaisissa tapahtumissa.

Hankkeen alusta alkaen olemme tiedostaneet tunnettavuuden ja markkinoinnin merkityksen. Sen johdosta olemme tuoneet päivä kuntoutuksen prosessimallia esille erilaisissa tilaisuuksissa. Toimintamalli on ollut esillä mm. Vahva Pohja Elä-

mään- hankkeen loppuseminaarissa sekä Kumppanuusverkoston seminaarissa. Myös organisaation sisäistä tiedotusta on pyritty ylläpitämään kutsumalla eri sidosryhmien edustajia tutustumaan Puhtilan toimintaan. Tämän lisäksi muualta Suomesta kuten Peruspalvelukeskus Aavasta, Peruspalvelukeskus Saarikasta, Nokian, Lahden ja Helsingin kaupunkien pikkulapsipalveluista on käynyt ammattihenkilöstöä kuulemassa toiminnasta. Myös pikkulapsiperheiden erityispalveluista kuten perheneuvolasta ja lastenpsykiatrialta on tehty yhteistyötä kertomalla päivä-kuntoutusmahdollisuudesta.

Hanke herätti paljon myönteistä kiinnostusta ja alan henkilöstö vaikutti olevan siitä innostunutta. Yhteistyötä on voitu jatkaa perhekohtaisesti ja heidän välityksellään tieto päivä-kuntoutuksesta on lisääntynyt. Myös asiakasperheiden välityksellä tieto päivä-kuntoutuksesta on levinnyt palvelun käyttäjien keskuudessa.

6 TYÖYHTEISÖJEN OSUUS KEHITTÄMISHANKKEESSA

6.1 Työyhteisöjen osallistaminen

Toimintatutkimuksellisen ajattelutavan mukaisesti osallistimme työyhteisöjen jäseniä koko hankkeen ajan. Hankkeen onnistumisen kannalta oli erityisen tärkeää, että työntekijät osallistuvat kehittämistoimintaan. Näin varmistui se, että kehitetyt asiat olivat toimivia ja että ne siirtyivät myös käytäntöön. Hankkeeseen osallistuminen varmasti myös motivoi työntekijöitä miettimään parasta mahdollista yhteistyötä osastojemme välillä.

Hankkeessamme on ollut tärkeää se, että kaikki molempien työyhteisöjen työntekijät ovat olleet mukana siinä. Työntekijät ovat olleet mukana kehittämässä ja ideoimassa hankkeen etenemistä koko sen ajan. Tärkeää on ollut myös se, että työyhteisöjen vuorovaikutukseen on panostettu ja sitä pidetty tärkeänä sujuvan yhteistyön muodostumisen kannalta.

Kehittämispäivissä on paneuduttu eri teemoihin käyttäen learning cafe- menetelmää. Sen avulla on ollut tavoitteena aikaansaada hedelmällistä keskustelua kuitenkin niin, että keskustelu on hallittua ja etenevää. Learning cafe menetelmä on nimensä veroisesti kahvipöytäkeskustelu, jossa kunkin kahvipöydän aihe ja ns. emäntä pysyy samana, mutta ryhmät / keskustelijat vaihtavat pöytää. Kunkin ryhmän emäntä esittelee ja tuottaa uudelle ryhmälle edellisen ryhmän keskustelun tuotoksia ja johtopäätöksiä; joista sitten uusi ryhmä voi jatkaa omaa, vapaata keskusteluaan. Kukin ryhmä kiertää jokaisen kahvipöydän, jonka jälkeen emännän tehtäväksi jää esitellä keskustelun tulokset. Tulokset kirjataan isolle paperille, jolloin keskustelu samanaikaisesti dokumentoituu. Esittelyyn liittyy huomioista ja ajatuksista keskustelua, josta voi tehdä toimintasuunnitelmia tai jatkaa pohdintaa pidemmälle. (Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil 2012, 30–32.) On kuitenkin tärkeää rajata keskustelua myös ajallisesti, jotta dialogi pysyy rajattuna ja teemassa.

Learning cafe on luova keskustelumenetelmä, joka sallii runsaan keskustelun rajatusta aiheesta. Totesimme, että teemoittaminen tuottaa rakentavaa ja arkilähtöistä keskustelua, jossa jokaisella on mahdollisuus tuottaa mielipiteitä ja olla kriittinen. Learning cafen yhteenvetovaihe on merkityksellinen, koska silloin koko joukko

pääsee kuulemaan ja jakamaan kokemuksiaan emännän avatessa asiasanoin keskustelun kulkua. Tähän myös Koskimies ym. (2012, 33–34) kiinnittävät huomion; työskentelyä on mahdollista jatkaa niin, että jokainen voi valita ja palata niihin kahvipöytiin, joiden käytänteistä haluaa jatkaa keskustelua.

Näimme kehittämispäivät tärkeinä, koska tällaisia tilaisuuksia käydä keskustelua yleisistä perhekuntoutuksen teemoista tai esille nousseista asioista ei olisi muutoin ollut. Työntekijöiden oli tärkeää päästä puhumaan asioista, joita molemmissa työmuodoissa oli jaksoille osallistuvien perheiden kanssa pohdittu. Lisäksi oli tärkeää, että ehkäisevän perhetyön työntekijät tiesivät teemat ja asiat, joita perhekuntoutuksessa oli käsitelty. Kehittämispäivät olivat myös paikka, jossa voitiin miettiä erilaisten yhteistyökuvioiden toimivuutta ja niiden kehittämistä jatkossa. Jokainen työryhmien jäsen kutsuttiin kehittämispäiviin henkilökohtaisesti, koska koimme jokaisen osallistumisen tärkeänä ja samalla tiedotettiin päivän kulusta orientoitumisen tukemiseksi (liitteet 3-5).

Tärkeänä koettiin työyhteisöjen tutustuminen toisiinsa. Avoin keskustelu ja henkilökohtainen tutustuminen ohjatun yhdessäolon kautta lähentävät yhteistyö suhteita ja madaltaa kynnystä kaikenlaiseen kommunikaatioon. Farrell, Schmitt & Heinemann (2001, 281–295) toteavat, että jokaisella tiimin jäsenellä on oma epämuodollinen roolinsa. Näiden roolien tunteminen edesauttaa yhteistyötä ja sen kehittymistä sekä ryhmän muodostumista. Farrell ym. ovat kehittäneet moniammatillisen tiimin kehittymisenmallin, jonka mukaan tiimin kehittyminen jaetaan neljää eri vaiheeseen. Nämä vaiheet ovat muotoutumisen vaihe, myrskyvä vaihe, normiintumisen vaihe ja toiminnan vaihe. Tiimi alkaa kehittyä vaiheesta, jossa yksilöt ovat erillään toisistaan ja yhteistä näkemystä on vaikea hahmottaa. Tällöin myös yksilöt ovat näkemyksellisesti kaukana toisistaan. Toisessa vaiheessa nousee esiin erimielisyyksiä ja eriäviä mielipiteitä. Normittamisen vaiheessa arvioidaan ja analysoidaan toimintaa. Lisäksi määritetään toiminnan tavoitteet ja näiden pohjalta voidaan keskustella toiminnan kehittämisestä. Toiminnallisuuden vaiheessa, jokainen pystyy arvioimaan oman toimintansa lisäksi koko tiimin toimintaa. Vastuut jaetaan ja tiimi ymmärtää perustehtävänsä, jolloin kunnioitus toisia kohtaan ja yhteishenki paranee. (Farrell ym. 2001, 281–295.)

Näiden eri vaiheiden kautta tiimi pystyy muodostamaan yhteisen tunneilmapiirin (Farrell ym. 2001, 281–295.) Kaikki työn lähestymistavat pitää nähdä eettisten kehysten läpi. Tämä vaatii arvokeskustelua. Käytännössä tarvitaan sekä analyyttistä lähestymistapaa että intuitiivisuutta. Asiantuntijuus koostuu teoreettisesta osaamisesta, tunne- ja vuorovaikutustaidoista ja päättelytaidoista. (Munro 2002, 13–14.) Vaativat interventiot tarvitsevat työyhteisöltä jatkuvaa keskustelua työn oikeutuksesta ja arvoista. Tällöin jatkuva keskustelu tiimin sisällä tunne- ja arvo- maailmasta on välttämätöntä. (Heinonen & Sinko 2013, 127–128.)

6.2 Ensimmäinen kehittämispäivä, tutustuminen ja luottamuksen syntyminen

Ensimmäinen kehittämispäivä pidettiin ehkäisevän perhetyön ja Puhtilan perhekuntoutuksen työntekijöiden kesken 15.2.2013 (liite 3). Päivän tavoitteena oli työntekijöiden tutustuminen, työmenetelmien esittely sekä yhteistyön miettiminen erityisesti yhteistyön nivelvaiheissa. Aikataulu päivälle oli tiukka, yhteistä aikaa oli varattu klo 12–15.

Tuttuuden ja tutustumisen kautta tarkoituksenamme oli luoda yhteistyöhön luottamuksellinen ilmapiiri. Verkostoissa työskennellessä keskiössä ovatkin luottamuksen ja sitoutumisen käsitteet. Keskinäinen luottamus ihmisten, yksiköiden ja organisaatioiden välillä parantaa tiedon liikkumista ja mahdollistaa yhteisen oppimisen, uusien näkökulmien esiin nousemisen ja kaikkia osapuolia hyödyttävien ratkaisujen kehittämiseen. Luottamus edistää myös yhteistyökumppaneiden sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Luottamus ja sitoutuminen vahvistavat myös toinen toistaan; luottamuksen osoittaminen kannustaa verkoston jäseniä sitoutumaan, ja sitoutumisen osoittaminen herättää edelleen luottamusta. (Järvensivu ym. 2010, 3.) Virtanen ja Stenvall (2010, 205) jatkavat, että luottamusta vahvistaa myös verkoston jäsenten keskinäinen kunnioitus ja arvostus. Lähtöajatuksena voidaan pitää sitä, että verkostot tuottavat jäsenilleen lisäarvoa- hyötyä, joka määrää koko verkoston arvon.

Työyhteisöjen yhteistä kehittämispäivää varten työyhteisöt olivat valmistautuneet antamiemme ennakotehtävien avulla. Kummallekin työyhteisölle olimme laittaneet erilaiset ennakotehtävät. Ennakotehtävien tarkoituksena oli aloittaa keskustelua ja orientoida kehittämispäivään. Tarkoitus oli myös valmistautua pohjus-

tamaan tiettyä teemaa, joka kehittämispäivässä oli suunnitellun nostettavan käsiteltäväksi. Ehkäisevän perhetyön työntekijät paneutuivat ennakkotehtävään käyttämällä swot- analyysiä. Keskiössä oli tutkia ehkäisevän perhetyön uhkia, mahdollisuuksia, vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa avokuntoutukseen työmuotona. Swot- analyysi purettiin yhteisessä kehittämispäivässä, alustukseksi keskustelulle ja pohdinnalle.

Swot- analyysi on Lehtisen & Niinimäen (2005, 71–72) mukaan keino selvittää sisäisiä vahvuuksia ja heikkouksia sekä ulkoisia mahdollisuuksia ja uhkia. Analyysi antaa mahdollisuuden tutkailla kattavasti eri tekijöitä eikä niiden listaus yksinomaan riitä. Analyttisen tarkastelun myötä on oleellista tutkiskella tekijöiden suhdetta toisiinsa: miten heikkoudet voidaan kääntää vahvuuksiksi, miten uhat saadaan työstettyä mahdollisuuksiksi ja myös miten uhat voidaan eliminoida. Tärkeää on myös pohtia kuinka vahvuuksia voidaan vahvistaa entisestään. Huolellisella arvioinnilla voidaan päästä lopputulokseen, joka on selkeä toimintasuunnitelma eri tekijöiden kohdalla; miten toimimalla pääsemme toivottuun lopputulokseen (Lindroos & Lohivesi 2004, 218). Juuri näistä syistä valitsimme ehkäisevän perhetyön ennakkotehtäväksi swot- analyysin tekemisen.

Swot- analyysissä pohdittiin ehkäisevän perhetyön asiakkaiden mahdollisuuksia päästä ja motivoitua avokuntoutukseen. Menetelmän monipuolisuus ja systemaattisuus mahdollisti perusteellisen keskustelun ja toi esille myös kriittisiä näkökulmia. Toisaalta swot- analyysi vaati aikaa perusteellisuudessaan, koska asioita tarkastellaan monista eri näkökulmista. Tehtävän rajaaminen oli pidettävä selkeänä, jotta keskustelu pysyi olennaisessa. On myös hyväksyttävä se, että näkemykset tai tekijät ovat subjektiivisia kokemuksia, jolloin toinen voi nähdä uhan ja toinen mahdollisuuden samassa tekijässä. Tämän toteavat myös Lindroos & Lohivesi (2004, 217), jotka ehdottavat mahdollisuudeksi tehdä samanaikaisesti kaksi analyysiä; toisen nykyhetkestä, toisen tulevaisuudesta.

Perhekuntoutuksen työntekijöiden ennakkotehtävänä oli esitellä perhekuntoutuksessa käytettäviä menetelmiä, jotta perhetyöntekijöille kirkastuisi kuntoutuksessa käytettävät menetelmät. Näin myös ajateltiin perheille kuntoutuksesta kertomisen helpottuvan. Tässä esittelyssä keskityttiin vanhempien keskusteluryhmään, koska päivä kuntoutuksessa erilaiset ryhmätoiminnot painottuvat. Koimme tärkeänä sen,

että ehkäisevän perhetyön työntekijöillä olisi selkeä kuva siitä, mitä kuntoutusjaksoilla tapahtuu. Tämän koimme vaikuttavan myös perheiden motivoimistyöhön. Paremmiin pohjatiedoin perhetyöntekijät osaisivat kertoa jakson sisällöstä tarkemmin ja he olisivat vakuuttuneempia jaksojen tarpeellisuudesta ja hyödystä asiakkaille.

Päivän aluksi käytiin tutustumiskierros ja kerroimme lyhyesti kehittämishankkeestamme. Perhetyöntekijöiden swot- analyysi käytiin läpi ja Viisikon psykologi esitteli keskusteluryhmän sisältöjä. Näiden alustusten jälkeen käytiin keskustelua learning cafe- menetelmän avulla. Learning cafe- menetelmässä työntekijät jaettiin kolmeen sekaryhmään. Ryhmät kiersivät pisteillä, joissa keskusteltiin alustuksissa puheena olleista aiheista; motivoinnista, perhekuntoutuksen menetelmistä ja parhaasta mahdollisesta yhteistyöstä ja nivelvaihe työskentelystä. Lopuksi ryhmien tuottamat asiat käytiin yhdessä läpi. Keskusteluilla halusimme tukea paitsi tutustumista, myös ammatillisten roolien molemminpuolista selkeytymistä. Vapaa- muotoisempi, ei liian tiukasti rajattu keskustelutilanne on suotuisa ympäristö myös vapaille kysymyksille ja huomioille sekä niistä nouseville kehittämistarpeille tai – ideoille.

6.3 Toinen kehittämispäivä, työyhteisöjen välinen yhteistyö

Hankkeemme toinen kehittämispäivä järjestettiin Puhtilan tiloissa 7.6.2013 (liite 4). Kehittämispäivän tavoitteena oli tällöin keskittyä erityisesti työyhteisöjemme väliseen yhteistyöhön. Halusimme päivän aikana lisätä myös tuttuutta työntekijöiden kesken ja näin parantaa edelleen yhteistyötä. Tämän vuoksi suunnittelimme päivän rungon edellistä väljemmäksi ja sisällytimme päivään myös leikkejä ja yhteisen ruokailun. Ruoan valmistimme myös yhdessä.

Päivän aluksi kävimme läpi aikataulun. Tämän jälkeen Puhtilan vastaava ohjaaja kertasi aiemmat päivä kuntoutusjaksot, niiden etenemisen sekä perheet, jotka jaksoille olivat osallistuneet tai jostain syystä jättäneet osallistumatta. Tämän jälkeen työyhteisöjemme jäsenet jaettiin sekaryhmiin, joissa mietittiin kolmea teemaa: 1. yhteistyön käytännöt arjen eri vaiheissa, 2. yhteistyö asiakkaan näkökulmasta sekä 3. ajatusten tuulettaminen ja uusien ideoiden esiin nostaminen. Ryhmä työskente-

lyn toteutimme learning cafe - menetelmän avulla, joka oli edellisestä kehittämispäivästä tuttu työyhteisöjemme jäsenille.

Tarkoituksen mukaisesti jäimme itse näistä ryhmistä pois, jottei läsnäolomme vaikuttaisi ryhmien tuotoksiin. Olimme kuitenkin ryhmien käytettävissä koko työskentelyn ajan. Ryhmiin olimme jo aiemmin laittaneet esille ryhmäläisten avuksi mietteitä ja ajatuksia, joita kyseiset teemat saattavat herättää. Työskentelyn lopuksi ja päivän päätteeksi kertosimme ryhmien tuokset ja teimme lisäyksiä niihin syntyneen keskustelun myötä. Pääsääntöisesti ryhmäläiset olivat asioista samaa mieltä, joskin toiset asiat pohdituttivat toisia enemmän.

Ryhmässä yksi ryhmäläiset pohtivat yhteistyön käytäntöjä työskentely prosessin eri vaiheissa. Olimme valmiiksi piirtäneet janan, jolle ryhmäläiset lisäsivät heidän mielestään tärkeitä vaiheita yhteistyön kulusta. Neuvottelut nähtiin tärkeinä prosessia rytmittävinä tapahtumina. Käytännön asioina sovittiin, että ehkäisevän perhetyön esimies kutsuu koolle ja vastaa aloitusneuvotteluista. Seuraavat neuvottelut kutsuu koolle ja vetää Puhtilan vastaava ohjaaja. Lisäksi ryhmässä oli keskusteltu paljon perheiden motivoimisesta ja siitä, että motivointi työskentely pitää aloittaa jo varhain, paljon ennen perheen tuloa päivä kuntoutusjaksolle.

Ennen kuntoutusjaksoa tärkeänä nähtiin myös tutustumiskäynti Puhtilaan, jossa on paikalla perheen omat ehkäisevän perhetyön työntekijät sekä Puhtilan henkilökuntaa. Lähetete, jolla Puhtilaan tullaan, oli myös mietityttänyt ryhmäläisiä. Läheteteeseen koettiin tarpeelliseksi lisätä yhteistyötahot selkeämmin sekä esim. perheenjäsenten allergiat ym. arkeen vaikuttavat seikat. Puhtilassa kehitetään lisäksi tulolomaketta, jolla näitä tietoja voidaan täydentää. Yhteisiä kotikäyntejä ja perhetapaamisia pidettiin läpi jakson tärkeinä, erityisesti nivelvaiheissa. Ryhmässä oli ideoitu myös yhteistä seurantatapaamista perheen luo jakson päätyttyä sekä yhteistyöpalaveria ennen jakson alkua, perhetyöntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi.

Yhteistyön käytäntöjä miettiessään ryhmäläiset (ryhmä 2) olivat pohtineet seuraavia asioita. Tärkeänä nähtiin se, että asiakkaille kerrotaan heti työskentelyn alussa yhteistyöstä ehkäisevän perhetyön ja Puhtilan perhekuntoutusosaston välillä. Työntekijöiden keskinäinen tuttuus koettiin myös hyvänä asiana. Lisäksi hyvänä

nähtiin tämän konkretisoituminen asiakkaille Puhtilan tutustumispäivinä. Näin myös luottamus, joka on ehkäisevän perhetyön ja perheen välille syntynyt siirtyy myös todennäköisemmin perheen ja kuntoutusosastonkin välille. Yhteistyön toimivuudesta ryhmien mielestä kertoo myös se, ettei asiakkaan tarvitse kertoa samoja asioita toistuvasti. Lisäksi ryhmät arvostivat rentoa ja kotoista työskentelyilmapiiriä. Tärkeänä seikkana ryhmät nostivat esiin sen, että neuvotteluissa ovat kaikki perheen työntekijät läsnä. Samoin selkeitä ja yhteisiä päämääriä pidettiin tärkeinä. Lapsen nostaminen näkyväksi tuli esiin monen ryhmän työskentelyssä. Yhteistyöstä keskusteltaessa oli noussut esiin myös kysymyksiä esim. siitä, onko asiakkailla selkeä käsitys työntekijöiden rooleista ja dokumentoinnin yhteneväisyydestä. Puutteena yhteistyön kannalta nähtiin se, ettei dokumentointijärjestelmät työmuotojen välillä keskustele keskenään.

Tunteiden tuulettaminen (ryhmässä 3) tuntui olevan ryhmäläisille tarpeellinen. Ryhmässä ideoitiin myös kehittämisajatuksia:

”mm. perheille houkutteleva selkeä hakemus jaksoille, joka huomioi ja tekee näkyväksi voimavarat. Ja puhu joka päivä jollekin Puhtilasta, jotta kuntoutus pysyy mielissä.”

Ryhmässä oli pohdittu lisää perheiden motivoimisen vaikeutta ja purettu turhautumista tämän suhteen:

”välillä pettynyt olo... niellään ja pusketaan eteenpäin... ja toivotaan parasta. Ja turhauttaa, kun ei ole päässyt hommiin, perheet pitävät kiinni omista näkemyksistään ja tavoistaan, ärsyttää, kun perheet ei näe omaa parastaan.”

Myös positiivisia seikkoja oli nostettu paljon esiin mm. yhteistyön toimivuudesta ja perheiden hyötymisen suhteen:

”tykätään toisistamme, sujuu!, kun perheet on saatu Puhtilaan, haluaisivat usein jatkaa toisen jakson...”

6.4 Kolmas kehittämispäivä, tulevaisuuden muistelu

Kolmannen kehittämispäivän työmenetelmänä käytettiin tulevaisuuden muistelua. Päivän tavoitteena oli päiväkuntoutuksen tulevaisuuden miettiminen sekä saavutettujen asioiden esiin nostaminen. Tulevaisuuteen asennoitumisen näimme tärkeänä, koska päiväkuntoutus jää elämään uutena työmuotona Oivaan hankkeen jälkeen.

Kolmas kehittämispäivä järjestettiin Puhtilan tiloissa 13.12.2013 (liite 5). Paikalle kutsuttiin jälleen kaikki työryhmien jäsenet. Lisäksi paikalla oli Viisikon johtaja ja psykologi. Iltapäivän oli ohjaamassa Tulevaisuuden muistelu- menetelmään erikoiskoulutuksen saanut verkostokonsultti. Tämä mahdollisti myös meidän hankkeen vetäjien osallistumisen ryhmätyöskentelyyn. Päivän menetelmänä käytettiin tulevaisuuden muistelua ja ajatuksissa siirryimme kevääseen 2014, kun hanke on päättynyt. Sekaryhmissä mietimme hankkeen aikana olleita ilon aiheita ja tärkeimpiä painopisteitä. Ryhmät pohtivat myös asioita, joista työyhteisöt ja niiden jäsenet ovat saaneet kiitosta hankkeen aikana sekä huolia, joita hankkeen aikana oli herännyt. Lisäksi mietittiin asioita, jotka olivat erityisesti ilahduttaneet ja mistä hankkeessa työskennelleet olisivat saaneet erityistä kiitosta, mistä omassa työskentelyssä koki ylpeyttä ja keltä oli saanut hankkeen aikana tukea.

Ryhmätyöskentelyn jälkeen tuotokset esiteltiin muulle ryhmälle, joita muut osallistujat saivat lyhyesti kommentoida. Ilonaiheina ja onnistumisina, ollessamme ajatuksissamme keväässä 2014, esille nousi yhteistyön joustavuus, nivelvaihe-työskentely, se, että asioista puhutaan oikeilla nimillä, tiedon hyvä kulku, yhteistyö jaksojen aikana, asiakkaiden luottamus, perheiden sitoutuminen, läheteiden riittävä määrä, motivoinnin tutuksi tuleminen ja se, että se ei vie yhtä paljon työ-aikaa kuin ennen sekä erityisesti hyvä pohjatyö ennen jaksoja. Lisäksi esiin nousi matalankynnyksen tutustumispäivien toimivuus, ”puskaradio”, yhteistyötahojen tietoisuus kuntoutusjaksoista ja vastaavien ohjaajien innostuneisuus, jonka koettiin heijastuneen myös työntekijöihin. Jaksojen laadukasta sisältöä arvostettiin ja myös tämä koettiin ilonaiheena ja onnistumisena.

Keväällä 2014 huolina ajateltiin olevan asiakkaiden motivoituminen ja perheiden sitouttaminen Puhtilaan. Myös työmuodon vakiintumista mietittiin, vaikka malli

sinänsä ei herättänyt huolta. Huolena esiin nousi työntekijöiden jaksaminen jatkuvien muutosten ja vaativan motivoinnin edessä. Lisäksi läheteiden saapuminen Puhtilaan ajoissa oli herättänyt keskustelua, samoin työntekijä muutokset niin työryhmissä kuin yhteistyökumppaneidenkin suhteen. Huoleksi koettiin myös se, jos muut perheen yhteistyötahot väistyvät yhteistyöstä kuntoutuksen aikana. Ajatuksena esille nousi lisäksi, tuntuuko Puhtilaan ohjaaminen perhetyöntekijöistä kasvojen menettämiseltä tai tunnustukselta sen suhteen, ettei oma ammattitaito riitä perheen kanssa toimiessa. Keskustelussa toiveina esiin nousi kuntalaisten ja päättäjien tietoisuus perhekuntoutuksesta sekä ensimmäinen sija vuoden kunnallisessa lastensuojelukilpailussa.

Esittelyiden jälkeen jokainen antoi ääniä mielestään tärkeimmille esille nousseille teemoille. Tämän jälkeen aloitettiin vapaamuotoisempi keskustelu pienissä ryhmissä näistä kolmesta tärkeimmäksi äänestetyistä aiheesta; motivoinnista, joustavasta yhteistyöstä jaksojen aikana sekä nivelvaiheista, joilla asiakkaalle taataan turvallinen jatkumo työmuotojen välillä. Näissä keskusteluissa tavoitteena oli nostaa esiin konkreettisia, hyvin toimivia käytäntöjä.

Motivointi teeman ympärillä keskusteltiin siitä, että asenne ratkaisee aina asiakkaita motivoitaessa. Jos työntekijä ei itse usko perhekuntoutukseen, asiakas varmasti aistii tämän ja se vaikuttaa motivoitumiseen. Yhteisiä kotikäyntejä ennen jaksoa pidettiin hyvänä ja toimivana käytäntönä motivoinnin kannalta. Samoin matalan kynnyksen tutustumispäiviä koettiin tärkeinä, jotta perhe voi jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tulla tutustumaan Puhtilaan. Tärkeänä nähtiin myös se, että perheet voivat sovitusti tulla myös muulloin tutustumaan Puhtilaan. Hyvänä ajatuksena pidettiin myös sitä, että perhekuntoutuksen mahdollisuudesta yhtenä palvelumuotona kerrotaan jo ehkäisevän perhetyön aloittaessa työskentelyä perheissä.

Mahdollisuutta kuntoutusjaksoista pidettiin tärkeänä pitää esillä sekä asiakkaille että työntekijöille. Motivointityöskentely on pitkäjänteistä ja sille tulisi voida antaa runsaasti aikaa. Ehdotuksena työskentelyssä tuotiin esille toive motivointi koulutuksesta. Esiin nousi myös se, että myös yhteistyötahot voivat motivoida asiakasta. Päiväkuntoutuksen tunnettavuus ja markkinointi yhteistyötahojen suuntaan oli siis osallistujien mielestä tärkeää. Viisikon kokkia ja hyvää ruokaa pidettiin

myös motivoivana tekijänä asiakkaille kuntoutuksesta kerrottaessa. Selkeää toimintarakennetta ja sitä, että asiakas saa riittävästi tietoa jaksosta arvostettiin paljon. Motivoitumisen kannalta tärkeänä pidettiin sitä, että työskentelyn tavoitteet asetetaan arkilähtöisesti erilaisia menetelmiä käyttäen.

Joustava yhteistyö jaksojen aikana nähtiin tärkeänä. Keskusteluissa nousi esiin neuvotteluiden tärkeys ja se, että lähettävä taho osallistuu näihin neuvotteluihin. Välineuvottelut nähtiin tarvittaessa hyvinä, aina niitä ei välttämättä tarvittu. Myös yhteisiä kotikäyntejä arvostettiin ja ne oli koettu hyödyllisiksi. Keskusteluissa todettiin tärkeäksi yhteistyö muiden yhteistyötahojen, kuten neuvolan kanssa. Avoimuutta ja yhteydenpitoa korostettiin tässä keskustelussa. Perheille osoitetut omat perheohjaajat kuntoutusjaksoilla nähtiin hyvänä käytäntönä ja asiana, joka vahvistaa yhteistyötä ja tekee siitä helpompaa. Hyviä käytäntöjä olivat olleet myös yhteiset kulkemiset kotikäynneille ja matalan kynnyksen tutustumispäivät. Tutuus ja avoin ilmapiiri, huumori ja ilo sekä tavoitteellinen työskentely koettiin työskentelyä helpottaviksi tekijöiksi.

Nivelvaiheista keskusteltaessa tärkeiksi asioiksi nousivat yhteiset asiakaspalaverit ja yhteiset kotikäynnit päivä kuntoutusprosessin alku-, ja loppuvaiheessa. Näiden kautta tiedon kulku helpottui ja yhteys perheen ja perhetyöntekijän välillä säilyi myös kuntoutusjakson ajan. Tässä keskustelussa riittävää tiedon siirtoa arvostettiin sekä kirjallista ja sanallista palautetta. Mahdollisuutena nostettiin esiin ajatus siitä, että perheet voivat tarvittaessa olla kaksi kuntoutusjaksoa peräkkäin Puhtilassa, esim. viikkojakson jälkeen perhe voi jatkaa päivä kuntoutuksessa. Kehitettävänä nähtiin nivelvaiheiden suhteen lähetteen ja yhteenvedon edelleenkehittäminen. Lähetteeseen toivottiin näkyväksi asiakkaan näkemyksen lisäksi myös työntekijän näkemystä lähtötilanteesta. Lisäksi lähetteeseen kaivattiin asiakkaan allekirjoitusta, joka saattaisi sitouttaa asiakkaita jaksolle entisestään. Keskustelussa nousi esiin myös resurssointi ja hyvät kokemukset siitä, että kuntoutusjakson jälkeen perheeseen on toisinaan voitu tehdä tiivistettyä perhetyötä, jotta jaksolla opitut asiat varmemmin jäisivät elämään myös perheen arkeen. Jatkumosta huolehtiminen nähtiin myös erityisen tärkeänä. Tätä helpottavana oli koettu se, että myös muut yhteistyökumppanit osallistuivat loppuneuvotteluun.

Kehittämispäivän lopuksi tehtiin kaikkien osallistujien voimin suunnitelma siitä, kuinka jatkossa toimitaan. Lähetteen suhteen päätettiin toteuttaa siihen kaivatut lisäykset ja sovittiin, että työryhmien vastaavat ohjaajat tekevät ne tammikuun aikana. Valmis lähete päätettiin ottaa käyttöön helmikuussa. Yhdessä sovittiin myös, että Viisikon johtaja vie tietoa päiväkuntoutuksesta sosiaalityön alkuarviointi tiimiin, joka aloitti toimintansa vuoden 2014 alussa. Työryhmien vastaaville ohjaajille annettiin tehtäväksi yhteistyön vahvistaminen terveydenhoitajien kanssa. Tavoitteeksi asetettiin kutsua terveydenhoitajat vuoden 2014 alussa järjestettävään avoimiin oviin sekä järjestää info tilaisuuksia kuntoutusjaksoista heille. Ajatuksena esiin nousi myös yhteisen kehittämispäivän mahdollisuus terveydenhoitajien kanssa.

Yhdessä sovittiin myös, että yhteisiä motivointikotikäyntejä ennen jaksoja jatketaan. Perhetyöntekijät ovat yhteydessä Puhtilan vastaavaan ohjaajaan ja yhteinen kotikäynti sovitaan mahdollisimman pian tämän jälkeen. Kotikäynnille osallistuu perhetyöntekijän lisäksi siis myös perheohjaaja Puhtilasta. Hankkeen päättyessä kolmannen kehittämispäivän jälkeen, sovittiin yhteisten kehittämispäivien jatkuvan tästä huolimatta puolivuositain. Yhdessä päätettiin, että puolen päivän mittainen kehittämispäivä on jatkossa hyvä, jotta hyvin alkanut yhteistyö jatkuu ja vahvistuu. Kehittämispäiviin ja niiden aikatauluun sovittiin palattavan myös tammikuussa.. Lisäksi sovittiin, että toinen hankkeen vetäjistä kirjoittaa päivän tuotokset puhtaaksi, jotka käydään samoin tammikuussa 2014 kummankin työryhmän tiimeissä läpi.

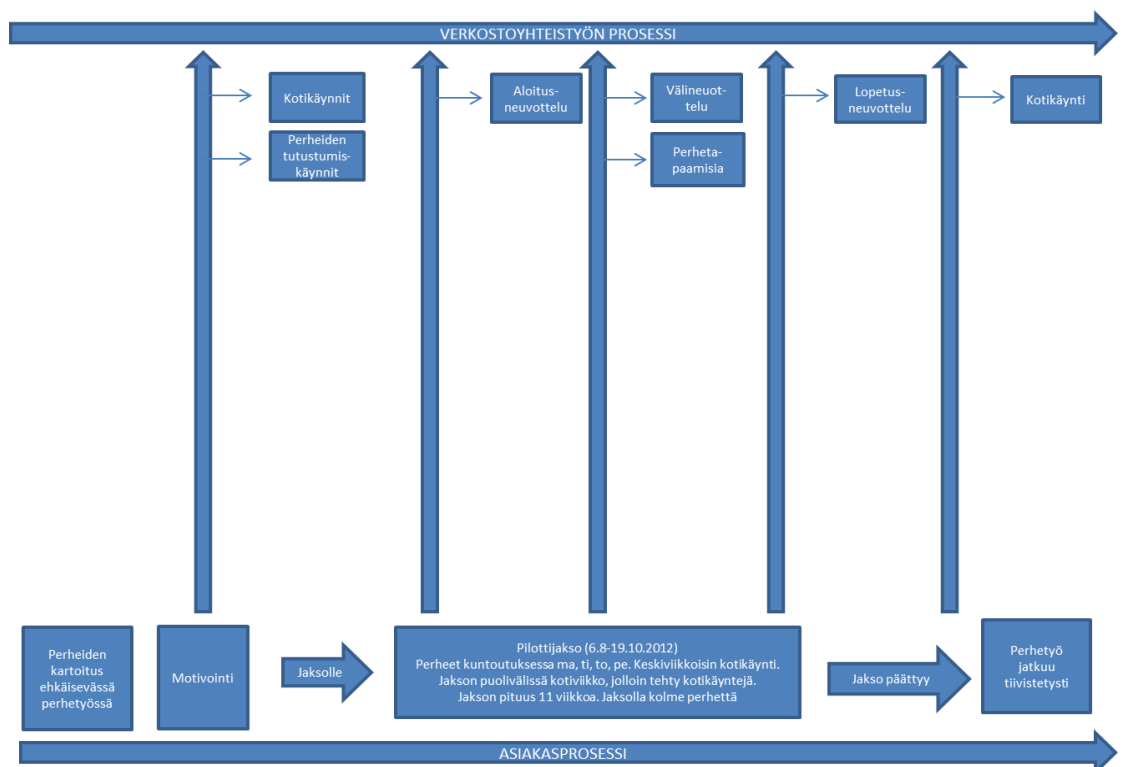
Aivan viimeiseksi kehittämispäivästä kerättiin palaute. Palautelomakkeet palautettiin verkostokonsultille, joka koosti yhteenvedon. Yhteenvedo (liite 6) on käyty läpi sekä Puhtilan että ehkäisevän perhetyön työryhmissä.

7 KEHITTÄMISHANKKEEN AIKANA TOTEUTUNEET JAKSOT

7.1 Kuntoutusprosessin kulku pilottijakson yhteydessä

Yhteistyö työmuotojemme välillä alkoi konkreettisesti syksyllä 2012. Yhteistyötä oli suunniteltu kuitenkin jo pitkään ennen tätä. Prosessin aikana on kulkenut rinnakkain sekä verkostoyhteistyön- että asiakasprosessit (kuvio 7). Kuviossa kuvaamme työmuotojen välistä verkostoyhteistyötä. Verkostoyhteistyötä pilottijakson aikana tehtiin kotikäyntien, tutustumiskäyntien, perhetapaamisten sekä neuvotteluiden muodossa. Yhteisiä kotikäyntejä tehtiin sekä ennen kuntoutusjaksoa että sen lopulla.

Vaakanuolien avulla kuvaamme verkostoyhteistyöprosessin ja asiakasprosessin etenemistä. Prosessi pitää sisällään sekä yhteistyö- että asiakkaan prosessit. Asiakasprosessi pitää sisällään perheiden kartoituksen ehkäisevässä perhetyössä. Tällöin arvioidaan ketkä perheet hyötyisivät perhekuntoutuksesta. Tämän jälkeen asiakasprosessi etenee motivointiin, jonka jälkeen alkaa kuntoutusjakso. Jakson päättyttyä perhetyö jatkuu tiivistetysti perheen kotiin.

KUVIO 7. Päiväkuntoutusprosessin kulku pilottijakson yhteydessä

Ehkäisevässä perhetyössä kartoitettiin työn piirissä olevista perheistä sellaiset, joiden koettiin hyötyvän päivä kuntoutuksesta. Näihin perheisiin tehtiin kotikäyntejä yhteistyössä perhetyöntekijöiden ja kuntoutusosaston perheohjaajien kanssa. Lisäksi perheillä oli mahdollisuus käydä tutustumassa perhekuntoutusosastoon paikan päällä. Tärkeänä pidimme sitä, että myös näillä tutustumiskäynneillä perhekuntoutusosastolla oli paikalla perheelle tuttu ehkäisevän perhetyön työntekijä. Perheiden motivoitumisessa tärkeää on se, että perheet näkevät tilat sekä perhekuntoutuksen työntekijät. Monet asiakkaat kertoivatkin myöhemmin mielikuvien sa osastosta muuttuneen tämän käynnin jälkeen.

Päiväkuntoutuksen pilottijakson pituus oli 11 viikkoa. Tähän jaksoon sisältyi myös kotiharjoitteluviikko, jolloin perheen kotiin tehtiin kotikäyntejä. Jaksolle osallistui kolme perhettä, kolme äitiä ja yksi isä. Tavoitteena oli kaikkien perheiden osallistuminen jaksolle neljänä päivänä viikossa. Käytännön syistä tätä tavoitetta ei kuitenkaan saavutettu ja lopulta yksi perheistä kävi osastolla suunnitellusti neljästi viikossa. Keskiviikkoisin perheen kotiin tehtiin kotikäynti. Kaksi perhettä kävi osastolla kahtena päivänä viikossa, jolloin aikuisten keskusteluryhmä koontui. Näistä perheistä toista kuljetettiin perheohjaajien toimesta osastolle ja kotiin, koska kulkeminen muutoin ei olisi onnistunut. Kaikki jakson perheet ohjautuivat kuntoutukseen ehkäisevän perhetyön kautta.

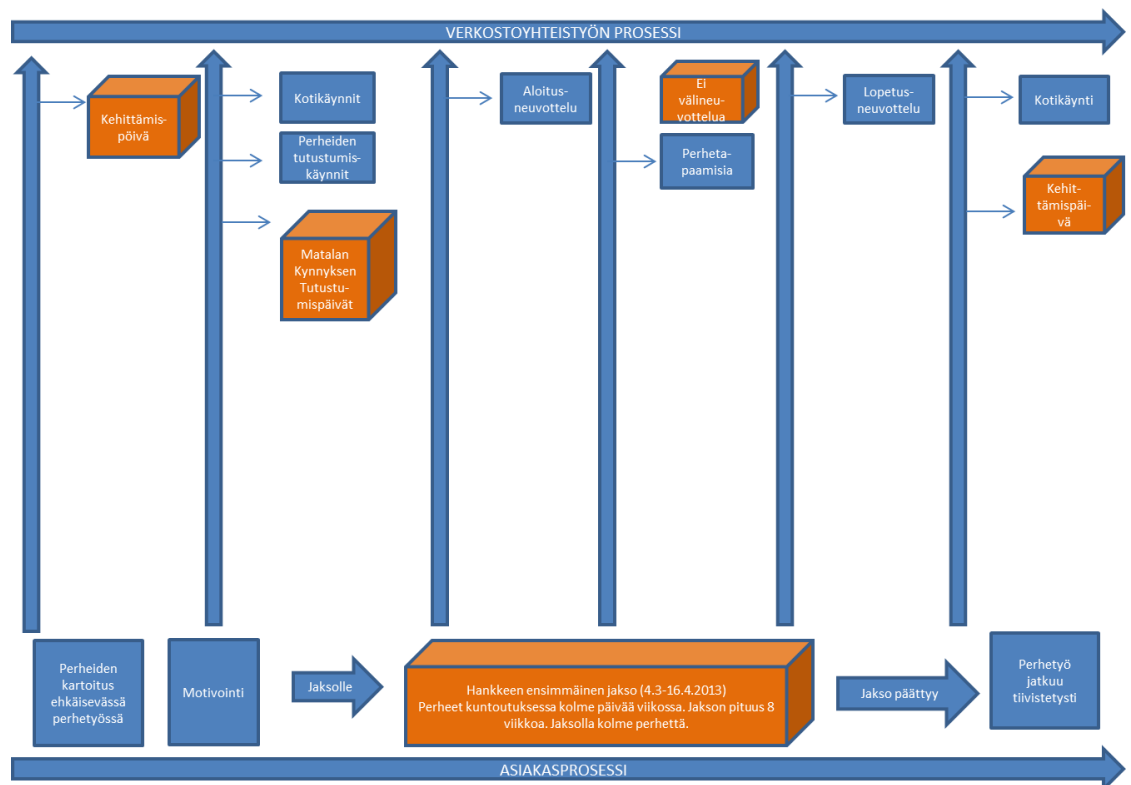
Yhteistyötä työmuotojemme välillä tehtiin jakson aikana alku-, väli sekä loppuneuvotteluiden avulla. Jakson lopulla pidimme myös yhteisiä perhetapaamisia kuntoutusosastolla, jotta tieto jaksolla tapahtuneista asioista siirtyisi mahdollisimman saumattomasti perhetyöntekijöiden tietoon. Loppujaksosta teimme lisäksi yhteisiä kotikäyntejä perheen luo. Myös yhteyden säilyminen perheen ja perhetyöntekijän välillä haluttiin varmistaa sillä, että he tapasivat kuntoutusjakson aikana.

Kuntoutusjakson päätyttyä oli tiivistä jaksolle osallistuneen perheen mahdollisuus saada tiivistettyä tukea kotiin. Perhetyöntekijät kävivät perheen kotona tarpeen mukaan, jopa kolme kertaa viikossa. Näin varmistettiin se, ettei perhe jää yksin intensiivisen jakson jälkeen. Perhetyö jatkui myös tarpeen mukaan muiden jaksolle osallistuneiden perheiden kotona jakson jälkeen.

7.2 Päiväkuntoutusjakso (sykli 1)

Arvioinnin ja kehittämistyön kautta prosessikuvaus muuttui pilottijakson jälkeen (kuvio 8.) Kuviossa kahdeksan kuvataan kuntoutusprosessin kulkua ensimmäiseen päiväkuntoutusjaksoon liittyen. Edelliseen prosessiin verrattuna muuttuneet käytännöt esitämme kolmiulotteisten, oranssien, kuvioiden avulla. Näitä muuttuneita käytäntöjä olivat kehittämispäivät, joita pidettiin sekä ennen että jälkeen jakson, matalan kynnyksen tutustumispäivät sekä jakson rakenne. Jakson aikana ei pidetty välineuvottelua, kuten pilottijaksolla oli pidetty. Jaksoon ei myöskään sisällynyt kotiharjoitteluviikkoa, kuten pilottijaksoon oli sisällynyt.

Ennen ensimmäistä päiväkuntoutusjaksoa järjestimme työyhteisöjemme kesken ensimmäisen kehittämispäivän. Koimme tärkeäksi sen, että ennen hankkeen ensimmäistä jaksoa olimme kokoontuneet yhteen ja keskustelleet pilottijakson kokemuksista.

KUVIO 8. Päiväkuntoutusprosessin kulku hankkeen ensimmäisen jakson yhteydessä

Perheiden motivoiminen koettiin haastavaksi ja uutena ratkaisuna tähän otimme käyttöön matalan kynnyksen tutustumispäivät perhekuntoutusosastolla. Matalan kynnyksen tutustumispäivinä perheet tulivat tutustumaan kuntoutukseen yhdessä lähettävän tahon kanssa ilman sitoumuksia. Ajatuksenamme oli, että perheet voivat tulla tutustumaan osastoon ja sen henkilökuntaan jo reilusti ennen jaksolle tuloa. Matalan kynnyksen tutustumispäiviä järjestetään myös jatkossa läpi vuoden, jotta tämä mahdollistuu. Lisäksi perheiden kotiin tehtiin kotikäyntejä ja heillä oli matalan kynnyksen tutustumispäivien lisäksi mahdollisuus tulla tutustumaan osastoon muulloinkin, kuten pilotti jaksolla.

Ensimmäinen päivä kuntoutusjakso oli kahdeksan viikon mittainen. Tavoitteena oli, että jaksolle osallistuisi kuusi perhettä. Perheistä suunnittelimme muodostavamme kaksi kolmen perheen ryhmää. Ensimmäinen ryhmä olisi ollut kuntoutusosastolla maanantaisin ja tiistaisin ja toinen ryhmä keskiviikkoisin ja torstaisin. Perheitä kävikin tutustumassa runsaasti ja aloittavia perheitä piti olla suunniteltu määrä. Kaikki nämä perheet olivat käyneet tutustumassa matalankynnyksen tutustumispäivien aikana. Jakson alun lähestyessä perheitä karsiutui ja lopulta kolme perhettä aloitti jakson. Koska perheitä jaksolle tulikin vain kolme, päätimme muuttaa jakson rakenne jälleen niin, että kolme aloittavaa perhettä kävivät osastolla yhtäaikaisesti kolmena päivänä viikossa. Jaksolle osallistui kolme äitiä lapsineen. Perheiden isiä perheohjaajat pyrkivät tapaamaan kotikäyntien aikana. Kaksi perheistä ohjautui jaksolle ehkäisevän perhetyön ja yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimena.

Koska jaksolle perheitä osallistui vain puolet suunnitellusta määrästä, tehtiin perhekuntoutusosastolta lisäksi kotiintehtävää kuntoutusta kahteen muuhun perheeseen. Läpi hankkeen molemmat työyhteisöt ovat joutuneet mukautumaan ja joustamaan muuttuvien tilanteiden myötä. Turhautumista koettiin, kun perheitä ei saatu jaksolle suunniteltua määrää ja hyvistä ennakkosuunnitelmista jouduttiin osittain luopumaan.

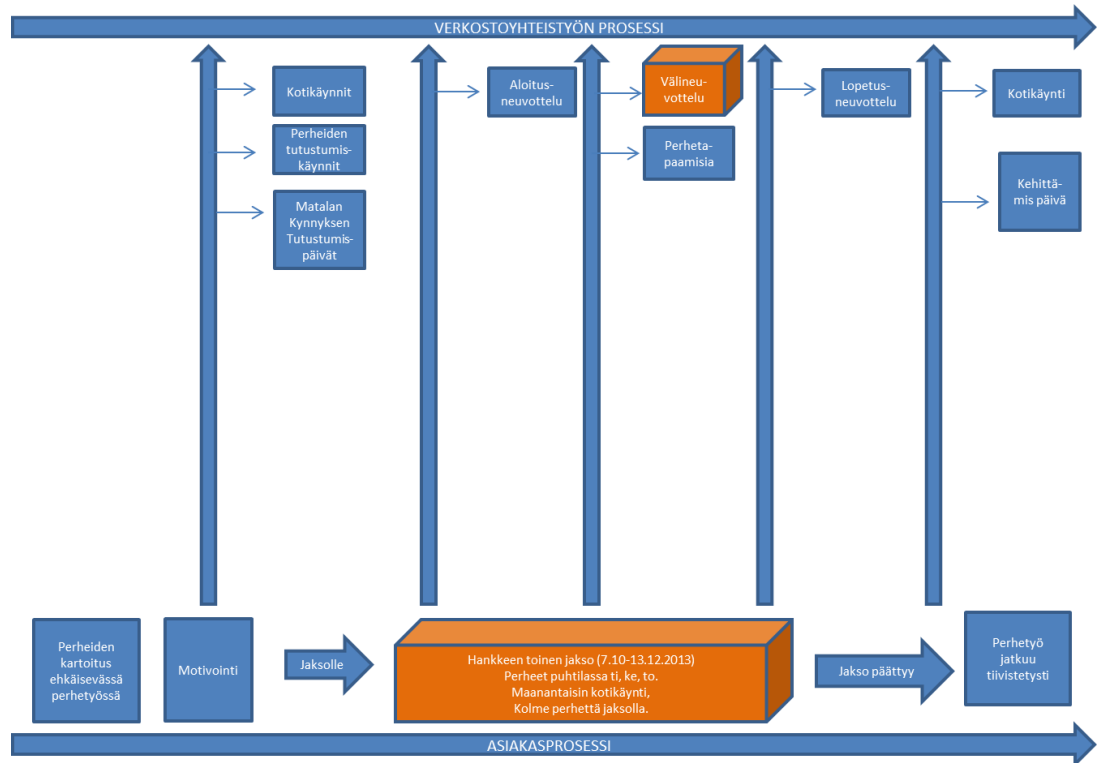
Jakson lyhydestä johtuen, järjestettiin sen aikana perheille vain aloitus ja lopetusneuvottelut. Kotiharjoitteluviikkoa ei myöskään tällä jaksolla ollut. Päiväkuntoutuksen pilottijaksolla hyväksi havaittuja yhteistyön muotoja, yhteisiä kotikäyntejä ja perhetapaamisia jatkoimme myös ensimmäisellä jaksolla. Samoin mahdollisuus tiivistettyyn tukeen jakson jälkeen, oli mielestämme tärkeää saavutettujen asioiden kotiin siirtymisen kannalta.

Päiväkuntoutuksen pilottijakson aikana haasteeksi nousseeseen kyytipulmaan pyrimme vastaamaan niin, että perheille, joilla ei ollut autoa käytössään, järjestettiin taksikyvyditys. Ensimmäisen jakson aikana kehitimme myös palautelomakkeen (liite 7) päiväkuntoutusjaksoille, jotta saimme kohdennetusti tietoa ja kehittämissuhteita sen suhteen. Pilottijakson jälkeen olimme keränneet palautetta asiakailta viikkokuntoutuksen palautelomakkeella.

Ensimmäisen jakson jälkeen järjestimme toisen kehittämispäivän, jotta jakson reflektointi ja seuraavan suunnitteleminen mahdollistuisi. Kehittämispäivässä tärkeää oli myös se, että työntekijät saivat purkaa tunteitaan yhdessä.

7.3 Päiväkuntoutusjakso (sykli 2)

Toinen päiväkuntoutusjakso sijoittui syksylle 2013. Yhteistyö työmuotojen välillä tuntui jo luontevammalta ja suunnitelmat kuntoutusosastolla selkeiltä (kuvio 9). Kuviossa 9 kuvaamme toisen päiväkuntoutusjakson rakennetta ja yhteistyötä työmuotojemme välillä sen aikana. Kuviossa kuvaamme edelliseen jaksoon nähden muuttuneita käytäntöjä kolmiulotteisilla, oransseilla kuvioilla. Näitä olivat jaksoon takaisin otettu välineuvottelu sekä jakson rakenne.

KUVIO 9. Kuntoutusprosessin kulku hankkeen toisen jakson yhteydessä

Jälleen perheiden motivoiminen ja jaksolle saaminen koettiin haasteeksi. Työmuotojen henkilökunta teki paljon töitä, jotta osastolle saatiin kolme perhettä. Tavoitteena jaksolle oli saada neljä perhettä. Kuutta perhettä jaksolle ei edellisten kokemusten jälkeen rohjettu enää tavoitella.

Tälle jaksolle kaikki perheet tulivat ehkäisevän perhetyön lähetteellä, tosin kahdella perheellä oli myös lastensuojelun asiakkuus. Lähetete liittyi kuviossa 9 asiakkaiden kartoitus- ja motivointityöhön. Lastensuojelu oli mukana jakson aikana yhteistyössä näiden perheiden kohdalla esim. neuvotteluiden ja kotikäyntien kautta. Yhden perheen kohdalla tehtiin tiivistä yhteistyötä sosiaaliohjaajan kanssa ensin perhekoulun ja myöhemmin äidin toiminnanohjauksen pulmien suhteen.

Jaksolle osallistui kolme äitiä lapsineen. Myös yksi isä oli muutaman kerran mukana osastolla. Muita isiä tavattiin kotikäyntien tai erikseen järjestettyjen perhetapaamisten avulla. Perheisiin kuuluvia isompia, kouluikäisiä lapsia, osastolla tavattiin syysloman aikaan, jolloin myös he osallistuivat kuntoutusosaston toimintaan.

Toisella päivä kuntoutusjaksolla perheet olivat kuntoutusosastolla tiistaista torstaihin. Maanantaisin perheiden kotiin tehtiin kotikäynti. Kotiviikkoa jakso ei sisältänyt. Yhteistyötä ehkäisevän perhetyön ja kuntoutusosaston välillä jakson aikana jatkoimme edellisiltä jaksoilta tuttuun tapaan. Jakson ollessa pidempi, kymmenen viikon mittainen, sisälsi se alku ja lopetusneuvottelun lisäksi myös välineuvottelun. Välineuvotteluiden suhteen käytännöksi on vakiintunut niiden pitäminen tarvittaessa, myös lyhyemmällä jaksolla.

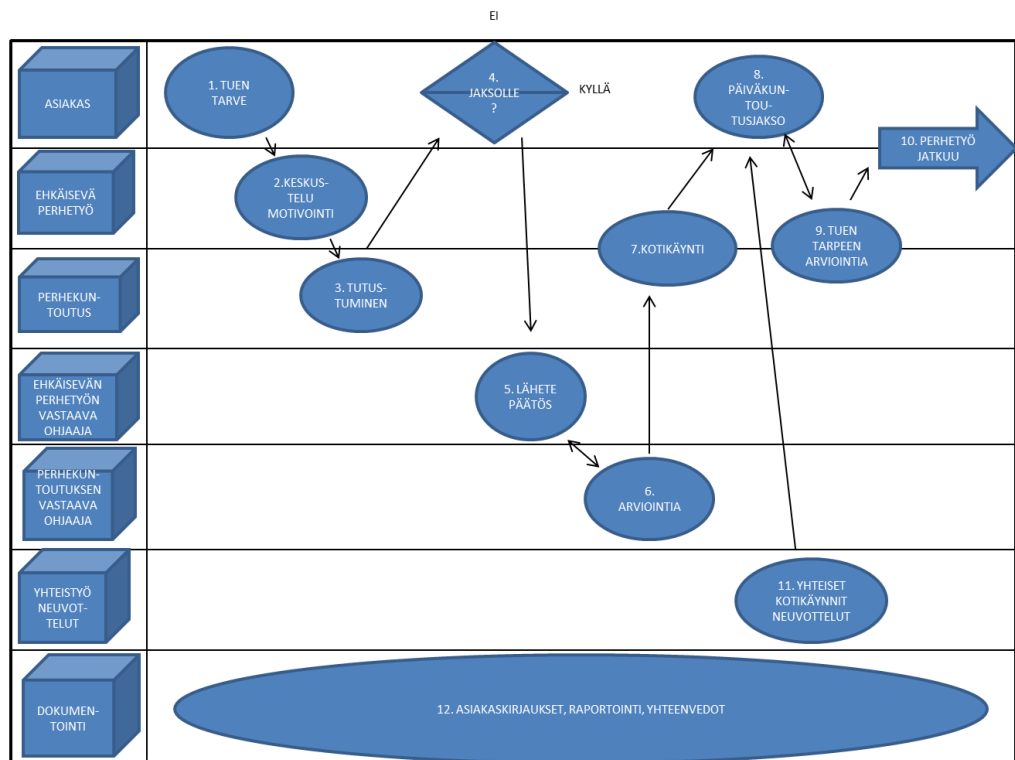
Jakson loputtua järjestimme työyhteisöille kehittämispäivän, jotta jakson reflektointi mahdollistuisi. Lisäksi jakson jälkeen hankkeen päättyessä kutsuimme molemmat työyhteisöt kuuntelemaan hankkeen päätösseminaaria. Lisäksi tarkoituksena on järjestää yhteistyökumppaneille jatkossakin esittelytilaisuuksia.

8 KEHITTÄMISHANKKEEN TULOSTEN TARKASTELUA

8.1 Päiväkuntoutuksen prosessimalli

Hankkeen aikana ja sen avulla kehitimme päiväkuntoutuksen prosessimallin. Malli kuvaa päiväkuntoutusta prosessina aina asiakkaan tuen tarpeen syntymisestä kuntoutusjakson kautta sen päättymiseen ja ehkäisevän perhetyön työskentelyn jatkumiseen perheessä. Malli kuvaa myös työmuotojen välistä yhteistyötä prosessin aikana sekä siihen osallistuvia tahoja.

Kuviossa 10 kuvaamme päiväkuntoutuksen prosessimallia ja yhteistyötä ehkäisevän perhetyön ja perhekuntoutuksen kuntoutusosaston välillä.

KUVIO 10. Päiväkuntoutuksen prosessimalli

1. Asiakkaan tuen tarve

Päiväkuntoutuksen prosessi lähtee liikkeelle asiakkaan tuen tarpeesta ja siitä, että ehkäisevässä perhetyössä koetaan perheen tarvitsevan ehkäisevän perhetyön lisäksi vankempaa tukea.

2. Keskustelu, motivointi

Perheen kohdalta prosessi käynnistyy ehkäisevän perhetyön kanssa käydyn keskustelun kautta. Hankkeen yhtenä ajatuksena on ollut tehdä kuntoutusosaston toimintaa ja menetelmiä perhetyöntekijöille tutuksi, jotta työmuodosta kertominen ja keskusteleminen olisi helpompaa. Perheen motivoiminen liittyy vahvasti heidän kanssaan käytävään keskusteluun.

3.-4. Perhekuntoutukseen tutustuminen ja päätös jaksolle lähtemisestä

Yhteistyössä olemme todenneet sen, että perheet tarvitsevat paljon aikaa miettiä ja ”sulatella” kuntoutukseen lähtemistä. Tästä syystä perheitä kannustetaan tutustumaan kuntoutusosastoon mahdollisimman pian, vaikka jaksolle tuleminen ei esim. käytännön syiden takia olisi juuri kyseisellä hetkellä mahdollista. Tässä mielessä yksikään tutustumiskäynti osastolla ei ole turha.

Matalan kynnyksen tutustumispäivinä perheet voivat tulla vapaamuotoisesti katsomaan kuntoutusosastoa ja kuulemaan sen henkilökunnalta tarkemmin jakson sisällöistä ja rakenteista. Kuntoutusosastolla on pyritty jakamaan näinä tutustumispäivinä jokaiselle tutustuvalla perheelle ohjaajapari, jotta perhe saa myös rauhassa kysellä jaksosta ja saa henkilökohtaista palvelua jo tällöin. Tutustumispäiviin on luotu kodinomaista tunnelmaa kahvin ja pienen syömisen merkeissä. Työntekijöiden tuttuuden on koettu olevan hyvä myös näissä tutustumistilanteissa. Mukava ja luottamuksellinen ilmapiiri saavutetaan helpommin työntekijöiden ollessa keskenään tuttavallisia ja rentoja.

Perheen tutustuttua osastoon jäävät he toisinaan pohtimaan jaksolle tuloa. Toisinaan perhe on jo päättänyt ennen tutustumiskäyntiä tulevansa kuntoutukseen. Perhetyöntekijät ovat perheen tukena heidän tehdessään päätöstä ja voivat käynneillään keskustella asiasta vielä lisää perheen kanssa. Perheillä on myös mahdolli-

suus ottaa yhteyttä kuntoutusosastoon ja kysellä mieleen mahdollisesti myöhemmin juolahtaneita asioita.

5. Lähetete ja päätös

Perheen päätettyä tulla jaksolle tekee ehkäisevän perhetyön vastaava ohjaaja tai perheen oma perhetyöntekijä perheen kanssa yhdessä lähetteen jaksolle. Läheteteessä kuvataan perheen tilannetta ja pulmia, joihin perhe kokee tarvitsevansa tukea ja apua. Läheteteessä kerrotaan myös perheen jäsenet ja käytännön asioita kuten allergiat ym. Ehkäisevän perhetyön vastaava ohjaaja tekee myös viranhaltijapäätöksen jaksolle osallistumisesta.

6. Arviointi

Perhekuntoutuksen vastaava ohjaaja arvioi yhdessä ehkäisevän perhetyöntekijöiden kanssa perheen tilannetta ja jaksolle tuloa. Perhekuntoutuksessa arvioidaan tulleista lähetteistä jaksolle tulijat yhdessä ohjaajien ja vastaavan ohjaajan kesken. Ennen jakson alkamista valitaan kuntoutusosastolla perheelle omaohjaajapari.

7. Kotikäynti

Omaohjaajapari tekee yhdessä perheelle tutun perhetyöntekijän kanssa kotikäynnin perheeseen. Tällöin voidaan yhdessä keskustella perheen tilanteesta ja jaksolle tulosta. Yhteiset tapaamiset olemme kokeneet tärkeiksi, jotta luottamus, jonka perhetyöntekijät ovat perheen kanssa saavuttaneet, siirtyisi myös perheohjaajaparin ja perheen suhteeseen.

8. Päiväkuntoutusjakso

Kuntoutusjakson aikana tehdään tiivistä yhteistyötä työmuotojen välillä. Hankkeen aikana yhteistyö on helpottunut työntekijöiden ollessa toisilleen jo tuttuja. Jakson aikana yhteistyötä tehdään neuvotteluiden sekä jakson alussa että jakson lopulla yhteisten kotikäyntien kautta. Perheet voivat tilanteen ja tarpeen mukaan saada myös ehkäisevän perhetyön palveluita jakson aikana. Usein yhteistyö perheen ja perhetyön välillä myös jatkuu kuntoutusjakson jälkeen. Hankkeen aikana olemme kokeneet erityisen tärkeäksi juuri näiden nivelvaiheiden työskentelyn. Jakson loppuessa on tärkeää, ettei perhe jää ”tyhjän päälle”, vaan tuki kotiin jat-

kuu mahdollisesti jopa hetkellisesti vahvennettuna. Tiedon kulku sekä ennen jaksoa että jakson jälkeen on myös erittäin tärkeää. Jakson aikana tehdään yhteistyötä myös muiden perheen tukimuotojen kuten koulun, päiväkodin ja psykiatrisen tuen kanssa.

Päiväkuntoutusjaksoilla perheet ovat Puhtilassa tiistaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin klo 9-15. Lisäksi perheiden kotiin tehdään kotikäynti maanantaisin. Perhekuntoutuksessa tärkeäksi on koettu se, että päivä sekä aloitetaan että lopetetaan yhdessä kuntoutusryhmän kanssa.

Päiväkuntoutusjaksoilla painottuu ryhmämuotoinen työskentely viikkojaksoja enemmän. Jaksoilla toteutetaan viikoittain aikuisten keskusteluryhmää, Hoivaa ja Leiki-ryhmää, musiikkileikkihetkiä ja toiminnallisia ryhmiä. Junes (2013, 59–62) toteaa tutkimuksensa perusteella perhekuntoutuksessa olevilla ryhmillä olevan suuri vaikutus perheiden vuorovaikutuksen kehittymisen kannalta. Hänen mukaansa perhekuntoutuksen päiväryhmätoiminnan avulla voidaan vahvistaa perheiden sisäistä vuorovaikutusta ja kasvattaa turvallisuuden tunnetta sekä vahvistaa vanhempia kasvatuksellisissa asioissa. Junesin tutkimuksen mukaan perheet olivat kokeneet jaksoilla myös toiminnalliset menetelmät tärkeiksi. Myös Tenhola (2012, 9) toteaa omassa yamk-opinnäytetyössään, että ryhmätoiminnan avulla voidaan tukea vanhempien hyvinvointia sekä auttaa heitä näkemään omia voimavarojaan ja vahvuuksiaan.

Perheiden omia tavoitteita työestetään perhetapaamisissa, joita viikoittain pyritään järjestämään vähintään yksi. Lisäksi perheiden omia tavoitteita työestetään rakenteeseen kuuluvan viikoittaisen kotikäynnin yhteydessä. Myös päiväkuntoutuksessa perheille nimetään omaohjaaja pari, joka työskentelee perheen kanssa heidän omien tavoitteidensa etenemiseksi. Päiväkuntoutusjaksoilla perheiden tavoitteiden on tärkeä olla maltillisia ja niiden tavoittaminen realistista.

Perhekuntoutuksen päivätoiminnan avulla voidaan tukea vanhemmuutta ja toiminnassa on tärkeää keskittyä vanhemman ja lapsen välisiin yhteisiin hetkiin. Vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta voidaan tukea erilaisin vuorovaikutusmenetelmin. (Junes 2013, 10.)

Päiväkuntoutusjaksoille hakevat perheet ovat pikkulapsiperheitä, mutta perheissä olevat isommat koulua käyvät lapset voivat osallistua toimintaa esim. koulupäivien jälkeen.

9-10. Tuen tarpeen arviointia ja perhetyön jatkuminen

Jakson aikana arvioidaan perheen tuen tarvetta ja ehkäisevän perhetyön tuen riittävyttä ja tarpeellisuutta kuntoutusjakson jälkeen. Jakson aikana kartoitetaan perheen tukiverkoston ja pohditaan sen riittävyttä. Viisikon psykologin kautta psykososiaalisen tuen piiriin sujuu joustavasti. Myös muihin palveluihin ohjataan tarpeen vaatiessa jo jakson aikana ja ehkäisevä perhetyö voi tukea perhettä palveluiden käynnistymisvaiheessa. Jakson aikana pohditaan myös ehkäisevän perhetyön tarvetta ja sisältöä päivä kuntoutuksen päättymisen jälkeen.

11. Yhteiset kotikäynnit ja neuvottelut

Päiväkuntoutusjakson aikana perheen kotiin tehdään kotikäyntejä yhteistyössä ehkäisevän perhetyön ja perhekuntoutuksen ohjaajien kanssa. Kotikäyntejä tehdään myös ennen päivä kuntoutusjakson alkamista sekä sen loppuvaiheessa. Jaksoon kuuluu alku- ja päätösneuvottelu ja tarpeen vaatiessa väliarviointineuvottelu. Näihin neuvotteluihin osallistuu perheen lisäksi perheen omat työntekijät sekä Puhtilan vastaava ohjaaja ja muut tarvittavat yhteistyötahot.

12. Asiakaskirjaukset, raportointi ja neuvottelut

Koko prosessin ajan työntekijät dokumentoivat perheen tilannetta ja siinä tapahtuneita muutoksia. Perhetyöntekijät kirjaavat käynneistään havaintoja asiakaskirjauksiin Sosiaali Effica -järjestelmään. Kuntoutusosastolla kirjataan vähintään viikoittain perheen tapahtumista, yhdessä sovituista asioista ym. kuulumisista Napula tietojärjestelmään. Myös neuvottelut kirjataan ja jakson loputtua perheestä tehdään yhteenveto, jossa käydään läpi jaksolla tapahtuneita, saavutettuja ja sovitettuja asioita. Lisäksi yhteenvedossa kuvataan lapsia sekä lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Päiväjaksoilla tehdään koko perheestä yhteinen yhteenveto, viikkojaksosta poiketen. Yhteenvedo lähetetään perheelle sekä lähettävälle taholle ja sovitusti muille yhteistyötahoille.

8.2 Hankkeen aikana kehitetty materiaali

Hankkeen aikana kehitimme uutta materiaalia päivä kuntoutustyöskentelyn tueksi. Pilottijaksolla käytimme samoja lomakkeita, kuin viikkokuntoutusjaksoilla. Nämä eivät kuitenkaan vastanneet tarkoitusta päivä kuntoutusjaksoilla ja halusimme muokata niitä tarpeeseen paremmin soveltaviksi.

Lomakkeiden suunnitteluun ja toteutukseen ovat aktiivisesti osallistuneet kaikki perhekuntoutuksen työntekijät. Lähetelomakkeen laativat yhteistyössä perhekuntoutuksen ja ehkäisevän perhetyön esimiehet saadun palautteen ja käyttökokeuksen perusteella. Mielestämme on ollut tärkeää, että perhekuntoutuksen työntekijät ovat olleet mukana kehittämässä materiaaleja, jotta olemme voineet ottaa huomioon eri näkökulmia niitä laadittaessa.

Lähete

Hankkeen aikana kehitimme uuden lähetelomakkeen (liite 8). Halusimme päivä kuntoutuksen läheteeseen näkyväksi sekä asiakkaan että työntekijän näkemyksen perheen tuen tarpeesta toisin kuin viikkokuntoutuksen lähetelomakkeessa on. Lisäksi nähtiin hyvänä, että asiakas allekirjoittaa lähetteen. Tämän toivottiin lisäävän asiakkaan sitoutumista päätökseen kuntoutukseen lähtemisestä (liite 2). Päiväkuntoutuksen tulemistä suunnitteleville perheille puhuimme kuntoutukseen hakemisesta ja näin ollen myös hakemuksesta lähetteen sijaan. Tämän uskoimme vahvistavan asiakkaiden motivaatiota ja aktivoivan heitä aiempaa paremmin yhteistyöhön.

Palautelomake

Hankkeen aikana kehitimme uuden palautelomakkeen (liite 7). Viikkokuntoutusjaksojen palautekaavakkeen koimme liian raskaaksi päivä kuntoutuksen osallistuneille. Halusimme palautekaavakkeen avulla saada tietoa asiakkaan näkökulmasta yhteistyön toimivuudesta perhekuntoutuksen sekä ehkäisevän perhetyön välillä. Lisäksi pyrkimys oli saada selville, mikä vaikutus kuntoutusjaksolle lähtemispäätökseen oli ollut sillä, että perhe oli käynyt tutustumassa Puhtilan tiloihin. Lomakkeen avulla halusimme selvittää myös asiakkaiden mielipiteitä jakson sisällöstä. Pyrimme lomaketta laatiessamme siihen, että myös lomakkeen täyttäminen olisi

asiakkaalle mahdollisimman voimauttavaa ja nostaisi esiin myös hänelle itselleen jakson aikaisia edistysaskeleitaan (liite 3).

Esite

Hankkeen aikana luotiin myös päiväkontoutukselle uusi esite. Esite pyrittiin tekemään yhteneväiseksi viikkokuntoutuksen esitteen kanssa. Esitteessä kuvaamme lyhyesti jakson rakennetta sekä sisältöä. Esitettä olemme käyttäneet päiväkontoutuksen markkinoinnissa niin asiakkaille kuin yhteistyökumppaneille (liite 9).

Esitteet, koonnit ja kutsut kehittämispäiviin

Lisäksi hankkeen aikana on kehitetty useita muitakin päiväkontoutusta kuvaavia esitteitä ja koonteja. Näiden avulla olemme selkiyttäneet perhekuntoutusosaston toimintaa ja päiväkontoutuksen sisältöjä sekä asiakkaille että yhteistyökumppaneille (liitteet 10–11). Lisäksi erilaisiin esittely tilaisuuksiin laadimme useita erilaisia päiväkontoutusjaksoja kuvaavia power point -esityksiä.

9 HANKKEEN ARVIOINTIA

9.1 Asiakkaat

Kehittämishankkeen aikana keräsimme asiakkailta jaksojen jälkeen palautetta palautelomakkeiden avulla. Kyselylomakkeessa asiakas arvioi asteikolla 1-4 erilaisia väittämiä koskien päivä kuntoutusjaksoa. Lisäksi kyselyn lopussa on muutama avoin kysymys, koskien jaksojen kehittämistä ja vapaata palautetta jaksosta. Lomakkeen avulla halusimme selvittää työmuotojen yhteistyön toimivuutta asiakkaan näkökulmasta. Mielestämme kyselylomake toi hyvän lisän keräämäämme laadulliseen aineistoon.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 38) mukaan onkin suositeltavaa, että laajalla menetelmien käytöllä saadaan esiin laajempia näkökulmia ja voidaan näin lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Toikon (2009, 90- 97) mukaan työn tuloksellisuuden ehtona voidaan pitää asiakkaiden mukaan ottamista toiminnan suunnitteluun, jolloin asiakkaiden tarpeet tulevat kuulluiksi. Asiakkaat tulee nähdä tasavertaisina toiminnan kehittäjinä.

Huovinen ja Rovio (2008, 104) toteavat, että toimintatutkimuksessa voidaan hyödyntää erilaisia aineistoja kuten esimerkiksi kyselylomakkeilla kerättyjä aineistoja. Rostila ja Vinnurva (2013, 218) jatkavat asiakkaiden toimijuutta ja osallisuutta vahvistavan sosiaalityön professionaalisuuden vahvistaminen, asiakkailta saatavan mandaatin pohjalta. Heidän mukaansa oikea sosiaalityö voi perustua vain ja ainoastaan asiakkaan lupaan.

Palveluiden käyttäjillä on toteutuskelpoisia ajatuksia ja ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi. Perinteiset palautelaatikot eivät riitä kehittämisideoiden puitteiksi. Näiden lisäksi tarvitaan uudenlaisia, asiakasäänen kuulemisen foorumeja ja muotoja. Palveluiden käyttäjien kohtaamat vaikeudet ja kuntoutusprosessin kriittiset kohdat antavat tärkeää tietoa palveluiden toimivuudesta. (Hedemäki, Kokkonen, Malinen, Niskala, Näkkäläjärvi & Ruotsala 2013, 477–478.)

Kyselytutkimuksen tarkoituksena on saada koottua tietyin kriteerein valitulta joukolta vastauksia samoihin teemoihin. Tärkeää on myös se, että aineisto analysoidaan myös sisällöllisesti eikä tyydytä pelkkiin keskiarvoihin tai vastausten sitee-

raamiseen. Kaavakkeen suhteen tärkeää on, että asiakkaat pystyvät vastaamaan jokaiseen kysymykseen yksiselitteisesti ja empimättä. (Anttila 2007, 115.) Tämä onkin ollut tavoitteenamme lomaketta suunnitellessamme.

Kehittämishankkeen kahden syklin aikana palautekaavakkeita palautettiin kolme. Jaksoille yhteensä osallistui kuusi perhettä. Palautteen keräämisen suhteen hyväksi havaittiin se, että lomake täytetään jo jakson aikana. Näin palaute saadaan varmemmin kaikilta asiakkailta. Kotiin mukaan annetut palautelomakkeet eivät palautuneet takaisin.

Kaikki asiakaspalautteen palauttaneet asiakkaat olivat käyneet tutustumassa kuntoutusosastoon ennen jakson alkamista ja kertoivat saaneensa riittävästi tietoa jaksosta etukäteen. Tämä etukäteistieto ei kuitenkaan ollut vaikuttanut kaikkien osallistujien jaksolle tulo päätökseen. Kuntoutusjakson sisältöön ja rakenteisiin vastaajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä. Yksi vastaajista arvioi saaneensa jaksosta jonkin verran tukea elämäntilanteeseensa. Yksi vastaajista toivoi kuntoutuspäiviin enemmän sisältöä ja toimintaa. Parhaina asioina pidettiin sitä, että sai vaihtaa ajatuksia toisten kanssa esim. aikuisten keskusteluryhmässä. Myös mahdollisuutta huomioida lapsia yksilöllisesti pidettiin hyvänä asiana sekä hyvää ruokaa. Erityistä kiitosta vanhemmat antoivat itselleen siitä, että olivat jaksaneet tulla Puhtilaan joka päivä ja osallistua toimintaan. Myös henkilökuntaa ja heidän mukavuuttaan kiitettiin palautelomakkeissa.

Asiakkailta on myös jaksojen kuluessa kysytty palautetta kuntoutusosaston toiminnasta ja esim. toiveita toiminnan sisällön suhteen. Saatua palaute oli pääsääntöisesti positiivista ja herättikin ajatuksia siitä, etteivät asiakkaat tehtyään tiivistä yhteistyötä työntekijöiden kanssa pystyneet antamaan palautetta kehitettävistä asioista.

Asiakkaiden kanssa käydyissä keskusteluissa on noussut esiin myös muuta palautetta asiakaspalautelomakkeista saatujen lisäksi. Kuntoutusosaston ilmapiiri sai asiakkailta paljon hyvää palautetta. Osastolle tulo koettiin helpoksi ja sinne meneminen mukavaksi. Hyvänä asiakkaat kertoivat kokeneensa myös sen, että kuntoutusosastolla oli heille nimetyt omaohjaajat. Tällöin syntyi luottamus ja koettiin, että aroistakin asioista puhuminen helpottui. Vanhemmat kertoivat myös lasten

tulevan mielellään Puhtilaan. Turvallinen ja virikkeellinen ympäristö oli myös vanhempien mielestä hyvä lasten kannalta. Perheet kertoivat myös hyötyneensä jaksoista.

Perheiden kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esiin päivä kuntoutuksen raskaus, jos on puhuttu vaikeista asioista. Osa perheistä kertoi arjen olevan jo sinällään niin raskasta, että Puhtilaan tulo ja asioiden läpikäyminen koettiin ylivoimaiseksi. Vanhemmat nostivat esiin myös sen, etteivät jaksaa puhua asioistaan enää uusille työntekijöille. Perheiden jaksolle tuloon vaikuttivat myös syyllisyyden ja häpeän tunteet. Perheet kertoivat leimautumisen pelosta ja ennakkoluuloistaan kuntoutusta kohtaan. Myös rahalliset esteet esim. vanhemman käydessä töissä nousivat esteeksi jaksolle tulon suhteen joissakin perheissä. Päätös jaksolle osallistumisesta vaatii perheiden kertoman mukaan kypsyttelyaika ja erilaisia käytännön järjestelyitä. Monet vanhemmat kokivat toimiviksi työntekijöiden tekemät kotikäynnit. Ne auttoivat pitämään päivä kuntoutusjaksoille lähtöä mielessä.

9.2 Työntekijät ja yhteistyökumppanit

Työmuotojen työntekijöiltä ja yhteistyökumppaneilta olemme saaneet palautetta eri keskustelutilanteista ja tiimipalavereista. Työntekijöillä on ollut kehittämispäivissä tilaisuus kertoa ajatuksiaan yhteistyön ja kuntoutusjaksojen suhteen. Kehittämispäivät olivat mielestämme onnistuneita suhteessa tavoitteisiin. Hyvää palautetta niistä antoivat myös molempien työryhmien työntekijät. Learning cafe oli toimiva menetelmä, koska puhuttavaa oli paljon ja ihmiset innokkaita osallistumaan keskusteluun. Päivien mittaan syntyi myös ajatus yhteisestä virkistyspäivästä, jolla voitaisiin vahvistaa edelleen yhteistyötä ja työryhmien välistä tuttuutta.

Yhteistyökumppaneita on tavattu erilaisissa tilaisuuksissa, joissa päivä kuntoutusta on esitelty sekä muutoinkin työnteon kautta.

Useissa keskusteluissa työntekijöiden kesken on noussut työtä helpottavaksi asiaksi se, että työmuotojen yhteistyöllä on selkeä rakenne. Tärkeäksi on koettu se, että tiedetään kuka toimii perheiden kanssa milloinkin. Yhteistyön käytännöt, kuten yhteiset kotikäynnit ovat tukeneet työn tekemistä yhdessä. Hyvänä on koettu myös se, että kuntoutusosastolla esiin nostetaan koko perheen asiat samassa

paikassa. Etuna on nähty se, että Viisikon psykologi on perheiden ja työntekijöiden käytettävissä.

Haasteena jaksojen suhteen työntekijät ovat kokeneet paineen ja kiireen puhua ja motivoida perheitä jaksoille. Jaksolle tulon konkretisoiminen perheille koettiin myös haastavaksi, jos jakson alkuun oli paljon aikaa.

Yhteistyökumppaneiden keskuudessa hanke on herättänyt positiivista huomiota ja hanketta onkin pyydetty esittelemään erilaisiin tilaisuuksiin. Erityisesti perheiden kokonaisvaltaista kohtaamista on pidetty hyvänä asiana. Työmuodon ainutlaatuisuus, täysin uuden työmuodon kehittäminen, on noussut esiin myös yhteistyökumppaneiden kanssa keskustellessa. Ihmetystä on aiheuttanut työmuodon kehittäminen ilman lisättyjä resursseja sekä se, että päivä kuntoutus mahdollistuu myös perheille, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Tärkeänä on pidetty lapsen ja perheen olemista työskentelyn lähtökohdaksi sekä perheiden yksilöllistä kohtaamista. Yhteistyökumppaneilta on noussut esiin myös ajatus siitä, että kuntoutusjakson aikana on tärkeää säilyttää perheiden muut palvelut osana heidän kuntoutusprosessiaan.

Yhteistyökumppaneilta saadun palautteen mukaan työmuotojen välinen yhteistyö ja siinä sisällä oleminen näkyy myös ulospäin. Samoin työntekijöiden innostuneisuus ja motivaatio työn kehittämiseen ovat ulospäin näkyneitä asioita.

9.3 Itsearviointi

Päiväkuntoutusprosessin rakentaminen lähti alun perin liikkeelle vapaamuotoisen keskustelun pohjalta, jota käytiin ehkäisevän perhetyön ja perhekuntoutusosaston työntekijöiden välillä. Se loi osaltaan hedelmällisen lähtökohdan kehittämismyönteiselle asenteelle sekä ehkäisevän perhetyön että perhekuntoutusosaston työntekijöiden taholla. Kehittämisinto ja yhteinen tavoite kannusti myös pysymään aikataulussa ja aikataulu onkin toteutunut alkuperäisen suunnitelman mukaan. Kaikenkaikkiaan ajatellaan hankkeen suurimmaksi voimavaraksi yhteisen tahtotilan työmuodon kehittämiseen sekä sen, että yhteistyön kipinä on voimistunut työntekijälähtöisesti. Yhteinen näkemys on välittänyt myös asiakkaille vilpittömänä, voimauttavana tunneilmapiirinä.

Olemme todenneet, että kehittämishankkeen toteutumiseen on vaadittu aikaa. Yhden päivä kuntoutusjakson perusteella ei olisi välttämättä voitu muuttaa toimintaa eri toimijatahot huomioiden, koska muutosten kokeileminen ja toteuttaminen käytännössä on haluttu pohtia huolella ja arvioida niiden merkitystä päivä kuntoutuksen kokonaisuuden näkökulmasta. Erilaisia päivä kuntoutusjaksoja erilaisine asiakas kunteen on myös tarvittu, jotta eri kehittämiskohdat ovat nousseet esille ja niitä on ylipäättään voitu jatkokyöstyä.

Itse olemme olleet hankkeen ajan sekä tutkijan että työntekijän rooleissa toimintatutkimukselle ominaiseen tapaan. Toisaalta se, että päivä kuntoutus on ollut osa arkityötä, on lisännyt kehittämisen intensiivisyyttä ja myönteisyyttä, mutta myös toisaalta juuri se on tuonut työmuodon niin lähelle itseä ammattilaisena, että kehittämiskohtia on voinut olla haastavampaa huomata tai niiden havaitsemiseen on mennyt aikaa. Olemme myös joutuneet pohtimaan erilaisia roolejamme työntekijänä; esimiehenä ja perheohjaajana. Lähtökohtaisesti pidämme kuitenkin vahvuutena sitä, että molemmilla on ollut omien yksiköiden perusteellinen tuntemus ja sen myötä kehittämiselle hyödyllisiä näkökulmia. Näin myös yhteistyön erilaisiin nyansseihin on päästy tehokkaammin vaikuttamaan.

Huolimatta innokkuudesta ja motivaatiosta, hankkeen eteneminen toi eteen myös haasteita. Saatujen asiakaspalautteiden määrä jäi vähäiseksi huolimatta siitä, että asiaan pyrittiin kiinnittämään huomiota. Palautetta on saatu paljon keskustelujen, ryhmien ja tapaamisten yhteydessä ja ne ovat tukeneet paljon omia näkemyksiämme, vaikka runsaampi määrä olisi vahvistanut asiakasosallisuutta entisestään. Myös yhteistyökumppaneilta olisimme voineet systemaattisemmin pyytää palautetta ja ajatuksia kehittämistyön syventämiseksi.

Prosessin vaiheista kuviteltua haasteellisemmaksi osoittautui asiakkaiden motiivointi. Sen pohtimiseen olisi tullut kiinnittää enemmän huomiota. Asiakasperheiden kanssa keskusteluun, tutustumiskäynteihin Puhtilassa ja yhteisiin kotikäynteihin kului paitsi suunniteltua enemmän aikaa, myös työntekijöiden oma jaksaminen oli koetuksella. Useassa kohdassa totesimme, että ehdottamamme työmuoto ja muutostarve on perheille raskas, vaikka tarve olisi näkyvissä. Motiivointityö oli sinnikästä ja toisinaan se tuotti toivotun tuloksen, toisinaan turhautumisen.

9.4 Kehittämis ehdotuksia

Kehittämis ehdotuksiksi olemme koonneet hankkeen aikana esilletulleita huomioita ja ideoita, joita olemme havainneet. Huomiot ovat olleet arkityöstä nousevia, konkreettisia asioita, joita on syytä edelleen pohtia ja kokeilemisen kautta ottaa suunnitellusti käyttöön. Huomioita ja ideoita on tullut työtiimeistä mm. kehittämisspäivien aikana, yksittäisiltä työntekijöiltä ja eri yhteistyökumppaneilta sekä meiltä kehittäjinä kirjoitusprosessin aikana.

Perhekuntoutusta on hankkeen aikana markkinoitu paljon ja vahvistettu yhteistyötä yhteistyökumppaneiden kanssa. Linnakangas ym. (2013, 313) toteavat, että sitoutuminen kuntoutukseen edellyttää perheen ja palveluntuottajan yhteisiä neuvotteluita toimintatavoista ja jakson etenemisestä. Näin perheelle muodostuu käsitys siitä, mitä mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja kuntoutus voi heille tarjota.

Yhteistyön ylläpitäminen ja kuntoutuksen mielessä pitäminen ovat tärkeitä tavoitteita myös jatkossa. Työntekijöiden vaihtuessa ja arjen tiimellyksessä perhekuntoutus yhtenä tukimuotona saattaa unohtua, jollei sitä aktiivisesti pidetä yhteistyökumppaneiden mielissä. Perhetyöntekijät yhdessä perheohjaajien kanssa ovat tällä hetkellä vastanneet perheiden motivointi työstä. Jatkossa motivointi- ja kuntoutusjakson tiedotustyöhön olisi tärkeää saada mukaan myös muita perheiden kanssa toimivia tahoja, kuten neuvoloita ja muita peruspalveluissa työskenteleviä työntekijöitä.

Perheiden motivoiminen ja motivoituminen jaksoille on osoittautunut hankkeen aikana erityisen haastavaksi. Perheet kertoivat pelkäävänsä osaston suhdetta lastensuojeluun. Tähän haasteeseen olemme pyrkineet vastaamaan matalan kynnyksen tutustumispäivillä, jolloin perheet voivat tulla tutustumaan osastoon ja sen toimintaan ilman sitoumuksia. Kuntoutus yhtenä tukimuotona on syytä nostaa kaikkien perheiden tietoisuuteen ja keskustella aiheesta tukea tarvitsevien perheiden kanssa toistuvasti. Niermeyerin ja Seyffertin (2004, 9-17) mukaan motivaatio voidaan saavuttaa vain, jos keskinäinen kanssakäyminen on rehellistä ja luotettavaa. Heidän mukaansa ihminen sitoutuu vain silloin, kun se kannattaa ja kun voimme saada toiminnallamme jotain aikaan.

Jatkossa perheiden motivoinnissa voisi käyttää apuna kokemusasiantuntijoina päivä kuntoutusjakson jo käyneitä, motivoituneita asiakkaita. Näkemyksemme mukaan päivä kuntoutusjakson käyneistä perheistä löytyisi asiakkaita, jotka voisivat kertoa omista kokemuksistaan, tunteistaan ja ajatuksistaan päivä kuntoutusjakson suhteen. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa kokemusasiantuntijan läsnäoloa matalan kynnyksen tutustumispäivillä. Päivä kuntoutukselta voisi kertoa myös sidosryhmien edustajille kokemusasiantuntijan näkökulmasta. Kananojan (2013, 33) selvityksen mukaan sosiaali- ja terveystoimialalla on toistaiseksi vain vähän kokemusasiantuntijoiden käyttöä. Lapsiperhepalveluiden käyttäjien kokemuksia on dokumentoitu vähän. Hän toteaa, että palveluiden käyttäjillä olisi paljon kokemuspohjaista tietoa, jota voisi käyttää hyödyksi palveluiden kehittämisessä. Tämä tukee näkemystämme kokemusasiantuntijuuden esille nostamisesta myös perhekuntoutustyössä.

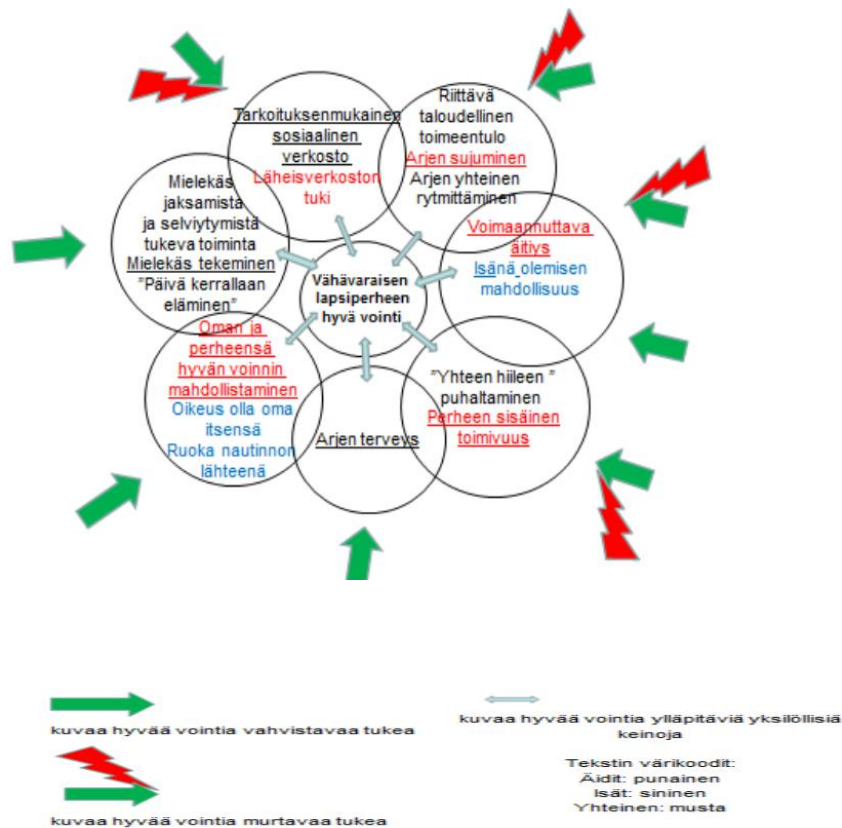
Työmuotojemme välisen yhteistyön kehittäminen on tärkeää mm. motivointi työskentelyn kannalta myös hankkeen jälkeen. Saavutetun tuttuuden ja yhdessä tekemisen hengen säilyminen on yhteistyön kannalta ensiarvoista. Yhteistyön ja tuttuuden kautta syntyy ilmapiiri, joka vaikuttaa osaltaan myös asiakkaiden motivoitumiseen ja mielikuviin kuntoutusosastosta. Työmuotojen yhteisiä kehittämispäiviä jatketaankin hankkeen jälkeen. Niermeyer ja Seyffert (2004, 20) toteavat, että tunteiden merkitys motivoitumisessa onkin suuri. Järjen ja tunteiden yhteistyö mahdollistaa onnistuneen toiminnan.

Näemme tärkeänä myös asiakkaiden saattamisen palvelusta toiseen. Kuntoutusosastolle asiakkaan on helpompaa tulla tutustumaan tutun perhetyöntekijän kanssa. Jakson loppupuolella on tärkeää saada kuntoutusjaksolla saavutetut asiat perhetyöntekijöiden tietoon. Lisäksi yhteistyön ylläpitäminen jaksojen aikana on ollut hedelmällistä työskentelyä molempien työmuotojen silmissä. Jatkossa tätä yhteistyötä voitaisiin tehdä nykyistä enemmän ja joustavammin kuntoutusjakson aikana esim. perhetyöntekijä voisi tulla ohjaajan pariksi kotikäynneille tai perhetapaamiin kuntoutusosastolle. Tämä mahdollisuus on ollut jo hankkeen aikana, mutta siihen ei vielä ole tartuttu.

Myös perheen luonnollinen verkosto voisi olla painokkaammin ja laajemmin mukana päivä kuntoutuksen toteuttamisessa. Perheen oma lähipiiri pysyy perheen

rinnalla pysyvästi, kun taas viranomais- ja toimijatahot vaihtuvat. Ajattelemmekin, että läheisverkoston aktivointi on yksi iso haaste tulevaisuudessa päiväkotoutusta kehitettäessä. Omasta verkostosta löytyvä tuki voi kannatella merkittävästi tehokkaammin kuin viranomaisten tarjoamat tukimahdollisuudet.

Vuori (2012, 71–77) toteaa väitöskirjassaan, että lähiverkoston tuki voi olla monenlaista, mutta ihmisten läsnäolo arkipäivässä lisää tunnetta selviytymisestä. Toisaalta läheisten puuttuminen tai etäisyys saattaa tarkoittaa yksin jäämisen tunnetta ja syrjäytymisriskiä, eikä omaisten tukea voi korvata viranomaisverkostolla. Hän kirjoittaa merkitysverkostoista, jotka ovat perheen arjen kannalta tärkeitä ja keskeisiä ihmissuhteita. Sen lisäksi merkitysverkosto koostuu arjen ja vanhemmuuden kysymyksistä, mielekkästä jaksamisesta ja selviytymisestä sekä perheen dynamiikasta ja koetusta terveydestä, jolla voi vaikuttaa omaan ja perheen hyvinvointiin (kuvio 11).

KUVIO 11. Vähävaraisen lapsiperheen hyvä vointi ja sen tukeminen perheenjäsenten erillisinä ja yhteisinä merkityksinä (Vuori 2012, 77).

Kuviossa 11 esiin nousevat teemat ovat keskeisiä myös päivä kuntoutuksessa. Läheisverkoston tuki nousee kuvion 11 tavoin yhtä merkitykselliseksi tekijäksi kuin esim. arjen sujuminen, mielekäs tekeminen, arjen terveys ja sujuminen, voimaantumisen ja yhteen hiileen puhaltaminen. Kuten kuviossa, on päivä kuntoutuksessa-kin huomattu, että sosiaaliset suhteet voivat myös vaarantaa perheen jaksamista. Esimerkiksi tämä voi näkyä taloudellisena riippuvuutena läheisestä, jolloin tuesta tulee ehdollista. Tällöin suhde ei ole tarkoituksenmukainen. Nämä ovat seikkoja, jotka on huomioitava, kun läheisiä osallistetaan päivä kuntoutusjakson aikana.

Jatkossa kehittämiskohteeksi nousee palautteen kerääminen asiakkailta jaksosten jälkeen systemaattisemmin. Hankkeen aikana opimme sen, että palaute jaksoista tulee kerätä jo sen aikana. Kotiin täytettäväksi annetut palautteet eivät palautuneet takaisin. Yhteistyöstä, nivelvaiheiden sujuvuudesta sekä kuntoutusjaksosta olisi tärkeää saada palautetta asiakkailta myös jakson loppumisesta kuluttua hetken aikaa. Tällöin asiakas saattaa nähdä asiat eri tavoin kuin jaksolla ollessaan ja kuntoutusosastolla saataisiin tietoa siitä, kuinka jaksolla opitut asiat ovat todella siirtyneet perheen arkeen. Perhetyön jatkaessa useimmiten työskentelyä perheissä, tieto näistä asioista saadaan varmasti heidän kauttaan.

Sipilä ja Österback (2013, 24–25, 66) toteavat, että kaupungistuminen ja individualismi ovat vähentäneet ihmisten välistä yhteisyyttä. Nämä myös heikentävät spontaania sosiaalista tukea ja kontrollia ja lisäävät välinpitämättömyyttä toisia ihmisiä kohtaan. He toteavat myös, että samanaikaisesti normaaliin elämään ajatteluiden asioiden saavuttaminen vaatii yksilöiltä entistä enemmän. Yhteisöllisyyttä voidaan pitää osana yhteiskuntaan kuulumista ja siinä kehittymisen edellytykset on positiivisissa yhteisöissä. Perheiden syrjäytyminen saattaa tarkoittaa perheille kehitysriskiä ja yhteiskunnan näkökulmasta sen suuntaisia yhteiskunnan varoin tuotettuja palveluita ei tulisi tukea. Palvelut, jotka eivät leimaa ja positiivisesti liittävätkin perheen yhteiskuntaan, tukevat myös perheen osallisuutta verkostoihin.

Kuntoutusjaksoilla on tärkeä yhteisöllinen merkitys niille osallistuneille perheille. Kuntoutujien kesken muodostuu usein hyvä ryhmähenki ja osallistujat saavat toisiltaan paljon vertaistukea. Yhteisöllisyyden kokemuksen ja vertaistuen avulla jaksoille osallistuvat perheet on mahdollista sitoa aiempaa paremmin yhteiskuntaan. Useat perheet ovat päivä kuntoutusjaksoilla kertoneet noin kahdeksan viikon

kuntoutusjaksojen olevan liian lyhyitä. Tämä on ollut myös työntekijöiden tuntu-
ma, kun kokemusta on kertynyt nyt useammilta päiväkuntoutusjaksoilta. Motivoi-
tuneet perheet varmasti hyötyisivät pidemmistä, esim. lukukauden mittaisista päi-
väkuntoutusjaksoista.

Päiväkuntoutusjaksojen aikana on herännyt myös ajatuksia siitä, että päiväkuntou-
tukseen osallistuva perhe hyötyisi paljon kuntoutuksen jatkamisesta seuraavalle
viikkokuntoutusjaksolle, vaikka huoli perheen tilanteesta ei ylittäisikään lasten-
suojelun kynnystä. Hankkeen päättyessä perheet ovat voineet osallistua viikko-
kuntoutusjaksoille vain lastensuojelun läheteellä.

Päiväkuntoutuksen sisällä kehittämiskohteiksi ovat nousseet isien kanssa työsken-
tely. Ajatuksena onkin ollut isä-ryhmien aloittaminen yhteistyössä perhekuntou-
tuksen sekä ehkäisevän perhetyön ohjaajien kanssa. Isät jäävät helposti työskente-
lyn ulkopuolelle, sillä usein he käyvät töissä ja kuntoutus tapahtuu päiväaikaan.
Isiä on pyritty hankkeen aikana tapaamaan neuvotteluiden sekä kotikäyntien yh-
teydessä. Hankkeen jälkeisellä päiväkuntoutusjaksolla isäryhmää alettiin jo toteut-
taa yhteistyössä perhekuntoutuksen ja ehkäisevän perhetyön ohjaajan toimesta.
Lisäksi ryhmää kehittämässä oli mukana Viisikon psykologi. Tämä ryhmä ko-
koontui kevään 2014 päiväkuntoutusjakson aikana neljä kertaa. Ryhmään osallis-
tui päiväjakson perheistä yksi isä ja perhetyön piiristä toinen. Jatkossa kehittämis-
haasteeksi nouseekin kaikkien isien sitouttaminen tähän ryhmään.

10 POHDINTA

Valtiovarainministeriön selvityksessä (2013, 15–17) Sipilä ja Österbacka toteavat, että ensisijainen vastuu ennaltaehkäisevästä lastensuojelutyöstä kuuluu peruspalveluille. Kaikkien lapsiperheiden tavoitettavaksi on luotu peruspalvelut, joilla tuetaan perheiden arkea ja toimintakykyä ja tavoitteena on estää lastensuojelun asiakkuuden syntyminen. Pieni osa lapsista ja perheistä kuitenkin tarvitsee syvempiä interventioita, joilla korjataan elinolosuhteita ja estetään yhä vaikeampien ongelmien syntyminen. Se on ollut merkityksellistä niin taloudellisesti kuin inhimillisesti.

Myös hallituksen esityksessä eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (2014, 117–137) ehdotetaan sosiaalihuollon painopisteen siirtymistä aiempaa enemmän ennaltaehkäisevään ja varhaisen tuen suuntaan. Samassa selvityksessä esitetään myös laskelmia perhekuntoutuksen taloudellisesta vaikutavuudesta suhteessa huostaanottoihin ja todetaan perhekuntoutuksen kannattavuus pidemmällä aikavälillä. Esityksestä nousee esiin myös asiakkaiden tilanteen kokonaisvaltaisen huomioinnin tärkeys sekä palveluiden oikea-aikaisuuden merkitys.

Puustinen-Korhosen ja Pösön (2010, 26–27) mukaan on välttämätöntä laajentaa ja vahvistaa sellaisia tukitoimenpiteitä, jotka tukevat lapsi ja lapsiperheitä kuormittavissa elämäntilanteissa ilman yhteyttä lastensuojeluun silloin, kun tilanne ei ole lastensuojelullinen. Heidän mukaansa ymmärryksen sosiaali-, terveys- ja kasvatustalveluiden yhteisistä asiakkaista tulisi johtaa nykyistä laajempaan yhteisvastuunottamiseen ja käytännön tasolla tapahtuvaan yhteistyöhön lapsiperheiden ja lasten palveluiden järjestämisessä. Nykyisiä toimialarajoja ja asiantuntemusalueita ylittävät ja yhdistävät yhteistyömallit tulisi luoda palvelujärjestelmän pysyviksi ja jatkuvasti monitahoisen arvioinnin pohjalta kehittyviksi toiminnoiksi.

Hankkeen aikana perheiden kuormittavat ja haastavat elämäntilanteet ovat tulleet näkyviin konkreettisesti. Perhekuntoutuksen henkilökunta on todennut yllättäväksi sen, kuinka pitkittyneitä ja monikerroksisia pulmia myös osalla ehkäisevän perhetyön perheistä on. On tullut näkyväksi myös se, miten ehkäisevän työn piirissä tehdään paljon korjaavaa työtä. Muutamilla päiväkuntoutukseen motivoituneilla

perheillä on ollut myös lastensuojelun asiakkuus ja peruspalveluiden tuen määrä ja tarve suurta jo kuntoutuksen alkaessa. Erilaisia tukimuotoja onkin suomalaisessa yhteiskunnassa käytössä paljon ja niihin on valtion toimesta sidottu yhä enemmän resursseja ja rakennettu erilaisia sosiaalisia investointimalleja. Yhteiskunnassa on panostettu erilaisiin lapsiperheiden tukimuotoihin mm. erilaisin lakiuudistuksin ja kannustamalla kuntasektoria erilaisiin lasten ja perheiden hyvinvointia tukeviin yhteistoimintamuotoihin. (Sipilä & Österbacka 2013, 18.)

Kuitenkin valtion taholta on tehty kaikkiin lapsiperheisiin kohdistuvia hyvinvoinnin ja perusturvan kavennuksia. Esimerkiksi lapsilisä on indeksisuojan ulkopuolella oleva etuus, jolloin tämä tarkoittaa ostovoiman vuosittaista laskua tasokorotusten puuttuessa (Moisio 2009, 23). Taloudellinen ahdinko on osaltaan kuristanut perheiden yhteiskunnallista asemaa. Selvityksessä sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen komitealle (2009) selviää, että perusturvaetuuksien kehitys ei ole toteutunut lapsiperheille suotuisalla tavalla ja siten myös lapsiperheiden ostovoima on alentunut. Omasta näkökulmastamme perheiden taloudellinen tilanne näkyy pikkulapsiperheiden vähävaraisuutena, jolloin vanhempien voimavaroja kuluu merkittävästi taloudellisten haasteiden pohtimiseen ja sosiaaliturvajärjestelmän eri tahojen kanssa asioidessa. Työn saamisen edellytyksenä on myös asianmukainen koulutus eikä sekään yksinomaan takaa palkkatyötä. Erityisen haavoittavassa asemassa ovat yhden vanhemman perheet.

Lapsia koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu ja haluttu siten vaikuttaa lasten aseman kohentumiseen. Uudistunut lastensuojelulaki on laajentanut ilmoitusvelvollisuutta, jolloin eri toimijoiden piiristä on toisaalta ohjautunut palveluiden piiriin aiempaa enemmän apua tarvitsevia lapsia ja nuoria ja lastensuojelun avohuollon tarve on samassa suhteessa kasvanut. Näin voi ajatella, että toivottua tulosta tai suoraa vaikutusta esimerkiksi lastensuojelumenojen kokonaisvaltaiseen menojen vähenemiseen ei ole tapahtunut. (Sipilä & Österbacka 2013, 18.)

Junes (2013, 58) toteaa tutkimuksensa perusteella, että perhekuntoutuksen päivätoiminnan täytyy olla oikea-aikaista ja sujuvaa. On tärkeää, että perheet pääsevät kuntoutukseen oikeaan aikaan. Jos perheet joutuvat odottamaan jaksolle pääsyä pitkään, saattaa perheen tilanne kriisiytyä, jonka jälkeen ennaltaehkäisevästä toiminnasta ei ole hyötyä. Vanhempien kannalta sitoutuminen toimintaan on ensiar-

voista. Ilman sitoutumista työ ei kanna hedelmää. Tärkeää sitoutumisen kannalta on vanhempien tyytyväisyys toimintaan sekä omat onnistumisen kokemukset. Junes toteaa myös, että päivämuotoisen perhekuntoutuksen avulla perheet saavat apuvälineitä tilanteidensa muuttamiseksi. Hänen mukaansa vanhemmuutta tukevan toiminnan vaikuttavuutena tuetaan ja edistetään koko perheen välistä vuorovaikutusta. Oma kokemuksemme nostaa esille myös ensisijaiseksi sen, että tuki kohdentuu perheen itsensä määrittelemiin, arjen elämismaailmasta nouseviin haasteisiin. Tällöin sitoutuminen on vahvaa ja perheen tavoitteellinen muutostyöskentely näkyvämpää. Työntekijän asiakasta kunnioittava ja vilpitön, inhimillinen rooli tuo palvelun ja siten yhteiskunnan systeemitodellisuuden lähelle asiakkaan arkea, jolloin näiden välille voi syntyä asiakkaan arkea edistävä ja hyvinvointia tukeva vuorovaikutussuhde. (Hovi-Pulsa 2011, 75).

Palveluiden erilaiset rajapinnat eri palveluiden välillä ovat hankkeen aikana näyttäneet ohuina. Päiväjaksojen aikana kuntoutusosastolla on mietitty esim. lastensuojeluilmoituksen tekemistä jaksolla olevasta perheestä perheen ongelmien tullessa vahvemmin näkyviksi ja esille. Kuten kehittämissuunnitelmissa 9.4 ehdotetaan, olemme pohtineet joidenkin perheiden kohdalla joustavaa siirtymistä päivä-kuntoutusjaksolta viikkokuntoutusjaksolle ilman lastensuojelun asiakkuutta. Toisaalta hallituksen esitys sosiaalihuoltolaiksi (2014) korostaa lastensuojelun roolia erityispalveluna, jolloin lastensuojelun sosiaalityöntekijän lähete viikkokuntoutukseen on perusteltua.

Järvensivu ym. (2010, 61) toteavat, että verkoston kehittyessä positiiviseen suuntaan tieto alkaa liikkua määrällisesti ja laadullisesti tehokkaammin. Toimijat alkavat tuntea toisensa paremmin ja keskinäinen luottamus kasvaa ja sitoutuminen yhteistyöhön vahvistuu. Toiminta tehostuu ja resursseja vapautuu, kun päällekkäistä työtä ja turhia rakenteita voidaan purkaa niin kehittämissuunnitelmien kuin asiakastyössäkin. Päiväkuntoutusjaksojen myötä olemme huomanneet, että perheiden kokonaisvaltainen kohtaaminen on tärkeää. Esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevan tai oireilevan lapsen tilanteen kohentuminen edellyttää koko perheen tilanteen tarkastelua. Tähän kiinnittää huomion myös Sipilä & Österbacka (2013, 66) todettuaan, että perheitä tulisi tukea kokonaisuuksina eikä siten, että perheen eri jäsenet saavat apua tai tukea eri tahoilla.

Verkostojen toiminta on mahdollista rakentaa vakiintuneeksi käytännöksi, mutta samalla nämä käytännöt on pyrittävä pitämään avoimena niin, että ne eivät rutinoidu liikaa. Vaikka rutiinit voivat lisätä verkoston tehokkuutta, sen vaarana voi olla, että verkoston jäsenet sokeutuvat yhteistyön kehittämistarpeilta. Yhteistyön toimintatavoista on tärkeää sopia, mutta tärkeää on myös rakentaa sisäisen uudistumisen käytäntöjä. (Järvensivu ym. 2010, 34.) Yhteistyön merkitys on ollut hankkeessa keskeinen ja jo alussa havaitsimme siihen panostamisen merkityksen. Myös keskusteluissa asiakkaiden kanssa nousi esille asiakkaiden positiivinen kokemus työntekijöiden välisestä avoimuudesta sekä siitä, että tietojen siirtyminen tuntui sujuvalta ja luotettavalta.

Yhteistä eettistä keskustelua liittyen päivä kuntoutusprosessiin ei työyhteisöjen välillä ole käyty. Kehittämishankkeen aikana olemme toimineet eettisten ohjeiden ja hyvän ammattikäytännön mukaisesti. Tähän ajattelemme kuuluvan yleisen tietoisuuden ajantasaisesta lainsäädännöstä ja asiakkaan oikeuksista. Lainsäädäntö ja sosiaalityön ammatilliset arvot voivat kuitenkin Metterin (2012, 73) mukaan olla ristiriidassa ja ihminen voi päätyä eri palveluissa väliinputoajaksi. Asiakkaan turvaksi luodut järjestelmät saattavat erilaisten kriisitilanteiden ehkäisemisen sijaan luoda kohtuuttomia elämäntilanteita. Tämä ajatus tukee kehittämäämme palvelua, joka mahdollistuu myös ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Asiakkailta saatu kirjallinen palaute oli määrällisesti pieni. Oli huomioitava annettujen palautevastausten tulkinnallisuus ja vältettävä liiallisten johtopäätösten tekemistä, ettei asiakasperheiden yksityisyys tai intimiteettisuoja vaarantuisi. Asiakasryhmän ollessa kaikenkaikkiaan suhteellisen pieni, pohdimme myös miten vältämme päivä kuntoutukseen ohjautuvan asiakasryhmän erityisen leimaantumisen tai luokittelun. Työmuoto on tavoittanut vasta vähäisen määrän ihmisiä, joten eettisesti luotettavia johtopäätöksiä esimerkiksi asiakasprofiilista tai asiakkaiden tarpeista ei voi tehdä. Honkatukia, Nyqvist ja Pösö (2006, 314) kirjoittavat, että pienen asiakasryhmän nimissä ei voi tehdä yleisiä tai lopullisia johtopäätöksiä.

Eettisesti tärkeänä pidimme kehittämishankkeen aikaista tarkkaa raportointia ja sen aikana syntyneen materiaalin säilyttämistä aina hankkeen kirjoittamisprosessin loppuun saakka. Keskusteluista ja asiakkaispalautteista poimitut toteamukset ja ajatukset ovat myös tulkinnan varaisia sekä puhujan että kuulijan näkökulmasta, jolloin saadun aineiston luotettavuus voi olla inhimillisesti epäluotettavaa. Jokaisella on oma eettinen näkökulmansa (Heikkinen 2007, 158).

Työntekijöiden tuttuus on luonut voimauttavan ja helposti lähestyttävän ilmapiirin päiväkuntoutusjaksoille. Asiakkaat ovat nostaneet esille kokemuksen hyvästä ilmapiiristä ja siitä, että kokeneet itsensä tervetulleeksi niin tutustumiskäynneillä kuin jakson aikana. Ilo ja huumori on sallittu vaikka on työskennelty vaativien ja raskaidenkin asioiden parissa. Olemme halunneet tällä asenteella välittää asiakkaille mallia vuorovaikutussuhteista, jotka positiivisesti ja rakentavasti lähestyvät arjen pulma- ja riskitilanteita. Mankan (2014) mukaan myönteinen ja valoisa suhtautuminen ihmisiin, asioihin ja ilmiöihin tarttuu ja lisääntyy sitä viljeltäessä ja siten myös uudenlainen tapa ajatella mahdollistaa tavan tehdä toisin.

Hankkeen aikana on todentunut organisaation aito kehittämismyönteisyys ja into uudenlaisten ja parempien perheiden palveluiden rakentamiseksi. Kehittäminen on lähtenyt ajatuksina työntekijätasolta, edeten työyhteisöön ja edelleen organisaation johtoon. Johto on reagoinut ja kuullut kehittämistarpeen ja tukenut toiminnan suunnittelua, rakentamista ja käynnistämistä. Antamalla vastuuta ja kannustusta sekä luomalla taloudellisia mahdollisuuksia uudenlaisen toiminnan kehittämiseen, on toimijoille välittynyt innostuneisuus palveluiden kehittämiseen. Esimerkkeinä tästä ovat mm. työyhteisöjen mahdollisuus osallistua yhteisiin kehittämispäiviin sekä asiakkaille tarpeen vaatiessa kustannetut kuljetusjärjestelyt.

Vimma luoda uusia palveluita ja tehdä asioita toisin tai tutkiskella olemassa olevia palveluita kriittisesti on mahdollistunut sen ansiosta, että sekä perhekuntoutuksen että ehkäisevän perhetyön työntekijät ovat motivoituneet yhdessä tekemiseen. Kehittämishankkeen aikana kehittämistyötä on ollut paljon perustyön ohessa ja työntekijät ovat joutuneet joustamaan yli omien mukavuusrajojen ylikin. Jaettu yhdessä tekemisen ilo ja onnistumisen kokemukset on koettu työyhteisöissä palkitsevinä ja motivoivina. Työntekijöiden motivaatiota tehdä kehittämistyötä on lisännyt tietoisuus siitä, että olimme luomassa paitsi uudenlaista myös ainutlaa-

tuista kunnallista palvelua ehkäisevän lastensuojelun kentälle. Päiväkuntoutusprosessi on luotu käytettävissä olevilla henkilöstöresursseilla eli synnergia on synnyttänyt tarvittavat lisäresurssit.

Hankkeemme jälkeiselle päiväkuntoutusjaksolle lähetteitä oli enemmän kuin jaksolle voitiin ottaa asiakkaita. Kevään 2014 aikana toteutuneelle päiväkuntoutusjaksolle otettiin viisi pikkulapsiperhettä, joiden lasten ikä vaihteli 0-2 vuoden välissä. Jaksolla pystyttiin vastaamaan varhaisen tuen tarpeeseen sekä lasten nuorena iän että perheiden tilanteiden huomioiden. Mielestämme tämä kuvaa hankkeen onnistumista monelta osin, sillä perheiden motivoiminen ja jakson aloittaminen koettiin hankkeen alussa todella suurena haasteena. Kuvaavaa on myös se, että tietoisuus työmuodosta on lisääntynyt, koska tukea motivointityöskentelyyn löytyi muualtakin kuin ehkäisevästä perhetyöstä. Kehittämishankkeelle asettamamme tavoitteet ovat mielestämme toteutuneet ja hankkeen tuotoksena syntyi päiväkuntoutuksen prosessimalli. Hankkeen aikana suunnitelmia esimerkiksi päiväkuntoutusjaksojen rakennetta muutettiin tarvetta ja tilannetta vastaaviksi. Tämä on vaatinut kummankin työyhteisön työntekijöiltä paljon joustavuutta ja sopeutumista.

Ammatillinen matka on ollut hankkeen aikana antoisa. Olemme oppineet kriittisyyttä ja löytäneet uusia kanavia tiedon hankkimiseen. Tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskunnallisten keskustelujen reflektointi on ollut läsnä koko hankkeen ajan, ja olemme voineet niiden avulla kiinnittää huomiota prosessin eri vaiheiden hiomiseen. Vaihtoehtoisella tavalla tekeminen ei ole yksinkertaista, koska on ollut välttämätöntä murtaa ennakkoluuloja ja kokeilla toisin tekemistä riskien ja jopa epäonnistumisenkin uhalla. Organisaation johdon tuella olemme kuitenkin voineet rohkeasti jatkaa kehittämistyötä.

Tulevaisuudessa toivomme, että kehittämishanke jäisi edelleen elämään vahvasti perhekuntoutuksen arkeen. Olemme voineet huomata, että päiväkuntoutus on muuttunut pysyväksi ehkäisevän perhetyön palvelutuotteeksi ja se on saanut ympärilleen lisää uudenlaisia ja erilaisia toimintamuotoja. Yhteistyöhön panostaminen on kantanut hedelmää, ja kaikkien työntekijöiden toiveena onkin ollut jatkaa kehittämistyöskentelyä yhdessä mm. kehittämispäivien muodossa.

Haluamme esittää kiitoksen kaikille toiminnan kehittämiseen osallistuneille työryhmien jäsenille niin perhekuntoutusosastolla kuin ehkäisevässä perhetyössä. Erityinen kiitoksemme tulosalueemme hyvinvointijohtajalle ja esimiehille kyvystä nähdä mahdollisuus ja visio.

Yksin tai kaksin tämä ei olisi ollut mahdollista.

LÄHTEET

Anttila, P. 2007. Realistinen evaluutio ja tuloksellinen kehittäminen. Hamina: Akatiimi.

Cannan, C. & Warren, C. 1997. Introduction. Social action with children and families. A community development approach to child and family welfare. London: Routledge.

Farrell, M., Schmitt, M., & Heinemann, G. 2001. Informal roles and the stages of interdisciplinary team development *Journal Of Interprofessional Care* 15, 3. pp. Academic Search Elite, 281-295.

Forsberg, M. 2012. Tervetuloa Peruspalvelukeskus Oivaan ja Hollolan kuntaan! Luento uusille työntekijöille.

Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. 2014. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, tiedote 94/2014. [viitattu 8.5.2014] Saatavissa: <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1881571>

Hedemäki, T., Kokkonen, T., Malinen, J., Niskala, A., Näkkäläjärvi, A. & Ruotsala, P. 2013. Sosiaali- ja terveyspalveluiden viidakossa - Yhdessä oppien, yhteisesti kehittämisen. Teoksessa: Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 459–478.

Heikinheimo, K. 2010. Lähtökohtana mejän perhe. Vaikuttavuus tutkimus varhaisen vaiheen perheterapeuttisesta työskentelymallista. Opinnäytetyö yamk, Laurea- ammattikorkeakoulu.

Heikkinen, H. & Jyrkämä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa: Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija, missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena, 25–56.

Heikkinen, H. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 16–38.

Heikkinen, H. 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 16–38.

Heikkinen, H. Rovio, E. & Kiilakoski. 2008. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 78–94.

Heikkinen, H. Rovio, E. & Syrjälä, L. 2008. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heino, L. & Miller, H. 2007. Kohti varhaista vastuunottoa. Teoksessa: Remsu, N. & Törrönen, M.(toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 10–15.

Heino, T. 2007. Varhainen vastuunotto ja lastensuojelu. Teoksessa: Remsu, N. & Törrönen, M. (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 36–47.

Heinonen, H. & Sinko, P. 2013. Sosiaalityöntekijät lastensuojeluprosessia johtamassa. Teoksessa: Bardy, M.(toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hokkanen, L. 2013. Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa: Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 55–87.

Holm, P. 2000. Perhetyön lähtökohtia. Voimavarakeskeisen perhetyön taustatarinoita ja periaatteita. Teoksessa Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L. & Euramaa, K-I. (toim.) Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Helsinki: Käpylä Print, 36–64.

Honkatukia, P., Nyqvist, L. & Pösö, T. 2006. Vaikeat aiheet haavoittuvissa olosuhteissa. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 296–317.

Hovi-Pulsa, R. 2011. *Arkilähtöinen perhetyö. Strukturoitua avoimuutta. Lisensiaatin tutkimus*. Itä-Suomen yliopisto.

Huovinen, T. & Rovio, E. 2008. *Toimintatutkija kentällä*. Teoksessa: Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 94–114.

Hurtig, J. 1999. *Huvitusta, hyvitystä vai hyödyllistä? Lastensuojelullisen perhekuntoutuksen arviointia*. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Hurtig, J. 2010. *Lasten suojelua ja perheen kuntoutusta- lastensuojelullisen kuntoutuksen tavoitteet ja niiden saavuttaminen*. Teoksessa: Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) *Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuntoutussäätiö*. Porvoo: Bookwell Oy, 237–249.

Huttunen, R., Heikkinen, H. 1999. *Toimintatutkimus ja demokratia*. Teoksessa: Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) *Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Jyväskylä : Atena, 187–200.

Isoherranen, K. 2005. *Moniammatillinen yhteistyö*. Helsinki: WSOY

Isoherranen, K. 2012. *Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Joutsiluoma, J., Murtojärvi, S. & Talvitie, M. 2010. *Ensiperheiden tukityö – ennalta ehkäisevän kotikäyntityön malli ensiperheille*.

Junes, J. 2013. *Perhekuntoutus päiväryhmätoimintana Riihimäellä*. Opinnäytetyö yamk. Lahden Ammattikorkeakoulu.

Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. *Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen - hankkeen julkaisu*. Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulu.

- Järvinen, R & Taajamo, T. 2008. Moniammatillisuuden haasteet ja mahdollisuudet perhetyössä. Teoksessa: Noppari, E. (toim.) Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 11–22.
- Kainulainen, J. 2008. Sosiaalista toimintaa, kulttuuria ja kasvamista. Sosiokulttuurinen innostaminen perhekuntoutustyössä. Pro gradu tutkielma. Kuopion yliopisto.
- Kananoja, A. 2013. Toimiva lastensuojelu, selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. [viitattu 8.5.2014] Saatavissa: http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1858918
- Kela 2009. Lasten perhekuntoutuksen kehittämishanke (LAKU-hanke) vuosina 2010–2015/2018. Kansaneläkelaitos. Hankesuunnitelma. [viitattu 16.9.2013]. Saatavissa: http://www.kela.fi/kehittamistoiminta_lasten-perhekuntoutus
- Kiviniemi, K. 1999. Toimintatutkimus yhteisöllisenä prosessina. Teoksessa: Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena, 63–83.
- Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opa dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuronen, M. & Lahtinen, P. 2009. Supporting families: the role of family work in child welfare. At Forsberg, H., & Kröger, T. (eds). Social Work and Child Welfare Politics. Through Nordic lenses. Bristol: The Policy Press.
- Kuula, A. 2012. Toimintatutkimus. KvaliMOTV. [viitattu 25.3.2013]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4html/
- Laine, S., Heino, L. & Pärnä, K. 2010. Perhekuntoutuksen moniammatilliset käytännöt. Teoksessa: Törrönen, M & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuntoutussäätiö. Porvoo: Bookwell Oy, 137–166.
- Lastensuojelulaki 417/2007. Ajantasainen säädöskokoelma. [viitattu 15.3.2014] Saatavissa: www.finlex.fi

Lehtinen, U. & Niinimäki, S. 2005. Asiantuntijapalvelut. Tuotteistamisen ja markkinoinnin suunnittelu. Helsinki: WSOY.

Lindroos, J.-E. & Lohivesi, K. 2004. Onnistu strategiassa. Helsinki: WSOY.

Linnakangas, R., Lehtoranta, P., Järvikoski, A. & Suikkanen, A. 2010. Perhekuntoutus puntarissa. Kelan psykiatrisen perhekuntoutuksen kehittämishakkeen arviointi. Kelan tutkimusosasto. [viitattu 30.12.2012]. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17451/Tutkimuksia109.pdf?sequence=1>

Linnakangas, R., Lehtoranta, P., Järvikoski, A. & Suikkanen, A. 2010. Perhekuntoutus Puntarissa- Kelan psykiatrisen perhekuntoutuksen kehittämishankkeen arviointi. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.

Linnakangas, R., Seppälä, U., Suikkanen, A. & Lehtoranta P. 2013. Monitoimisuus lapsen perhekuntoutuksessa. Teoksessa Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 299–324.

Manka, M-L. 2014. Löydä työn ilo, miten työhyvinvointiin voi vaikuttaa. Luento sosiaalialan asiantuntijapäivillä 13.3.2014.

Marklund, K. & Simic, N.(toim.) 2012. Pohjolan lapset- Varhainen tuki lapsille ja perheille. Varhainen tuki perheille- hankkeen tulokset. Ineko.

Metteri, A. 2012. Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Miller, H. & Törrönen, M. 2010. Arvostava ja aito kohtaaminen. Teoksessa Törrönen, M & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuntoutussäätiö. Porvoo: Bookwell Oy, 67–86.

Moisio, P. 2009. Vähimmäisturva ja köyhyysraja Suomessa. Selvitys sosiaaliturvan kokonaisuudistus (Sata)-komitealle. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuslaitos.

- Munro, E. 2002. Effective child protection. London: Sage publications inc.
- Nevalainen, N. & Tuovinen, J. 2010. Varhaisen tuen ja lastensuojelun sosiaaliohjaus Helsingin Itäisessä perhekeskuksessa – vertaileva tutkimus. Opinnäytetyö yamk. Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Niermeyer, R & Seyffert, M. 2004. Motivaatio. Helsinki: Rastor.
- Noppi, E. 2008. Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Helsinki: Diakoniammattikorkeakoulu.
- Pietilä-Hella, R. & Viinikka A. 2006. Kumppanuus kannattaa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Piispa, M., Taskinen, J. & Ewalds, H. 2012. Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012. Sisäasiainministeriö. Julkaisuja 35/2012. [15.1.2014] Saatavissa <http://www.intermin.fi/julkaisu/352012?docID=36314>
- Puustinen-Korhonen, A. & Pösö, T. 2010. Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Puheenvuoro lastensuojelun vaikuttavuudesta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2010:3. Helsinki: Kuntatalon paino.
- Pärnä, K. 2010a. Perhekuntoutus lasten ja perheiden palveluna. Teoksessa Törrönen, M & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuntoutussäätiö. Porvoo: Bookwell Oy, 41–50.
- Pärnä, K. 2010b. Perhekuntoutuksen arviointi ja tuloksellisuus. Teoksessa Törrönen, M & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuntoutussäätiö. Porvoo: Bookwell Oy, 251–273.
- Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011. [viitattu 2.8.2013]. Saatavissa: www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf
- Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys- puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto.

Remsu, N. 2007. Lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyön nousukausi- varhaisesta puuttumisesta varhaiseen vastuunottoon. Teoksessa: Remsu, N. & Törrönen, M. (toim.) Varhainen vastuunotto. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuntoutussäätiö. Porvoo: Bookwell Oy, 23–35.

Rostila, I. & Vinnurva, J. 2013. Sosiaalityön asiakkaan toimijuus ja täysimittainen professionaalisuus. Teoksessa: Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 196–219.

Sipilä, J. & Österbacka E. 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 11/2013. [viitattu 16.4.2014] Saatavissa: https://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20130408Enemmaa/name.jsp

Solantaus, T., Paavonen, J., Toikka, S. & Punamäki R-L. 2010. Preventive interventions in families with parental depression: children`s psychosocial symptoms and prosocial behaviour. *Eur Child Adolesc Psychiatry*.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Työryhmä: Uusi sosiaalihuoltolaki vahvistaa asiakkaan oikeutta saada palveluja. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 141:2012. [viitattu 15.1.2014] Saatavissa: <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1823427>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste). Sosiaali- ja terveysministeriön kehittämisohjelmat ja –hankkeet, tiedote 15.1.2014. [viitattu 24.6.2014] Saatavissa: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste

Sosiaalihuoltoasetus 607/1983. Ajantasainen säädöskokoelma. [viitattu 19.3.2014] Saatavissa: www.finlex.fi

Sosiaalihuoltolaki 710/1982. Ajantasainen säädöskokoelma. [viitattu 19.3.2014] Saatavissa: www.finlex.fi

Tenhola, L. 2012. Mielenterveyttä tukevan ryhmämallin kehittäminen perhekuntoutuksen vanhemmille. Opinnäytetyö yamk. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

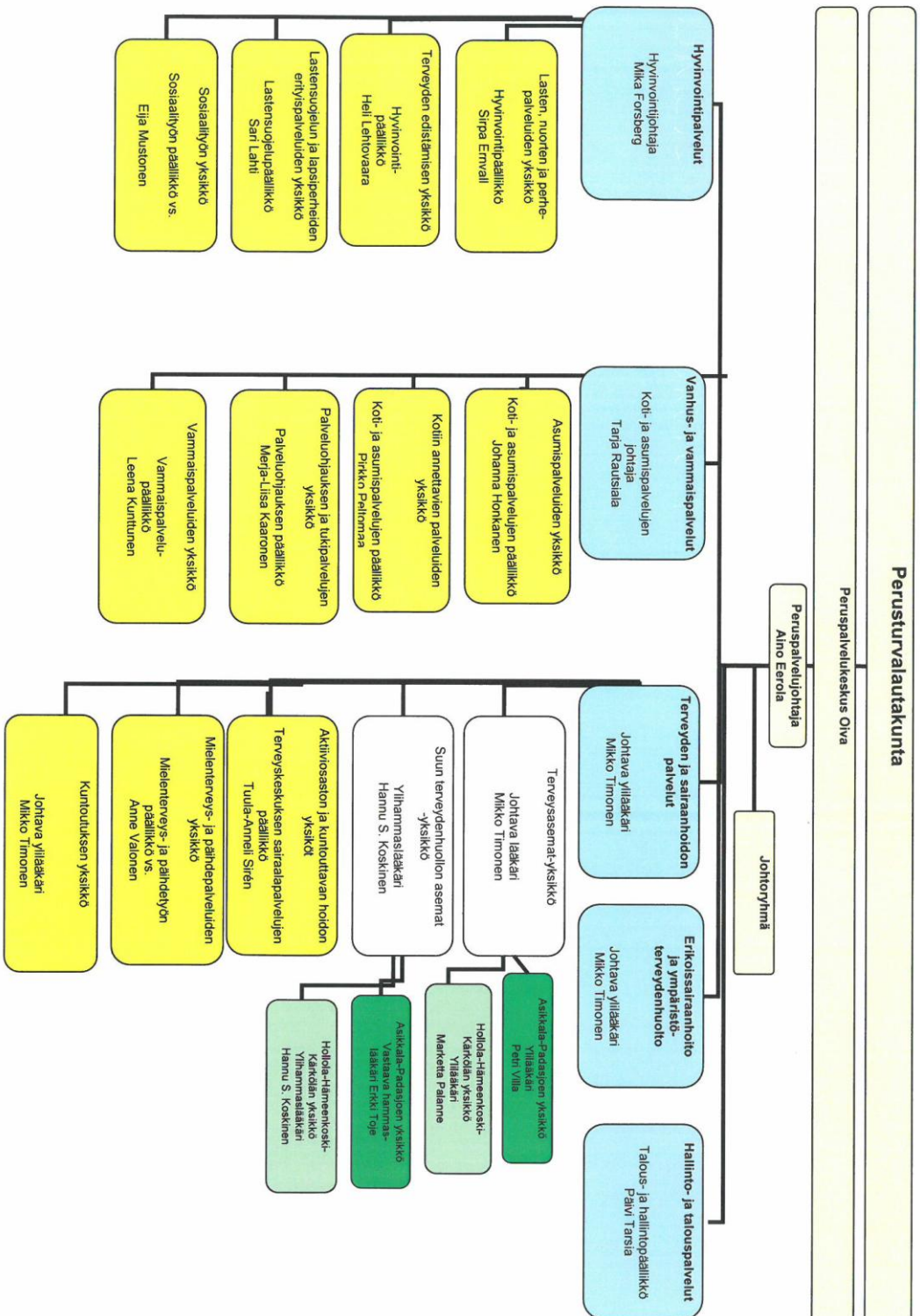
Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Törrönen, M. 2011. Lapsuuden elinolot ja hyvinvoinnin edellytykset . Teoksessa: Törrönen, M & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuntoutussäätiö. Porvoo: Bookwell Oy, 15–39.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011.

Virtanen, P. & Stenvall, J. 2010. Julkinen johtaminen. Helsinki: Tietosanoma.

Vuori, A. 2012. Vähävaraisten lapsiperheiden hyvä vointi ja sen tukeminen. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

HOLLOLAN KUNTA
Hyvinvointijohtaja

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA
3.5.2013

Luokka 011
§ 2

Tutkimusluvan myöntäminen

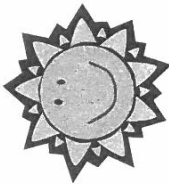
- Asiaselostus** Ehkäisevän perhetyön vastaava ohjaaja Heli Kuitunen ja perhekeskus Viisikon perhekuntoutuksen perheohjaaja Hanna Turkki ovat toimittaneet 22.4.2013 päivätyn tutkimuslupa-anomuksen opinnäytetyön tekemistä varten. Heli Kuitunen ja Hanna Turkki suorittavat sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkinto Lahden ammattikorkeakoulussa Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen suuntautumisvaihtoehdossa.
- Heli Kuitusen ja Hanna Turkin opinnäytetyö liittyy avokuntoutusmallin kehittämiseen Peruspalvelukeskus Oivassa. Tavoitteena on kehittää uudenlainen työmenetelmä perhekuntoutusosastolla tapahtuvaan avokuntoutukseen, jonne asiakasohjaus tapahtuu ehkäisevän perhetyön kautta. Tutkimusaineisto kerätään ryhmähaastattelujen, keskustelujen ja lomakekyselyn avulla sekä henkilökunnalta että asiakkailta. Aineiston luonne edellyttää tutkimuseettisten kysymysten huomioimista. Opinnäytetyötä ohjaa Raija Hovi-Pulsa lahden ammattikorkeakoulusta.
- Opinnäytetyöstä toimitetaan Peruspalvelukeskus Oivalle oma kappalle.
- Päätös** Myönnetään Heli Kuituselle ja Hanna Turkkille tutkimuslupa sosiaalialan YAMK-opintoihinsa liittyvän opinnäytetyön tekemiseen tutkimuslupa-hakemuksen mukaisesti.

Hyvinvointijohtaja

Mika Forsberg

-
- Päätösvaltuus** Peruspalvelukeskus Oiva -liikelaitoksen johtosääntö
- Täytäntöönpano** Asianosaiset:
Heli Kuitunen, Hanna Turkki
- Tiedoksi:
Lastensuojelupäällikkö Sari Lahti,
Perhekeskuksen johtaja Markku Karvinen
- Muutoksen-
hakuosoitus** Oivan johtokunta

PERHETYÖN JA PUHTILAN
KEHITTÄMISILTAPÄIVÄ 15.2.2013
Klo 12.00-15.00

Suunnitellaan yhteistyötä päiväkotoutusjaksojen ajalle.
Ohjelmassa ainakin:

Perheiden motivoinnin miettimistä

Puhtilan menetelmien ja työskentelyn esittelyä

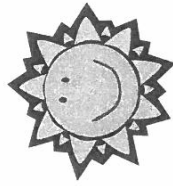

Nivelvaiheiden miettimistä (ennen, jaksolla ja jaksos
jälkeinen yhteistyö)

Keskustelua ja ajatusten vaihtoa

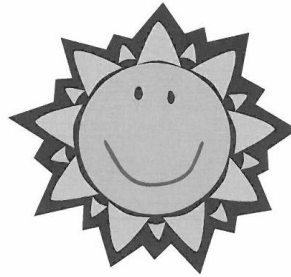
TERVETULOA!

KEHITTÄMISPÄIVÄN OHJELMA KLO
12-15

- 1.) Nimikierrros
Päivän kulku
Helin ja Hannan työn esittelyä lyhyesti n. 10 min.
- 2.) Heli kertoo perhetyöntekijöiden motivointimiettiä n. 15 min
- 3.) Puhtilan menetelmät Hanna + Riikka n. 30 min.
- 4.) Learning Cafe, aiheina motivointi, Puhtilan menetelmät ja
nivelvaiheet + purku n. 1h 15 min.
- 5.) Ajatusten vaihtoa ja keskustelua

PERHETYÖN JA PUHTILAN TOINEN KEHITTÄMISPÄIVÄ 7.6.2014

Jaksojen kertausta

Ryhmätyöskentelyä, painopisteenä yhteistyö

Yhteinen ruokailu ja ruoan valmistus.

Keskustelua ja ajatusten vaihtoa

Tervetuloa!

Hannalla & Helillä on suuri ilo kutsua
Sinut

**IDEOIMAAN, MIETTIMÄÄN JA
SUUNNITTELEMAAN
PÄIVÄKUNTOUTUKSELLE HYVÄ
TULEVAISUUS**

Puhtilan & Ehkäisevän perhetyön yhteiseen kehittämispäivään

pe 13. joulukuuta

Perhekeskus Viisikkoon.

Päivän meille vetää vs. päiväkodin johtaja, verkostokonsultti Killi Jokila.

Aloitetaan aamukahvin myötä klo 8:30;
lounastetaan (omakust.) noin klo 11:30 ja päätetään päivä noin klo 14.

Lämpimästi TERVETULOA!

*Kooste 13.12.2013 olleen kehittämispäivien palautteesta
Ystävsko/Puhtia Hallolla*

1

Mikä työskentelyssä oli sinulle erityisen iäkkäitäntävää/hyödyllistä?

- Ihana työkaveri <-> yhteistyö
- Renno, hyvä tapa vetää/ohjata päivän kulkua
- Työryhmän sitoutuminen työskentelyyn
- Tutustuminen vielä parempiin yhteistyökumppaniin, syventää yht. työtä
- Renno meininki
- Tutuksi tuleminen
- Yhteistyön kireyttäminen -> yhteinen tavoite -> perheen, lapsen hyvinvointiin
- Hyvä vetäjä
- Hyvää, selkeä, strukturoitu kokonaisuus
- Ihmisten aktiivisuus ja painautuneisuus!
- Yhteisen yhteen pureutuminen yhteisen asian/teeman äärellä. Työskentely on luonnollista ja sujuvaa. Suunnitelmian laatiminen/vastuunhoidon nimeäminen hyödyllistä.
- Keskustelu on aina hyödyllistä, on hyvä voida kehtyä yhteen asiain ja tarkastella sitä monipuolisesti.
- Hyvää kertautusta kuntoutusprosessista.
- Asioiden konkreettinen avaaminen
- Paasi lähellä kuntoutusta
- Renno fiilis, uuden oppiminen, erilainen oppimismenetelmä
- LEPROISA TYÖSKENTELYOTE, SEIKÄNNAKAPAKATTEEMAT JA OSALUSTAVA TYÖSKENTELYTAPA ++ etenkin 1. ohjennassa ohjennassa työskentely mahdollisesti avoimia työskentelyä NYÖD KONKREETTISIA PÄÄTÖKSIÄ
- Ajatusten vaihtaminen työkavereiden kanssa rauhassa.
- Selkeä rakenne, josta tuloksena selkeä suunnitelma siitä miten asioita aletaan toteuttaa.
- Yhteiset keskustelut
- Yhteistyö
- Tutustuminen, tapaaminen
- Alun rentoutus!!!
- Uudet ideat, kehittämiskohteet
- Mukava keskustelutila mukavien yhteistyökumppaneiden kanssa. Parempiin tuusuminen helpottaa työntekoa.
- Ihanduttavaa tuustua ja jakaa ajatuksia ehk, otti kanssa - yhteinen sävel tuntui tärkeältä!
- Loppuksi kootti oli hyvä (mm. lähteä asia eteenpäin)
- Mukava henki. Mukana osallistavaa vetäjä! (@leppoisaa yhdessäoloa.
- Kokreita, mitä tehdään ja koska. Mitä tehty ja miksi. Hyvä yhteistyö.
- Jälleennäkeminen
- Uudet ajatukset ja hyvät pohdinnat
- Asioiden avaaminen laajemmalti ja toki kuvan piteä ja lempeä päivän vetäjä ☺

Mikä työskentelyssä oli sinulle turhauttavaa/hyödyttöntä?

- Ei mikään! Täyttä asiaa koko päivä
- Ajankohna, pe (ent. jp) ei paras mahdollinen
- Ei turhaa eikä turhauttavaa!
- Mangohyreä!
- Konkreettisuuden puute? Ehkä tavoitteet/summitelma ajan myötä konkretisoituu vielä?
- Ei ollut.
- Ei turhautumista
- Samoja asioita, toistui keskustelussa paljon/osiin ei tyllä ollut turhautavaa
- Ei osa sanoa.
- Ihmeittii kuppikuntaisuus viikassa tehtävässä. Ei ollut tosin työskentelyä eikä kiinni?

2

Oliko työskentelyssä jotain yllättävää? Mitä?

- Aika tuttu sahinuani
- Taina palauttekaavake = kiva
- Etkei nyt niin yllättävää, mutta ulkopuolisen vetäjän veto merkittävä, homma pysyy koossa. Kiitos!
- Ajankäyttö oli ehokasta, päivä rytmittyi hyvin ja kului nopeasti. Pureudumme aina vain enemmän pintaa syvemmälle.
- Keskusteluvoima ja avoimuus
- Ei aina tarvitse lähteä "merta edemmäs kalaa!" yksinkertaiset konkreetit asiat hyödyttävät enemmän
- Uutena työntekijänä helppo rytmäytyä, hyvä!
- Tulevaisuuden muistelu menehtimänä oli mieleenkinnoinen ja uusi.
- Yllätyin kuinka innostuneita ehk, perheyön työntekijät ovat perhekuntoutuksesta ☺
- Ei ollut.
- Ihanduttavaa paljon tuli tekistä, ajatuksia ja tuotoksia.

Yleisanvio päivän hyödyllisyydestä asteikolla 1-5
5, 5, 5, 4, 4, 4, 4, 5, 3½, 4, 5, 4, 4, ka=4,4

Asiakaspalaute

Osallistuin jaksoille: Kevät 2013 _____
 Syksy 2013 _____

1. Kävin tutustumassa Puhtilaan ennen jaksoa? Kyllä ___ Ei ___
2. Saatko riittävästi tietoa jaksosta etukäteen? Kyllä ___ Ei ___
3. Vaikuttiko tieto jaksosta osallistumispäätökseesi? Kyllä ___ Ei ___

Arvioi Puhtila-jakson vaikutusta elämäsi ympäröimällä numerolla, josta vastaa parhaan kokemuksen.

	Kyllä	paison	melko paison	jonkin verran	ei lainkaan
Keskityttiinkö työskenteleessä oikeisiin asioihin	4	3	2	1	1
Tuliko perheenne kuulluksi jakson tavoitteita laadittaessa	4	3	2	1	1
työtyydytykseen	4	3	2	1	1
perhetapaamisista	4	3	2	1	1
työtyydytykseen	4	3	2	1	1
ryhmästä	4	3	2	1	1
työskenteleminen	4	3	2	1	1
tavoitteiden suuntaisesti	4	3	2	1	1
oliko Puhtila-jakson pituus sopiva	4	3	2	1	1

lyötytkö jaksossa aikana voimavaroja ja ratkaisuja muutosta vaativiin tilanteisiin	4	3	2	1
ohjaajat ymmärsivät perheeni tilanteen	4	3	2	1
oliko Puhtila-jaksosta hyötyä perheelleni	4	3	2	1
ohjaajilla oli riittävästi aikaa perheelleni	4	3	2	1
luotan nykyisni ja voimani enemmän	4	3	2	1
toimiko yhteistyö muun tukiverkostosi kanssa (esim. ehkäisevä perhe työ, sosiaalityöntekijä tms.)	4	3	2	1
työskenteleminen tavoitteiden mukaisesti	4	3	2	1

Mikä jaksolla mielestäsi olisi voimut mennä toisiin?

Mikä Puhtila-jaksolla oli parasta?

Mistä erityisesti haluaisit kiittää itseäsi Puhtila-jakson suhteen?

Muuta samoitavaa:

OIVA
Peruspalvelukeskus

YHTEYSTIEDOT

Vastaava ohjaaja:
044 780 2564
Perheohjaajat:
044 780 2569

nimi.sukunimi@oivappk.fi

Perhekeskus Viisikko
Hirvikalliontie 4
15870 HOLLOLA
www.oivappk.fi

PERHEKESKUS VIISIKKO

Perhekuntoutus Puhtila
Päiväkuntoutus

PUHTILAN PÄIVÄKUNTOUTUS

Perhekeskus Viisikon perhekuntoutus Puhtila tarjoaa päivä-kuntoutusta Oivan alueen lapsiperheille. Puhtilassa on n. neljä perhepaikkaa ja kuntoutusjakso on kahdeksan viikon mittainen. Kuntoutus tapahtuu Puhtilassa kolmena päivänä viikossa klo 9-15 (ti-to), maanantaisin ohjaajat tekevät kotikäynnin.

Työskentelyn keskipisteenä ovat lapsi tarpeineen ja vanhemmuus. Päiväkuntoutuksen tavoitteena on edistää ja ylläpitää perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Puhtilassa tuetaan perhettä etsimään ja löytämään voimavaroja arkeen.

Puhtilan työskentelyteemat:

- lapsen kehityksen ja kiintymyksen tukeminen
- vanhemmuus
- arjen hallinta
- perheen vuorovaikutustaidot

Työmenetelmät:

PERHEKUNTOUTUS PUHTILAN SYKSY 2013

Laitoskuntoutusjakso 12.8.-27.9.2013

Avokuntoutusjakso 7.10.-13.12.2013

Laitoskuntoutusjakso on tarkoitettu lastensuojeluperheille.

Laitoskuntoutus on viikkokuntoutusta ja perheet asuvat ma-pe Puhtilaassa ja viikonloput kotona.

Avokuntoutusjakso on tarkoitettu lastensuojelu- ja ehkäisevän perhetyön perheille. Avokuntoutus on päiväkuntoutusta kolmena päivänä viikossa. Jakson aikana perheet asuvat kodeissaan ja kuntoutusviikkoihin sisältyy myös perheohjaajien kotikäyntejä perheissä.

Matalankynnyksen tutustumispäivät Puhtilaan:

26.6, 7.8, 11.9, 2.10, 8.11.2013 klo: 9.00 – 11.00

18.12

Tutustumispäivinä perheet voivat tulla lähettävän tahon työntekijöiden kanssa tutustumaan Puhtilaan jo hyvin alkaisessa vaiheessa motiivointiprosessia. Tämän jälkeen kuntoutukseen tuleville perheille sovitaan vielä yksilölliset tutustumis- ja kotikäynnit.

Tutustumiskäynnelle tulevista perheistä tulee ilmoittaa ennakkoon Puhtilan perheohjaajille puh. 044 780 2569 tai vastaavalle ohjaajalle puh. 044 780 2564.

**PERHEKESKUS VIISIKKO
PERHEKUNTOUTUS PUHTILAN KEVÄT 2013**

LAITOSKUNTOUTUSJAKSO

- 7.1. - 22.2.2013

AVOKUNTOUTUSJAKSOT

- 4.3. - 26.4.2013

LAITOSKUNTOUTUSJAKSO

- 6.5. - 20.6.2013

LAITOSKUNTOUTUS:

Laitoskuntoutusjaksot ovat tarkoitettu lastensuojeluperheille.

AVOKUNTOUTUS:

lastensuojeluperheille ovat tarkoitettuja sekä

(- Mahdolliset muut ihmettävät taidot) Avokuntoutus toteutuu

kahtena päivänä viikossa niin, että rinnakkain on kaksi erillistä ryhmää yhteensä kaudelle perheelle.

TUTUSTUMISET PUHTILAAN:

Syksyn aikana on kaksi matalan kynnyksen tutustumispäivää Puhtilaan.

- 26.11.2012 klo 9.00-12.00
- 19.12.2012 klo 9.00-12.00

Tähliin ihmettävän tahon työntekijät voivat tulla perheiden kanssa tutustumiskäynnelle jo hyvin alkaisessa vaiheessa motiivointiprosessia. Tämän jälkeen kuntoutukseen tuleville perheille sovitaan vielä yksilölliset tutustumis- ja kotikäynnit. Tutustumiskäynnelle tulevista perheistä tulee ilmoittaa ennakkoon Puhtilaan perheohjaajille p. 044 780 2569 tai vastaavalle ohjaajalle. p. 044 780 2564.

Puhtilan päivä kuntoutus 6.8-19.10.2012

Tervetuloa tutustumaan Puhtilan perhekuntoutukseen 18.6 klo 9.30. Puhtila on Viisikon tiloissa Vanhatalonkuja 4:ssä, 15870 Hollola. Lisää voit tiedustella Puhtilan ohjaajilta numerosta: 044 780 2569.

* Perheet ovat Puhtilassa Maanantaina, Tiistaina, Torstaina ja Perjantaina klo 9-15. Keskiviikko on kotipäivä, jolloin ohjaajat tekevät tarvittaessa kotikäynnin perheen kotiin.

*Jakson kahdeksas viikko on kotiviikko, jolloin perhe on kotona. Ohjaajat tekevät tällöin kotikäyntejä perheen kotiin.

*Puhtilassa on kuusi perheohjaajaa. Jokainen perhe saa oman ohjaajaparin, lisäksi käytettävissä on Viisikon psykologi.

*Kuntoutuspäivät koostuvat mm. perhetapaamisista, aikuisten-, lasten- ja koko perheen yhteisistä toiminnallisista ryhmistä, ulkoilusta, muskareista sekä yksilötapaamisista.

*Kuntoutuspäivään kuuluu lounas ja välipala.

*Mukaan tarvittavat säänmukaiset varusteet sekä pienten lasten omat hoitotarvikkeet.

Tervetuloa!